

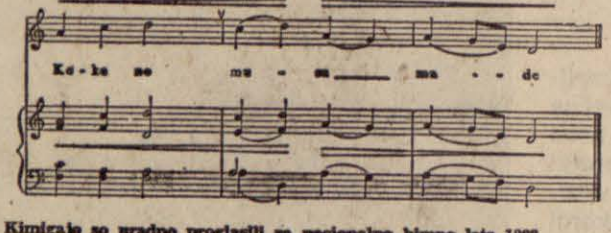
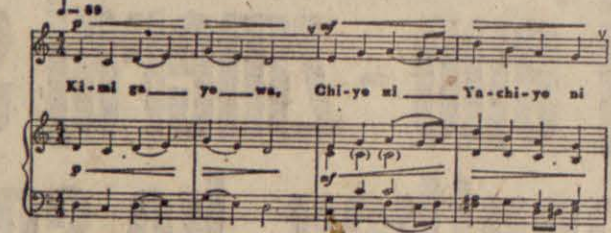
DRŽAVNA ZASTAVA IN HIMNA

ZASTAVA: Na japonski državni zastavi je rdeč krog na belem ozadju. Imenoma je hišna zastava, kar ni po navedenem »okrogline sonca«. Ona je simbol Japonske, ki ji po japonsko pravijo Nippon, se pravi »svet sonca«. Od tod tudi japonska »dežele vzhajajočega sonca«.

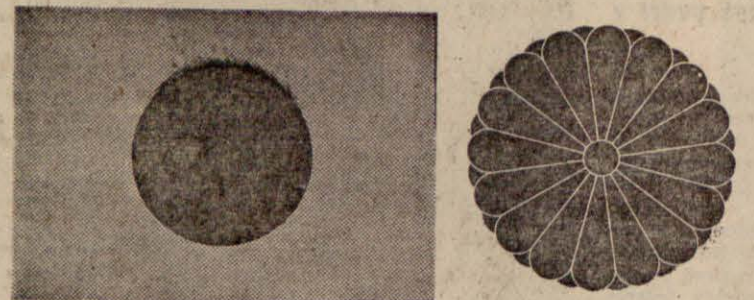
Ceprav je bil ta simbol zelo priljubljen na Japonskem že od 13. stoletja naprej, je šele v 19. stoletju postal japonska državna zastava. Standardno obliko so predpisali s uradno proklamacijo leta 1870. Zastavo so prvič uradno uporabili leta 1927, ko je cesar Meiji izročil prvo železnico na Japonskem.

HIMNA: Naslov nacionalne himne je »Kimigajo«, kar pomeni »Vladavina našega cesarja«. Besedilo je iz starodavne pesnitve in na Japonskem ga berejo približno tako:

Kimigajo no
Cijo nijasijo ni
Sasare hito no
Iraso to nari te
Koko no musu made
V slovenskem prevodu bi to pomenilo:
Vodi nas desetkrat tisoč srečnih let!
Vladaj, gospodar moj, do takrat,
Ko se bo dandanašnji pesek
V starosti mružil v močvirne skale,
Ki jim častite boke bo obračal mah.

Kimigajo so uradno proglasili za nacionalno himno leta 1888.

Zastava in 16-člani cvet krizanteme, ki je simbol cesarske družine

VELIKAN NA OTOKU

Današnja Japonska ni več dežela iz romanov, to je dežela, ki je na vrhu svetovne lestvice graditeljev ladij, na vrhu seznama v proizvodnji fotografskih aparatov, motorjev, transistorjev, to je dežela labirintov avtomobilskih cest, enotirnih železniških prog in podzemnih železnic, ki bodo kmalu najboljše na svetu. Po industriji je v svetu na petem mestu; pred njo so ZDA, Sovjetska zveza, Velika Britanija in ZR Nemčija. Med prvimi petimi je tudi po proizvodnji železa, jekla in električne energije. Jen si je po koncu druge svetovne vojne, ko je bil vreden stotinko predvojnega jena, spet opomogel.

Japonska mora veliko izvažati, če hoče da bo njeno gospodarstvo cvetelo. Toda tudi njen trg je zanimiv in druga gospodarstva si prizadevajo, da bi prodrla na Japonsko. Japonska mora, če hoče povečati izvoz, odpreti svoje meje.

Pod pritiskom Mednarodnega monetarnega fonda so Japonci že sprejeli stroge omejitve za tuje investicije in zdaj celo dopuščajo, da tuji kapital nadzira delnice japonske družbe. Tudi številne uvozne omejitve so ukinili.

Japonska je namreč zaprosila za sprejem v OECD (Organizacija za sodelovanje in gospodarski razvoj) in vztrajno trka na vrata Bank of International Settlements. Medtem ko je vse mrazilno zaradi olimpiade, Japonci že sprejemajo ukrepe za liberalizacijo potovanja v tujino.

Odprta vrata na Zahod močno vplivajo na japonsko mentaliteto. Celotni gospodarski in socialni ustroj doživlja revolucijo, ki se ne bo končala brez nasprotij in odpora.

Najbolj odporne so pregrade, ki ščitijo domačo ključno industrijo. Ta je bila tudi osnova japonskega gospodarskega čudeža. Velikanski uvoz je še pred leti spravil v hudo zagato japonsko zunanjetrgovinsko bilanco. Odlični ukrepi tokijske vlade pa so odpravili plačilni deficit v šestih mesecih in premier Ikeda je lahko najavil začetek desetletnega plana za podvojitev narodnega dohodka.

Leta 1964 je ugodno za Japonsko. Odpirajo se novi trgi, plače, ki so bile nizke, se večajo, prihranki prav tako in krediti v tujini niso več problem. Najnovejša geslo je liberalizacija menjave. Tveganja pri taki gospodarski sprostosti na Japonskem seveda ne podcenjujejo in manjka polemike o tem vprašanju. Vse do slej je namreč japonsko gospodarstvo cvetelo v odličnih pogojih: na domačem trgu nobene konkurence, proizvodni stroški so bili nizki, cene pa konkurenčne na tujem trgu. Zdal naj bi deželo preplavili tuji proizvodi, kapital in patenti, s čimer seveda tveganje, da bo idle konec.

Gospodarstveniki so razdeljeni v več tabornov, čeprav ni nihče za popolno liberalizacijo niti za stari sistem v celoti.

Na eni strani so individualisti. Zvečine začnejo z majhno tovarno, ki proizvaja samo en proizvod, izvažajo neurejeno, brez sistema in si pomagajo z ostro konkurenčno politiko, dokler se vanje ne uprejo oči banke. Njihova najboljša priložnost je bil čas zavzetosti okupacije, ko je Mac Arthur razbil finančni monopol zaibatsujeva, starodavne kaste samurajev in bogatih zemljiških posestnikov.

Japonska lahka industrija si želi odprti vrat v menjavi s tujino in popolno liberalizacijo v dveh letih.

Premier Ikeda se sicer tudi navdušuje za svobodni trg in ukinitev starih omejitev, vendar tako, da tuji kapital ne bi ogrožal trdnosti japonske industrije. Domači trg naj bi urejala neomejena konkurenca.

Tretja velika sila, ki deluje v japonskem gospodarstvu in se mora zdaj odločiti o liberalizaciji, je mogočni sloj velikih industrijev in trgovcev. Če bi bilo vse odvisno samo od njih, bi deželo upravljali kot velikansko družino, v kateri bi spoznamo delili trg monopolističnim kartelom.

Konservativci črpajo pogum za svojo politiko v japonski gospodarski strukturi. Dežela se industrializira predvsem iz bančnih kreditov. Japonska centralna banka sodi, da povprečno japonsko podjetje financira svoje investicije iz bančnih kreditov in 30 odstotkov z delnicami. Svobodna industrijska konkurenca pa bi lahko kaj kmalu pripeljala v krizo takšen tip podjetij, ki so v finančnem pogledu nevarno izpostavljeni. Kriza bi segla tudi do banke in bi vplivala na vso gospodarsko strukturo. Zato tudi banka pomaga podjetju, ki pride v zagato. Navadno sledi težavam sprememba v vodstvu podjetja, integracija ali specializacija v proizvodnji.

Danes je značilno prizadevanje, da bi ustanovili industrijske kartele. Na očitke z Zahoda odgovarjajo Japonci, da to počnejo tudi v Evropi. Sodijo, da je to dober način za obrambo pred svetovno konkurenco.

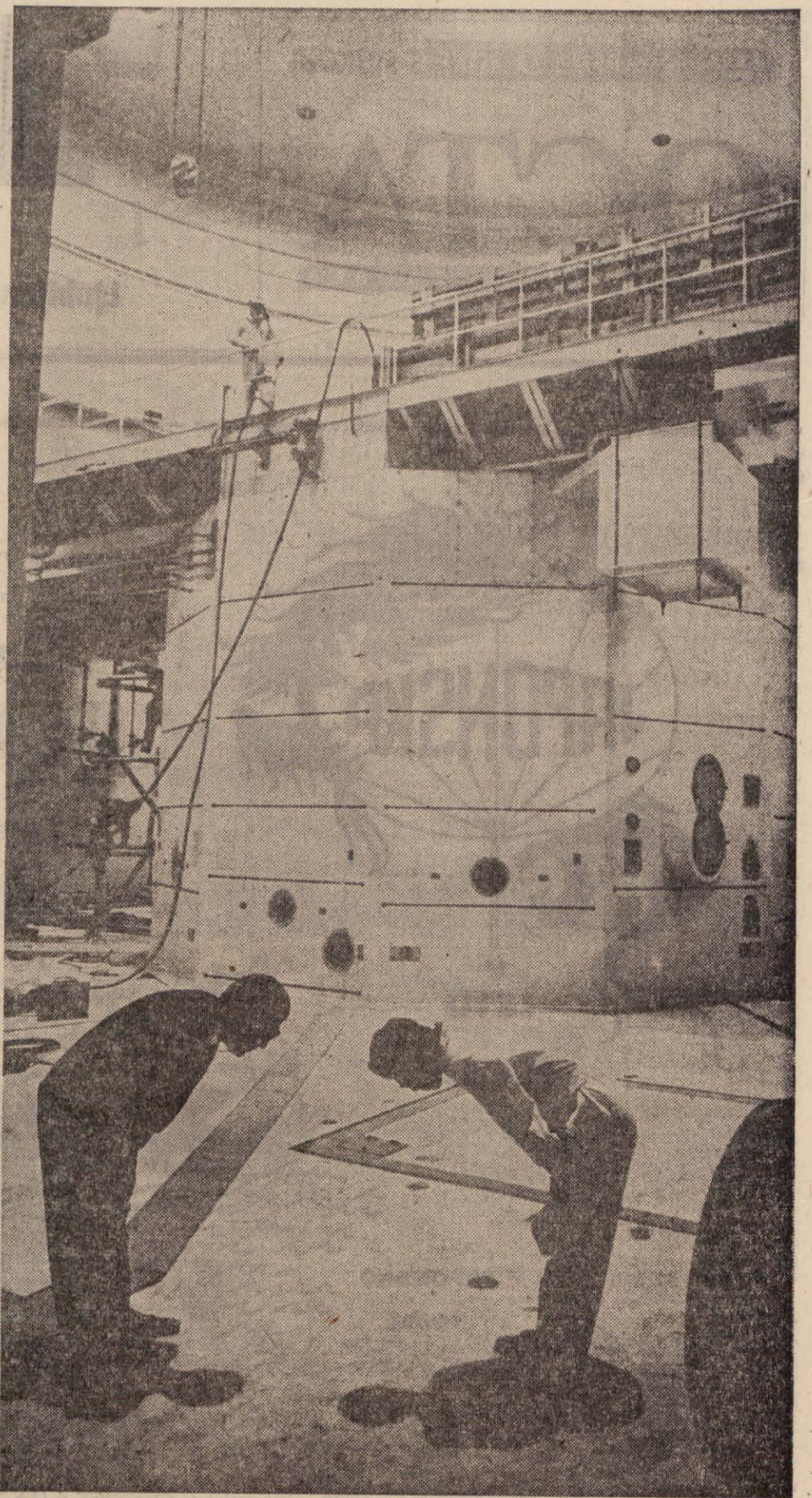
Da bi razumeli gospodarsko mentaliteto sodobne Japonske, moramo upoštevati zgodovino in psihologijo njenega industrijskega razvoja.

Individualizem ni na Japonskem nikoli veljal za ustvarjalno silo, iz česar je izhajala tudi japonska šola. Poslovni Japonec je ponosen, da je povezan z drugimi, medtem ko si zahodni poslovni svet prizadeva pokazati svojo individualnost tudi takrat, kadar je usodno povezan z drugimi.

Japonska gospodarska struktura ni nastala v boju posameznikov proti politični aristokraciji. Nastala je pravzaprav z dekretom. Cesar Mutsuhito (1868-1912) je bil prepričan, da je nacionalna varnost odvisna od velike industrijske, vojaške in tehnološke moči. In tako se je morala globoko fevdalna dežela nenadoma spremeniti v industrijsko in vojaško silo.

Državni kapitalizem se je izkazal kot zelo učinkovito sredstvo v prizadevanjih, da bi iz Japonske na hitro ustvarili trgovsko silo. Konkurenco so šli za brezkonkurenčno in družbeno škodljivo. Ker pa je bila zunanjetrgovinska menjava edini način, da si dobijo stroje in reprodukcijski material, ki so ga potrebovali za razvoj svoje industrije, so ustanovili velikanse trgovinske organizacije, ki naj bi financirale in pomagale samo majhnim proizvajalcem. Skozi te kanale gre danes celotni japonski izvoz in v njih se odraža monopol finančnih skupin zaibatsue.

Izvajalci Ikedovega plana so takoj spredeli, da bo treba izpeljati program znatnih raziskovanj in tehnološkega razvoja, če bodo hoteli v japonskem gospodarstvu, ki temelji na tekstilni industriji, razviti najprej lahko, nato pa še

Atomska energija in tradicija

težko industrijo. Bili so tudi prepričani, da morajo v svetu izbrisati slab vtis napis »Made in Japan«, pod katerim so mnogi videli predvsem imitacijo zahodnih izdelkov. Cenena delovna sila jim je omogočila, da so šli po tej poti, strožja kontrola kvalitete in večja pozornost proizvodnosti dela pa sta pripravili japonsko industrijo, da je mogla odgovoriti na zahteve po boljših zaslugh in višji življenjski ravni zaposlenih. Tuji patenti so precej pomagali japonskemu gospodarstvu pri prvih korakih na tej poti.

Velika rezervna delovna sila je bila že od nekdaj značilna za Japonsko tako kot gora Fudži. Toda stvari so se danes spremenile. Gospodarstvo se naglo razvija, naravni priradek pa je precej manjši, odkar se je na Japonskem razširila kontrarepcija in so legalizirali splav.

Da bi dobile delovno silo, velike industrije pošiljajo na deželo posebne komisije, ki zbirajo mlade ljudi in jih pošiljajo v lastne šole. Pri tem so seveda prisiljeni, da ne barantajo pretirano, kadar steče beseda o plači.

Prav interes velike industrije, da bi

dobila delovno silo, je odločilni činitelj pri nagli rasti mest in selitve v kmetov, kar pa povzroča motnje v japonskem kmetijstvu.

Druga novost v japonskem gospodarstvu je selitve delovne sile. Stara tradicija je bila, da ostane delavec pri delodajalcu vse do upokojitve (okoli 55. leta starosti), zdaj pa menjajo službo vsi, od mehanika do elektronskega inženirja. Strahovnjaki že zahtevajo plače po zaslugah in ne po letih.

Plače se zvišujejo po pet odstotkov na leto in pričakujejo, da bodo v petih letih dosegle evropski raven. Tako zahteva zakon o povzroča motnje v japonskem kmetijstvu. Druga novost v japonskem gospodarstvu je selitve delovne sile. Stara tradicija je bila, da ostane delavec pri delodajalcu vse do upokojitve (okoli 55. leta starosti), zdaj pa menjajo službo vsi, od mehanika do elektronskega inženirja. Strahovnjaki že zahtevajo plače po zaslugah in ne po letih.

Plače se zvišujejo po pet odstotkov na leto in pričakujejo, da bodo v petih letih dosegle evropski raven. Tako zahteva zakon o povzroča motnje v japonskem kmetijstvu. Druga novost v japonskem gospodarstvu je selitve delovne sile. Stara tradicija je bila, da ostane delavec pri delodajalcu vse do upokojitve (okoli 55. leta starosti), zdaj pa menjajo službo vsi, od mehanika do elektronskega inženirja. Strahovnjaki že zahtevajo plače po zaslugah in ne po letih.

PRVI GOSPODARJI DEŽELE - NAJVEČJI KAPITALISTI

TAIZO ISIZAKA, 78 let, je nekakšen dedek japonske industrije. Pred vojno je uspešno vodil neko zavarovalnico, leta 1948 pa so mu zavrnilo reorganizacijo »Tošibe« (Tokio Shibaura Electric Co.), ki so jo vojna leta pripeljala v hudo težavo. Kmalu je postal tudi predsednik te družbe, katere letni promet znaša nekako 600 milijard dinarjev. Kot Honda se tudi Taizo Isizaka ne boji tuje konkurence, morda zaradi tega ne, ker je 7 odstotkov delnic v rokah General Electrica. Razen izdelkov težke industrije prodaja Tošiba tudi na tržišče gospodinskih električnih aparatov in je tako postala resen konkurent Matsusiti.

MAKOTO USAMI, predsednik banke Mitsubishi, ki razpolaga s približno 3000 milijardami dinarjev kapitala, je bil med glavnimi akterji povojnega boja za utrditev japonskega bančništva. Dvajset največjih bank v Tokiju in Osaiki je danes srec japonske ekonomije. V centru so štiri tipične zaibatsue banke (zaibatsue - stara kasta samurajev in zemljiških veljospesnikov), ki praktično kontrolirajo vse poslovno življenje in tržišče japonskega prebivalstva. Mitsubishi je del zaibatsue skupine, ki združeno nastopa v velikih podjetjih začasni s težko industrijo pa preko prehranske in tekstilne do zavarnosti druž. Njegovo pravilo je: samo povezava med industrijami različnih sektorjev je osnova za stabilno ekspanzijo.

MASARU IBUSA, 57 let, je predstavnik nove generacije v japonskih poslovnih krogih: je predsednik Sony Corporation, najbolj znane tovarne radijskih in tranzistorjskih aparatov, ki razpolaga vsako leto v 70 dežel preko 700.000 majhnih radijskih sprejemnikov. Kljub neusiljeni konkurenci je Sony Corporation to leto še povečala prodajo in je pri njej manjša zasluga za to, da je današnja družina mlada postala generacija juke-boxov. Ibusa je pionir elektronskih radijskih na Japonskem in Sony Corporation investira 4,3 odstotka svojih dohodkov v nove raziskave. Ibuskve načelo je vedno bilo med prvimi, ki opazuje praktično uporabnost novih tehnoloških odkritij.

KONOSUKE MATSUSHITA, 68 let, predsednik Matsusita Electric, največje japonske industrije sodobnih električnih gospodinskih aparatov, je bil eden nosilnih stebrov povojnega razvoja japonske industrije. Prava moč je družbe je skrita v odlično organiziranem prodajnem omrežju. Prof. Matsusita Electric so med najbolj v japonski industriji, sicer pa šele tudi Konosuke v vrsto najbogatejših Japoncev - njegov osebni letni dohodek znaša približno milijardo in pol dinarjev.

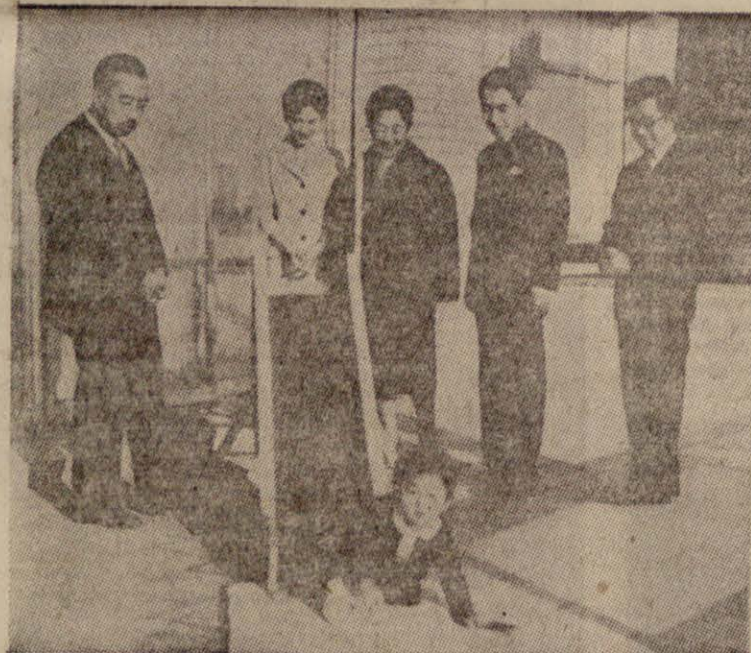
TAKESHI MITARAI, po poklicu ginekolog, je znan v svoji deželi predvsem zaradi dveh stvari: prvič zato, ker je spremenil majhno tovarno optičnih izdelkov v svetovno znano firmo Canon, kjer izdelujejo odlične fotografske kamere in precizne optike; drugič zato, ker se je spustil v boj z lastniki čajne in harov ter je med svojimi nameneščeni nastopil s parolo sveti se domov brez peščenja na čestit. Delavci v tem podjetju slabša dobe posejila z nizko obremenitvijo, razen tega pa nameravajo kralikom prečiti na 40-let delavci.

SOICHIRO HONDA, najstarejši med sedmimi sinovi nekoga kovarja, je začel svojo kariero kot avtomobilski mehanik. V povojnem obdobju je koval stare zavorniške motorje, ki jih je nato predeloval in prenejal za motorna kolesa. Danes je 57-letni Soichiro med največjih japonskih inženirjev in njegovo ime je znano po vseh svetovnih dirkalnih stezah. Uslužbeni Honda 1,11 odstotka delnic družbe Honda. Njegovo reslo je sniti stran pred tujo konkurenco, dolter vodimo v kvaliteto.

HIROHITO, CESAR JAPONSKO

Hirohito, štirindvajseti cesar Japonske, se je rodil aprila leta 1901 kot najstarejši sin cesarja Jošihita. Dvajset let kasneje, ko je Japonska postala prva velika Daljnega vzhoda, je postal regent, ko je njegov oče hudo zbolel, pet let kasneje, 24. decembra 1926 pa je postal cesar Japonske. Še preden je prišel na prestol, se je predaval s nekaterimi reformami, med njimi splošno volilno pravico, kar je

Cesarska družina

bilo za tedanje Japonsko, obremenjeno s fevdalno tradicijo in interes velikega kapitala, napreden ukrep.

Sicer na zgodovino Japonske za časa njegovega vladanja ni bila posebno pozitivna. Leta 1931 je Japonska napadla Kitajsko, nato v desetih letih posegla v več azijskih območjih, dokler ni leta 1941 prišlo do znanega napada na ameriško oporišče Pearl Harbor. S tem napadom je Japonska stopila v svetovno vojno kot tretji partner osi. Pustolovščina japonskih imperialističnih krogov se je končala s porazom in s bombami nad Hirošimo in Nagasakijem. Pravilo, da je bil cesar sam v začetku leta 1945, ko je bila dežela praktično zlomljena, za prenehanje vojne in za popolno kapitulacijo. Kljub temu so ga takoj po vojni obožili kot vojnega zločinca, ker je Mednarodno sodišče sprejelo tožbo SZ (ki je napovedala vojno Japonski šele leta 1945), po kateri je cesar kriv vojnega zločina. Dve leti kasneje je prodira ameriška vojska, po kateri cesar ni bil kriv in ni imel ničesar pri planiranju vojne med zavezniki in Japonsko. V začetku novembra 1948 velja Hirohito za popolnoma neodoljega. Javnost je pričakovala, da bo abdiciral, vendar do tega ni prišlo.

Ko je po letu 1948 znova zasedel prestol kot cesar, je vnesel v življenje vladarske hiše konkretne spremembe. V prvi vrsti se je odrekal prerogativom božanstva (to je praktično stori že leta 1946, ko je prvič v zgodovini stopil pred javnost ter povedal, da ni božanstvo, marveč človek kot vsi drugi) ter se izrekel s svojimi sodržavljani. Da bi praktično potrdil svoje spremenjenjake, je svoji hčeri dovolil, da se poroči z violinistom, druga hči pa je vzela muzejskega uslužbenca. Še danes je moč cesarja Hirohita pogosto srečati na ulici, kako si v običajni civilni obleki ogleduje izdelke.

NEKAJ LETNIC

- 538 Budizem se razširi po Japonskem
- 593 Prine Satoku-tašiji (573-621) postane regent. Novosti v organizacijskem sistemu države in poskus uveljavljanja načela, da vsakdo velja toliko kot zna in da nima niti na dvoru niti v javnih službah nobenih predprav za radi svojega rodu.
- 645 Takove reforme. Uzakonitev osrednje vlade in državnega uradniškega aparata. Sole in univerza.
- 710 Cesarica Gemjo prevel prestolnico v Naro. Aristokracija spet dobi tisto moč, ki jo je izgubila pod raznimi cesarji. Plemenitišči vladajo in ministrski predsednik ima veliko večjo moč in pomen kot cesar. Mogočni družini Fujiwara in Taira. Pričnje uporabljal kitajsko pisavo.
- 1192 Miramoto-no - štorionne ustoliči v Kamakuri vlado Šogunat. Gre za vojaško vladavino. S to vlado se prične japonski srednji vek in obdobje rastoče moči velikih fevdalcev (daimosov).
- 1274-81 Pod vojaško vladjo Japonska odbije dva mongolska napada.
- 1543 Na otoku Tanegajima se izkrcna skupina Portugalcov.
- 1600 Fevdalci preselijo prestolnico v Edo (Tokio) in prične se diktatura. To je začetek obdobja Tokugava.
- 1600-13 Prvi trgovski sporazumi med Japonsko, Nizozemsko, Kitajsko in Anglijo.
- 1853 Commodore Perry pride na Japonsko in naslednje leto ZDA pristijo Japonsko, da odpre svoja pristanišča ameriškim ladjam. Velike spremembe v japonskih navadah, običajih in pogovornem.
- 1867 Restavracija cesarske moči s prihodom Meijija na prestol. Konec tokugavske vladavine Šogunat. Začetek obdobja Meiji in prodor sodobnih idej.
- 1869 Tokio postane tudi uradno prestolnica. Prvi telegram med Tokiom in Jokohamo. Dajnosni postopke cesarjevi vazali.
- 1894-96 Kitajsko-japonska vojna zaradi Koreje. Simonoseki mir. Japonska nadoblast nad Korejo. Vojna v Mandžuriji - rusko-japonski sporazumi.
- 1932 Pohod na Kitajsko. Ustanovitev države Mandžukuo. Premirje s Čungkingom.
- 1945 Atomska bomba na Hirošimo, konec svetovne vojne.
- 1946 Zenska volilna pravica, nova ustava.

KONCENTRAT ZELENJAYNE JUHE

4 KROŽNIKE - 15 MINUT KUHANJA

MAGISTRALA

Temno siv asfaltni trak. Zdaj raven, kot bi ga potegnili z ravnilom, zdaj vijugast, poln krivin, vzponov in padcev.

Jadranska magistrala! Cesta sonca in morja. Cesta tisočerih jadranskih otokov in zalivov. Cesta prijetnih borovih gozdičkov, peščenih plaž, usekov skozi skalovje.

In cesta, ki naj prinese devize. Pa še domače dinarje za nameček.

Pravijo, da je to cesta, ki bi jo morali že zdavnaj zgraditi. Prej kot marsikatero drugo. Morda to drži. Vsekakor pa drži, da je postavljen rok izgradnje. 1. maj 1965. Do tega dne mora biti cela magistrala končana. In predana domačim ter tujim motoriziranim turistom. Bo res končana? Recimo — upajmo! Zakaj tak pesimizem? Zato, ker se letos gradimo marsikateri odsek, ki bi moral biti dograjen že lani.

»Letos je na magistrali v gradnji 287 km,« so povedali na konferenci, ko so se letos zbrali vsi graditelji te ceste. V gradnji je še odsek

NA MIVKI

Vodice—Sibenik (11,6 km), ki bi moral biti dograjen že lani. V gradnji je tudi odsek Trogit—Split (23,3 km), ki bi moral prav tako biti dograjen lani. O zamudah južno od Dubrovnika, ob ornogorskem delu Jadrana, je boljše molčati.

Torej — upajmo!

Močvirja ob Neretvi-tabu

»Bi vaše podjetje prevzelo gradnjo magistrale ob Neretvi?«

Predstavniki podjetja odločno odkimajo. Na isto vprašanje odkimajo še več glav. Naj gradi čez tista močvirja kdor hoče.

Vse od Reke mimo Sibenika, Splita in Makarske se magistrala vije po trdnih tleh. Dalmacija — to je kamen. Tudi južno od Neretve, vse do Dubrovnika in prav do Bara je dovolj kamenja. Ampak pri izlivu Neretve v morje ni tako.

Neretva. Pri izlivu v morje je široka dobrih 150 m. Prostrana ravnina je še danes nevarna. Včasih je bil to eldorado za komarje. Kdor je živel tu, je obvezno dobil malarijo. Res je sicer, da so po vojni močvirja precej osušili. Ampak — kdo ve, kaj je v tistih tleh? Še dandanašnji včasih Neretva naraste za 5 metrov in poplavi okolico.

Kmetje iz vasi Komin, ki leži ob Neretvi med Opuzenom in Pločami, še danes večkrat naletijo v zemlji na ostanke, ki izvirajo iz rimske naselbine Narona. Iz naselja, ki ga je počasi požrla močvirja.

»Tako smo prišli semkaj s precej mešanimi občutki,« je pripovedoval Franc Solina, šef ekipe »Slovenija ceste«, ki je prevzela gradnjo jadranske magistrale čez neretvanska močvirja. »No, saj veste, kako gre to«, so se mi smejali graditelji. »Rekli ste — prevzeli. To je tako: hočeš, nočeš, moraš...«

Ste pripeljali varilne aparate?

Delež, ki ga imajo »Slovenija ceste« na jadranski magistrali, ni ravno velik. Namreč

Mivko na dolgi trasi ob Neretvi od Rogatina do Opuzena je treba z vibratorji še utrditi.

po dolžini. Približno 14 km ceste. Od Rogatina pri Pločah do Opuzena je 8.892 m, od Opuzena proti Neumu pa še 5.092 m. Skupaj točno 13.984 m. To ni dosti. Ampak zato je pa tu močvirje.

»Začeli smo točno 15. marca,« je pripovedoval tovariš Solina. »Vedeli smo, da moramo najprej izkopati slaba, nenosilna močvirna tla vsaj meter globoko. Za to so nam bili potrebni bagri.«

Bager — pa na močvirje? Kako naj tiste in tone železja stoji na mehkih, močvirnatih tleh?

Opuzenci se režijo. »E, Slovenci, kaj pa delate? Saj vam bo vse vrag vzeli! Imate s seboj varilne aparate? Da boste razrezali tiste vaše stroje in jih prodali za staro železo, ko bo močvirje opravilo svoje?«

Položaj res ni rožnat. Na poljih je še vse polno vode. Ponokod sega do pol metra visoko. Delavci hodijo okoli v visokih gumijastih škornjih.

»Tuhtali smo in tuhtali in končno tudi našli rešitev,« pripoveduje tovariš Solina. »Pod lahka bagra UB 0,5, ki smo jih pripeljali semkaj, smo podlagali specialne, široke plohe. Malo sta se bagra sicer ugreznila, ampak šlo je vendarle.«

V določenem roku sta bagra opravila svojo nalogo. Izkopala sta vse, kar je bilo na trasi predvideno.

Saj ste kot švabi!

Sredi dolge trase, ki zavije pri Rogotinu čez Neretvo — most, ki bo dolg 413,50 m in visok 18 m nad vodno gladino, gradi beograjsko podjetje »Mostogradnja« — in se od Rogatina v ravni črti potegne skoraj do Opuzena, stoji drog. Visok drog za električno napeljavo.

»Zakaj ga niste odstranili?« vprašam graditelje.

Delavci se muzajo. Hm, morda ga bomo še zalili z asfaltom, pravijo. Kdo ve?

Potem mi pokažejo še hišo, ki tudi stoji skoraj na cesti. Le pol metra vstran. Tudi to bi že morali zgraditi podreti. Pa je še niso.

Zemljiško-pravni odnosi se zdaj niso popolnoma urejeni in rešeni, mi pripovedujejo. Ampak še huje je bilo prve dni. Tam, kjer gre trasa ob Neretvi, je stalo polno kravjih hlevov. Nekaj zidanih iz kamna, še več pa primitivnih, iz vej, slame, ločja in lesa. Takim odprtim hlevom pravijo tu — tor.

»Prišli smo s stroji,« pripoveduje mladi tehnik Lovro Rožina. »Da bi podrl tisto kramo. Ampak ni šlo tako enostavno.«

»Zakaj pa ne?« vprašam.

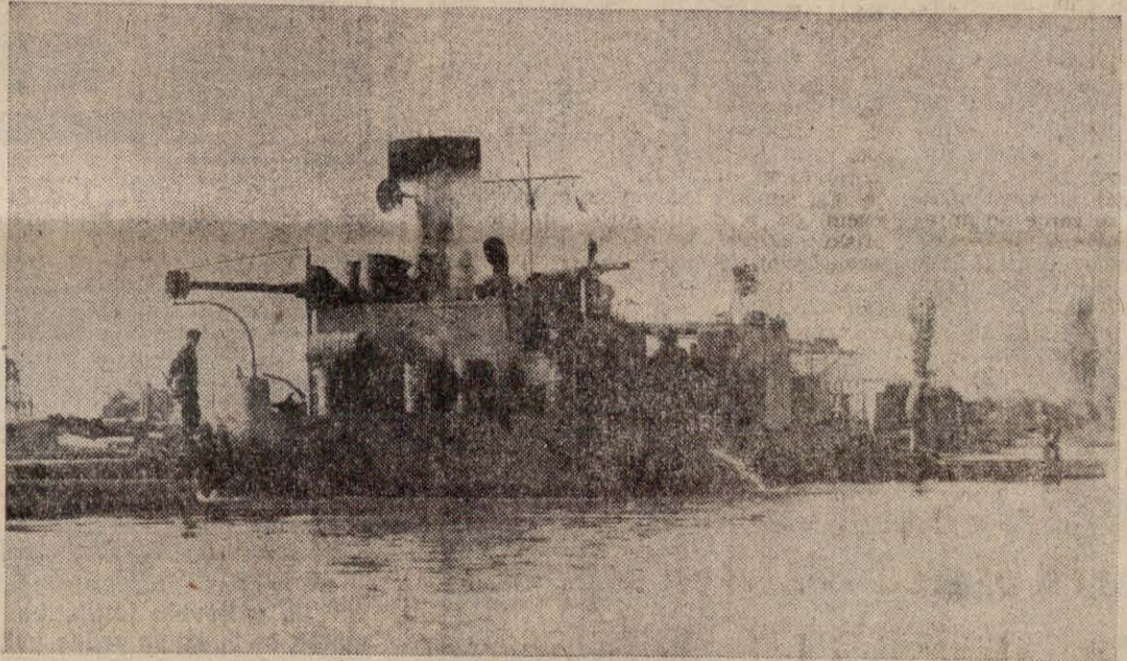
Kmalu zvem vso zgodbo. E, izkušnje, te izmodrijo človeka! Tod okoli so že marsikaj regulirali, arondirali, osuševali in tako dalje. Ampak kmetje in ljudje od tistih početij niso dosti dobili. In so si mislili: spet bo nekaj takega. Zdaj pa se uprimo!

Bilo je — tako so pripovedovali graditelji — včasih kar dramatično. Privihrale so ženske. Prave furije! Ne boste podrl naših torov! Najdrzneje so se vrgle kar naravnost pred plug buldožerja. Kočljiva zadevala! Pravzaprav kar živena.

»Huji ste kot švabi,« so kričale kmetice.

Poslušam pripovedovanje in se zdaj sam muzam. Spominim se besed, da so tukašnji prebivalci davni potomci srednjeveških gusarjev, ki so delali svoje lase Benečanom. No, hvala lepa, ne bi se hotel pripraviti s kakšno temperamentno Dalmatinko, ki ima v žilah še precej kapelj gusarske krvi.

Potem so spor, ki se je vlekkel skoraj 14 dni, vendarle zgladili. Investitor je moral popustiti in privleči vpare na sunce. Kmetje pa so dokazali, da znajo ceniti svojo imovino. Za tisti rogovilast tor iz vej in ločja je moral investitor odšteti tudi po 50 tisočakov in še več. Če pa je krava beževala med kamenjem in betonom, je lastnik hleva popravil v denarnico

Sesalni bager »Peter Klepec« je doslej zmetel iz korita Neretve na traso bodoče jadranske magistrale že preko 300.000 kubičnih metrov mivke.

TEŽAVE NA ŠTIRIH KOLESIH

NICLA ODVEČ

Kriv je telefon in tiskarski škrat. Telefon, ker je zavoznil in tiskarski škrat, ki nam jo je zagodel.

— Poslušajte, je zaškrtil vznemirjen glas onkraj telefonske žice, ali bom sploh kdaj prišel do avtomobila.

— Poslušajte, sem odvrnil mirno, tukaj je uredništvo, ne pa trgovina z avtomobili. Pomota.

Odložil sem slušalko. Pa je še nisem čisto odložil, kajti v poslednjem trenutku sem zaslišal obupen krik iz slušalke.

— Hej, počakaj, nobena pomota ni. Samo navset prosim. Vi ste pisali v prejšnji številki TT, da moram leto dni čakati na avto ko vplačam, jaz sem pa šele prošnjo za kredit vložil v Mestni hranilnici ljubljanski, tam pa imajo menda že dva tisoč prošelj. Saj bom celo večnost čakal na rešitev in do tedaj se bo fičko že toliko podražil, da bom moral zaprositi še za en kredit. Kaj naj sterim?

V imenu našega obupanega bralca smo vprašali v Mestno hranilnico ljubljansko tako in kaj, pa so nam dejali, da je tista o dva tisoč prošelj za avtomobilske kredite bosa.

— V mesecu septembru smo rešili tisoč dvesto prošelj za potrošniške kredite, od tega jih je bilo le slabih dvesto za avtomobile. Res pa je, da je v zadnjem času precejšen naval na potrošniške kredite, vendar vse prošnje sproti rešujemo. Govorice o ukinitvi potrošniških kreditov so zaenkrat povsem neosnovane, so nam povedali v Mestni hranilnici ljubljanski.

● V splošno tolažbo, da Slovenci ne nismo tako strahovito zadolženo ljudstvo, pa so nam še povedali, da imajo trenutno v svojih blagajnah preko enajst milijard hranilnih vlog in te nekaj čez tri milijarde posojil!

TOF

ogledalo

New York — Američani potrošijo poldrugi milijon dolarjev za pijačo: likerje, vino in pivno. Te številke je objavila katoliška liga, ki je huda sovražnica alkohola.

(Ljubljanski dnevnik, 30. septembra — »Stope«)

Ce bi bilo res, bi bili Američani strašno vzdržni: za pijačo ne bi potrošili na glavo letno niti deset centov: prava številka bo kar poldruga MILIJARDA dolarjev.

Gustave Flaubert — Gospa Bovaryjeva. — Toda prav kmalu je obrnelo, da je preprosta zgodba o Emi Bovaryjevi...

(Knjiga 64, številka 8, na strani 144) Vsaj od glasila slovenskih založb bi lahko pričakovali, da piše dela svetovne literature pravilno: Gospa Bovaryjeva.

Večja vloga komunistov v stortingu. Po dokončanih, a še vedno neuradnih rezultatih švedskih parlamentarnih volitev...

(Delo, 3. oktobra na zadnji strani) Storting je naziv za norveški parlament, na Švedskem, kjer so imeli nedavno parlamentarne volitve, pa imajo »riksdag«.

Prav tedaj prinesejo admiralu novo sporočilo od izvidnika s križarke Tona: »Sovražnika spremljajo ljudje, ki so najbrž letalonosilke.«

(Delo, 2. oktobra — »Poraz pri Midway«) Nova odkritja o tajnem orožju v drugi svetovni vojni.

kar cel milijoneč, nekateri celo dva. Vsekakor je bil investitor velikodušen. Kmetje pa zadovoljni.

Peter Klepec — 300 kubikov na uro

S čolnom pristane mo bilu Rogatina. Tam, kjer gradijo most čez Neretvo.

»Zahtevna reč,« mi pravi tehnik. »Kesonki sistem. Dva temelja sredi korita Neretve bosta segla do 36 m pod rečno dno.«

V posebni cevi — betonski ali železni, tako imenovanem kesonu — koplje delavec. Od zgoraj mu potiskajo zrak pod pritiskom dveh ali treh atmosfer, zato da izenači pritisk in da voda ne more vdreti v cev. Naporno delo. Delavec vzdržni v cevi največ dve uri, potem ga morajo zamenjati.

Zavijemo na traso. Pesek, povsod najfinjši pesek, kot poper suha mivka. Pravcata Sahara. Pesek silni v čevlje, skozi nogavice.

»To vse je opravil Peter Klepec,« mi pojasnjujejo. »Ko smo izkopali z bagri močvirje, smo začeli traso nasipavati. Klepec, naš prvi sesalni bager — strokovnjaki mu pravijo refuler — nam je na priskočil na pomoč.«

Iz bagra se kadi od jutra do trde noči. S posebnim rezkarjem rahlja »Klepec« mehko dno Neretve, črpalke pa potiskajo vodo z mivko vred po dolgih ceveh na traso. Voda počasi odteče, mivka pa ostane. Do 300 kubikov mivke zmeče ta ladjica v eni uri na suho. Tristo kubikov! Dovolj materiala za precej lepo hišo. Če bi isto delo opravljali navadni bagri, bi jih potrebovali vsaj deset.

Hodimo po trasi od Rogatina proti Opuzenu. Po ravni črti, dolgi okrog 7 km.

»Kako debelo ste tu nasipali?« vprašam.

»Dva do tri metre. Tam, pri rampi, kjer se začne most čez Neretvo, pa bo nasip visok tudi do 15 metrov.«

»Pa bo ta mivka trdna?« podvomim. »Bo vzdržala promet težkih tovornjakov?«

Strokovnjaki »Slovenija ceste« prikivajo. Zakaj pa ne bi bila trdna? Saj ves naš Beograd stoji na mivki! Visoke stolpnice in bloki! Pa ne bi bila mivka dobra za magistralo?

»Sicer pa sami preizkušamo trdnost in nosilnost tal,« pravi tovariš Solina. »Na planinu smo že dosegli nosilnost 200 kg na kvadratni centimeter. To je sicer manj, kot so naše norme v Sloveniji, ampak investitor je s temi rezultati zadovoljen. Sicer pa nas nadzoruje tudi zavod za raziskavo materiala iz Zagreba. Doslej ni bilo niti najmanjše pritožbe.«

Seveda nasip iz mivke še utrjujejo. S posebnimi stroji, vibratorji. Ko bo vse to opravljeno, bo prišla semkaj vsa mehanizacija. Valjarji, buldožerji, nakladači, demperji, finiserji. Za nasipanje bitumeniziranega gramozna in končno za polaganje asfaltna prevleke.

»In vaš delovni plan?« vprašam pred odhodom. »Kako je s termimi?«

»Vse v redu,« odgovarjajo graditelji. »Naš odsek bo do 1. maja pripravljen. Smo povprečno 20 odstotkov pred našimi terminskimi plani.«

»Danes bi najbrž marsikdo rad tu gradil,« se smejim.

»Bi,« se zarežijo graditelji magistrale. »Ampak šele zdaj. Spomladi je bila druga pesem.«

IGOR PRESERN

Ljudje so več pisali v časopise

OB TRIDESETI OBLETNICI 'LJUDSKE PRAVICE'

Tisti dan je bil na »Prešernovi družbi« in se razmakar vrnil iz Prekmurja. Iz Velike Polane.

Ko pa sva se usedla in začela razpredati misli okoli tega, kako je bilo tiste dni, ko je še pred vojno izhajala »Ljudska pravica«, je skomignil z rameni, srknil požirek črne kave in za hip počakal...

Miško Kranjec, prvi od celotno sedemnajstih urednikov našega še predvojnega partijskega glasila...

Govorila sva brez kakšnega vnaprejšnjega pravičenega načrta. Brez tistih običajnih vprašanj, ki jih zastavljamo ponavadi v intervjujih. Brez tiste obvezne »Kaj pa mislite o tem in tem...«, ko že vnaprejšnjem pričakujemo odgovor, ki pa ti ne bo dal tistega zaželenega...

Pa ljub tu temu je pogovor potekal z vprašanji in odgovori, ki si jih pa nisem beležil, tako kot je to navada...

Vprašal sem ga, potem ko mi je nekaj časa govoril o takratnih pogojih časnikarskega dela, če bi lahko povedal kaj več o tem, kakšne so razlike med našim, današnjim časnikarstvom in takratnim.

Odgovoril mi je sila salomonova: — Velike. Zelo velike. Storažda nepriemerljive.

Saj se dejansko ne dajo primerjati. Takrat, v času polnega izhajanja partijskega glasila, je bilo tudi pisanje povsem drugačno.

— Nismo pa bili strogo aktivistični. Taki, da bi v člankih kar jasno in glasno pisalo »Utrji bo že boljše...« Je pa iz člankov brez človeka izžareval optimizem, povsem jasna vera v boljše življenje, ki pa je bila v nekem smislu izražena bolj zavito vendar resno!

— Ste imeli kot urednik časopisa, za katerim je, to so lahko sklepali vsi bralci

o tem, kdo vse je sodeloval v časniku »Ljudska pravica«, mi je kar v brk povedal.

— Ljudje. Preprosti in tudi inteligentni. Vendar veliko ljudi. Pisali so o vsem in jasno. Sodelovali so z velikim veseljem in vero v boljše prihodnost... Danes se mi zdi pogled v naše časopise, če ga primerjam s takratnim, seveda so primerjave težavne in ne morda povsem realne, dokaj drugačne... Zdi se mi, da je ljudi premalo v naših časnikih. Premalo njihove besede, premalo njihovih misli in želja ter težav. Premalo diha iz njih človek, z wemi svojimi težavami, slabostmi in dobrimi stranmi.

Premalo je mnenj. Različnih mnenj... Zamislil se je, puhnili cigaretni dim v zrak in se zagledal skozi očno.

Potem mi je povedal nekaj primerov dopisov, ki jih je med množico izluščil... Iz časov, ko je pred tridesetimi leti urejeval »Ljudsko pravico.«

»Pa poglejmo,« tako so zapisali brezposelni delavci, ki so delali pri Dukiču v Prekmurju, »kako se godi nam v tej deželi brezposelnih. Na Medvedovi cesti mu koplje 72 brezposelnih kanal. Iz globine štiri in pol metra morajo metati material. Sedem in pol ur težkega dnevnega dela ob kruhu. Da, ob samem kruhu, saj drugače izhajati ni mogoče... Koščka pa si je gospod Dukič projektiral čistega dobička pri kanalu? Malenkost! Samo 300.000 dinarjev. Tako torej! Zato, da bi pospod Dukič vstaknil v šep tristo tisoč dinarjev čistega dobička, mu naj delamo ob kruhu, kolikor ga dobiš za en dinar in petdeset par...«

— Ste imeli kot urednik časopisa, za katerim je, to so lahko sklepali vsi bralci

in pomeje tudi oblast, stala partija, tudi kakšne težave?

— Če verjamete ali ne, skoraj nobenih težav. Ne nekajkrat je bilo nekaj groženj posameznikov, ki so odgovorili na posamezne dopise, s tistim znanjem: »Prosim, da objavite na istem mestu, s istimi črkami... Ni res, da je...« In tako dalje. Težava je bila zgolj v tem, da dostokrat dopisnika nisem niti poznal in nisem mogel preverjati resničnosti dopisov. Izmažati pa sem se hotel za vsako ceno... Sledilo je nato dopisovanje, vračanje groženj, češ da o tem in tem, ki se pritožuje in grozi s sodiščem, vem še marsikaj hujskega in da naj se le pazi, da ne bom, če bom seveda prisiljen priti pred tribunal, povedal še vsega tistega, kar vem o njem...

V dveh primerih, ko mi je tako kot uredniku šlo za nohte, sem se uspel izmazati...

»Ljudska pravica« je bil dejansko časnik ljudi. Njihov časnik, časnik, ki se je boril za malega, revnega človeka.

— Dopisi, ki so jih napisali preprosti ljudje, delavci in kmetje, daleč presegaajo pojem dopisov, kakršne smo poznali prej in kakršne — žal — poznamo tudi danes. Bilo je celo, s strani nekaterih preprostih posameznikov, napisanih nekaj pravih studij... Članke so bili spodbuda delovnemu človeku, da se je nad vsem globoko zamisli in da se je tudi sam lotil, da pove nekaj iz domačih razmer delavcem in kmetom...

— Primerjave torej ni. Ni primerjave s takratnim in današnjim časnikarstvom... — Je dejal Miško Kranjec, ko sva se po razgovoru razšla.

— Na sejo moram, — je še pristavil ter povedal, da ga čakajo še drugi. I. A.

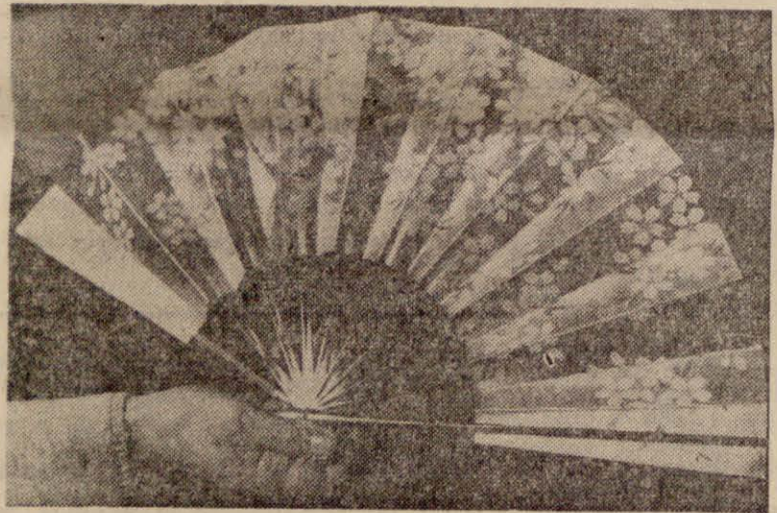
PO NAŠI DEŽELI NEKOČ IN DANES

DELČEK JAPONSKE NA GORENJSKEM

Mnogo je najrazličnejših zbiralec v Sloveniji; stotine predmetov hranijo, ki bi bili vredni vse pozornosti, gotovo pa objave v rubriki »Po naši domovini nekoč in danes«. Saj pripovedujejo zanimive zgodbe o zgodovini, navadah, običajih, obrteh, umetnosti, kdo ve o čem vse bodisi našega naroda, bodisi tujih. V vsakem primeru so take zbirke zanimive in teško bi verjeli, kaj vse se najde na tem majhnem koščku Evrope, če bi le mogli odkriti še vse tiste ljubezno skrivne zaklade pravih, strastnih zbiralec.

Danes vam bomo predstavili majhno, a zanimivo zbirko, ki si jo bo lahko ogledal vsak — a šele drugo leto pred začetkom turistične sezone. Etnografski muzej v Ljubljani urejuje v gradu Goricanah pri Medvodah svojo zbirko z zbirkami tujih narodov (ali kar celin) in v te zbirke je vključil tudi tako imenovano Skuškovsko zapuščino.

Japonka Marija Skušek, ki je prišla po prvi svetovni vojni s svojo materjo v Jugoslavijo, je prinesla s seboj dragoceno zbirko kitajskih in japonskih predmetov, ki so deloma predstavljali njeno opremo, po večini pa pravi umetniški ali umetnoobrtni okras njenega doma. Zal do smrti ni bilo prostora za te predmete, čeprav je že 13 let pred smrtjo

odstopila svojo zbirko za rez skromno rento državi. Zdej bo naslednje dobila ustrezne prostore in najbrž tudi primerno ureditev.

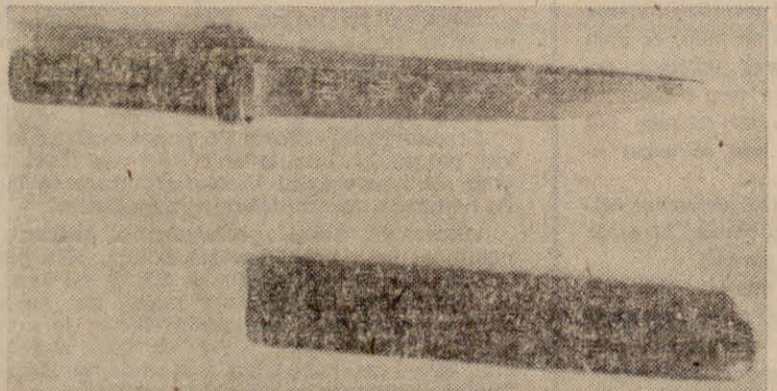
Ceprav je njena japonska zbirka v primeri s kitajsko zelo skromna, pa nas je vendar zanimala. Ze zato, ker je ta številka našega časa, pisa posvečena v precejšnji meri deželi zahajajočega sonca, pa tudi zato, ker so prav ti predmeti v njeni zbirki izredno lepi, okusni in polni tiste znane poezije in elegancije, ki je tako značilna za izdelke japonske umetnosti in umetne obrti.

Za svoje številne praznike — cvetočih češenj, krizantem in podobnih, so Japonci radi krasili svojo opremo v njihovem znamenju. Tako bo v tej zbirki izstopila neke vrste španska stena, čudovito poslikana s krizantemami v pravem tradicionalnem japonskem duhu.

Pravo bogastvo strojnega tkanja, njihove mitološke simbolike in dobrega okusa pa predstavljajo številni kimoni in kost blaga pokojne Okasan-Marije Skušek. V šestih in več barvah, s čudovitimi prelivami se vrščajo ta blaga med gotovo najbogatejše tkanine, kar sta jih kdaj ustvarila okus in spretnost Evropejca od baročne dobe pa do danes. Se posebej velja to za široke pasove — obije, ki so najlepši in najbolj dekorativni kos japonske ženske noše.

Nekaj pahljajč je, čeprav niso posebno stare, kar pravih, drobnih umetnin, ki bi jih morali uvrstiti v isto vrsto z mnogimi odliši starih japonskih grafik in doema lepima originalnima barvnima tiskoma iz 19. stoletja, ki prikazujeta razkošno opravljenjo japonsko damo z bogato pričesko in v ozadju belocvetično drevo ter moza, ki vesla na splavu po jezeru med ločjem proti obzorju, kjer je pravkar v rdečkastem čadu zatoniло sonce.

Tudi čajni servis je zanimiv, čeprav nima posebne vrednosti, razen lepote in turistične: keramika posejana z drobnimi barvnimi figuricami iz bogate zakladnice japonske zgodovine, književnosti in mitologije. Med izdelki japonske obrti naj omenimo še originalne ženske čevlje, dežnike oziroma sončnike v prelepih barvnih skladih, razne brisače in

prtičke in pa seveda nož za harakiri v prelepi nožnici iz trdega lesa, reliefno izrezljani z vejicami cvetočih češenj. Ta nož je bil po običaju njeno poročno darilo. Dobila ga je od očeta in ima poseben pomen. Zena naj ga uporabi, če se je mož naveliča ali pa, če se ona naveliča može, vega doma. Zapustiti moža in njegov dom je častno mogoče le na ta način.

Z vsemi temi predmeti nameravajo strokovnjaki Etnografskega muzeja opremiti eno sobo v Goricanah. Predstavili bodo žensko figuro v originalni noši z vsemi pritiklinami in predmeti za neposredno rabo. Kolikor bo mogoče, naj bi ta figura stala tudi v originalno opremljenem prostoru. Tako si bodo lahko domači in tuji turisti že drugo leto ogledali izbran drobec kulturnega izročila daljne Japonske v neposredni bližini Ljubljane. J. M.

INTERVJU Z RURIKO CEPUDER

JAPONSKA IN SLOVENIJA

Ljubezen ne pozna meja. Počasno, kako zguljen stavek?!

Ljubezen ne pozna kontinentov. To je že boljše. Ni geografije za ljubezen. Pa je res ni. Ljubezen govori menda v vseh jezikih sveta.

— Ali vam slovenščina dela težave? Nasmehnila se je in pogledala njega, ki je sedel ob njej v udobnem naslanjaču in ji je vrnil zloben nasmeh.

— Malo že. — Midva se razumeva, čeprav se včasih pogovarjava v kaj čudni mešanici vseh mogočih jezikov.

Z malo zavisti sem se spomnil kolega Henrika, ki je pravkar odpotoval na Japonsko v Tokio, pa ne zna niti besedice japonsko. Prav mu je! Stavim svojo socialno zavarovano glavo, da na vsej širni Japonski ne bo našel Japonke, s katero se bi lahko tako sproščeno pogovarjal v pristni kranjščini, kot je to uspelo meni. Pa nisem šel v Tokio na Japonsko, samo v Novo mesto v Dolenjsko.

— Kako vam je vseč pri nas? Dr. Jure, njen mož, se je spet v dobrohotni zlobi smejal.

— Kaj pa naj reče, če sem jaz zraven. — Lepo je, je odvrnila počasi, previdno, pa ne zaradi moža, ampak zaradi besed. Priroda je zelo lepa pri vas, posebno v Sloveniji.

Ona, Ruriko Nakamura, zdaj Cepuder, je doma iz Tokia, pravzaprav bila je doma v Tokiu, zdaj imata z dr. Juretom Cepudrom novi dom v Novem mestu.

— Le kako sta se spoznala? Vas zanima? Mene tudi, pa jima tega vprašanja le nisem zastavil. Preveč intimno je in jaz hotel biti oljkan gost.

Zvedel sem, da se je on navduševal nad japonsčino, da se je učil japonsko in tako je slučajno spoznal družino Nakamuro. Gospod Nakamura je namreč trgovski predstavnik in je s svojo družino prebival v Beogradu. No, zgodba naprej je jasna, vse takšne zgodbe se navadno končajo s happy endom. Dr. Jure ni spo-

znal samo gospoda Nakamuro... Ruriko mu je bila vseč, ona njemu, on njej... nekega dne je na poročnem uradu v slavnostnem ceremonialu ob Ruriki v kimonu podpisal kapitulacijo.

— Kaj bi dejali, če bi primerjali povprečnega Slovenca s povprečnim Japoncem? — Ne opažam kakšnih posebnih razlik.

— Veste kaj, nam Evropejcem se zdijo vsi Japonci enaki, ali mislijo Japonci o Evropejcih prav tako? Pogledala je moža Jureta, potem pa mene. Midva si pa res nisva nič podobna. Tudi za Japonce ne.

— Meni se že ne zdi, da druge pa ne vem. — Kaj vam je v Sloveniji najbolj všeč? — Samota. Všeč mi je, da gremo na weekend in nikjer ne srečamo človeka. Tega na Japonskem ni. Kamor greš, povsod so ljudje.

— Kaj vas v naši deželi najbolj spominja na rodno domovino? — Se najbolj me spominja cvetje, posebno krizanteme. Te so ravno takšne kot na Japonskem, samo da je pri nas veliko več, mnogo več rož.

— Povejte mi, ali na Japonskem tajnice med delovnim časom prav tako kuhajo čaj kot pri nas turško kavo? — Čaj že kuhajo, ampak samo med odmorom.

— Kaj pa delo, življenje? — Tempo življenja pa tudi dela je na Japonskem veliko hušji, veliko hitrejši. Vsem se vedno mudi.

Dr. Jure Cepuder je zdravnik v novo-meški bolnišnici, Ruriko, ki je v Tokiu doštudirala farmacijo, pa dela v biokemičnem laboratoriju.

— Ce bi primerjali vašo plačo s plačo, ki bi jo imeli na Japonskem, kaj bi lahko dejali? — V začetku so precej podobne, pri nas pa lahko, zlasti če si prizadeven, mnogo hitreje napreduješ.

... ker smo se
pogovarjali
po kranjsko

— Kaj v Novem mestu najbolj pogrešate? — Več kulturnega zabavnega življenja. Zivela sem v Tokiu in Tokio je tako veselo mesto.

— Ali imate domotožje? — Ne. Se ne. — Ker bo ravno olimpiada v Tokiu, se tole vprašanje. Kateri sport bi lahko na Japonskem krstili za narodni sport? — Yakyu.

— Ne razumem. — Basebal. — Bi mi lahko povedali kaj po japonsko? — Lahko, ampak ne bi razumeli.

To je pa zelo res. Poplil smo kavo, jesenski večer se je s svojim mrakom splazil v prijetno sobo in prav takrat je zmanjkalo elektrike. Kaj hočemo... drugi kraji, drugi običaji.

T. FORNEZZI

DANES. ZELENJAVNA JUHA

NOVO!

NOVO!

4 KROŽNIKE —
15 MINUT KUHANJA

ARGO vam želi dober tek!

DELAMARIS IZOLA

TOKIO

Ob vetrovnih jutrih, ko sonce ogreje in dvigne gosto in srebrnkasto meglo, se Fudži še vedno pokaže in ponosno vlada nad okolico. Toda vsak težen priropota ducat tankov skozi jelov gozd cesarske palače, dvigajoč za seboj prah in pesek. Pristanišče, kjer so nekoč plavalii kiti v zabavo tokijskim meščanom, in nekoč kristalno čista reka Sumida, kjer so počivali vojščaki-pesniki — oba sta prepolna odpadkov, človeških in industrijskih. Kljub temu pa verjetno ni tokijskega meščana, ki ne bi bil pripravljen »v sencih svojih ponižnih oči« spesniti veličastno »waka« na račun bleščečega vrha ponosne Fudži. Kajti Japonska je danes ne le prva industrijska dežela azijske celine; Japonska je hkrati dežela, ki je svojo kulturo razvijala skozi dolga stoletja in ob prelomu minulega stoletja ni podlegla »kozmpolitizmu«, da bi prevzela tisto, kar kulturno ni bilo njenega. Nasprotno, čeprav so se Japonski meščani v javnosti že leta 1879 oblačili kot zahodnjaki, so za vrati svojih hiš še vedno ohranili stare običaje, stare navade. Japonska je kljub nagli industrializaciji in ekspanziji znala ohraniti svojo tradicijo.

Tokio je nastal v petnajstem stoletju. Ustanovil ga je početni samuraj Dokan Ota in je v svojih mirnih letih nosil ime Edo. V tem času, ko še ni bilo svetlobnih napisov in motornih vozil, je bila najbolj razburljiva zabava meščanov tega kraja opazovanje kitov, ki so pluli po čisti, mirni vodi tokijskega zaliva. Toda leta 1720 se je število prebivalstva povzpelo na milijon in Tokio je tako postal največje mesto sveta v tedanjem času. Meščani so se vse bolj odrekli opazovanju kitov v zalivu. Leta 1868 je Tokio prišel na svoje sedanje ime in postal prestolnica Japonske. Razcvetela se je industrija in njen vzpon se lepo odraža v naraščanju števila prebivalstva: sredi prve svetovne vojne je imel Tokio skoraj štiri milijone prebivalcev, danes pa jih ima čez deset. Pa tudi sicer se je kmalu pokazalo, zakaj je Japonska prva industrijska veselila Daljnega vzhoda; ne samo, da so se meščani začeli oblačiti po evropsko in se učiti zahodnjaških spretnosti; tudi vlade so si privzele nekatere značilnosti svojih evropskih teknic — predvsem imperialistično politiko. Japonska velika buržoazija je kmalu začela govoriti o svojem »življenjskem prostoru« in »življenjskih interesih imperija«. Ta politika ki jo je bil prinesel s seboj industrijski razvoj, je delo potegnila v nekaj krvavih vojn. Zadnja se je končala z atomskima bombama nad Hirošimo in Nagasakiem.

VELEMESTO

Kot rečeno, kaže Japonska kot razvita dežela nekakšno odvečno energijo in prav nič čudnega ni, da jo skuša poka-

zati prav z olimpijskimi igrami. Organizacija olimpijskega spektakla terja precej denarja in precej organizacijskih sposobnosti, to pa si danes žal lahko privoščijo le sorazmerno bogate države — in Japonska sodi med te. Antropologi in anatomski so ugotovili, da je nova generacija precej bolj krepka, da se je povprečna višina v zadnjih desetih letih povečala za pet centimetrov in... Zdruzeni narodi so v enem od zadnjih statističnih pregledov ugotovili, da razpolaga vsak japonski državljan vsak dan z 2200 kalorijami dobre hrane. To je povprečje in če polovica Japoncev poje na dan štiri tisoč kalorij, ostane druga polovica Japoncev lačna. Seveda temu ni tako: Japonci so kljub svoji številnosti rešili probleme prehrane prebivalstva (pri čemer lahko služijo za vzgled svojim sosedom preko morja, ki vidijo edino možnost za rešitev populacijskega booma v geografski ekspanziji, kot to dokazujejo zadnje kitajske ozemeljske zahteve). Boljša ilustracija »prehranskega standarda« Japonske so seveda podatki centralnega tokijskega trga. Na njem vsak dan prodajo 77.000 kilogramov mesa, 492.000 kilogramov rib, 560.000 kilogramov sadija, 126.000 kilogramov svinjine, 3 milijone 500.000 kilogramov riža, 187.000 kilogramov sladkorja, 1.500.000 kilogramov zelenjave, 400.000 ducatov jajc in 3 milijone steklenic mleka. Povprečno imajo prebivalci Tokia kar lep apetit in kar pametno dieto; seveda apetit in kar pametno dieto; seveda apetit in kar pametno dieto, zato je bolje reči kar, da ima Tokio lepo sestavljeno dnevno dieto.

OLIMPIJSKE IGRE

Leta 1960, ko je bilo že jasno, da bo sedanje olimpijske igre priredila Japonska, je eden od funkcionarjev japonskega olimpijskega odbora zastavil svojemu italijanskemu kolegu ključno vprašanje: »Kje ste dobili denar?« Italijani so ga

HOTEL

»V Kjotu,« je že vnaprej sanjaril Robert, »v stari cesarski prestolnici, v najlepšem japonskem mestu, so sveti gaji in prastara svetišča. Tam niso samo budistični menihi, ampak tudi nove z gladko obrto glavo. Tam

ZA

TUJCE

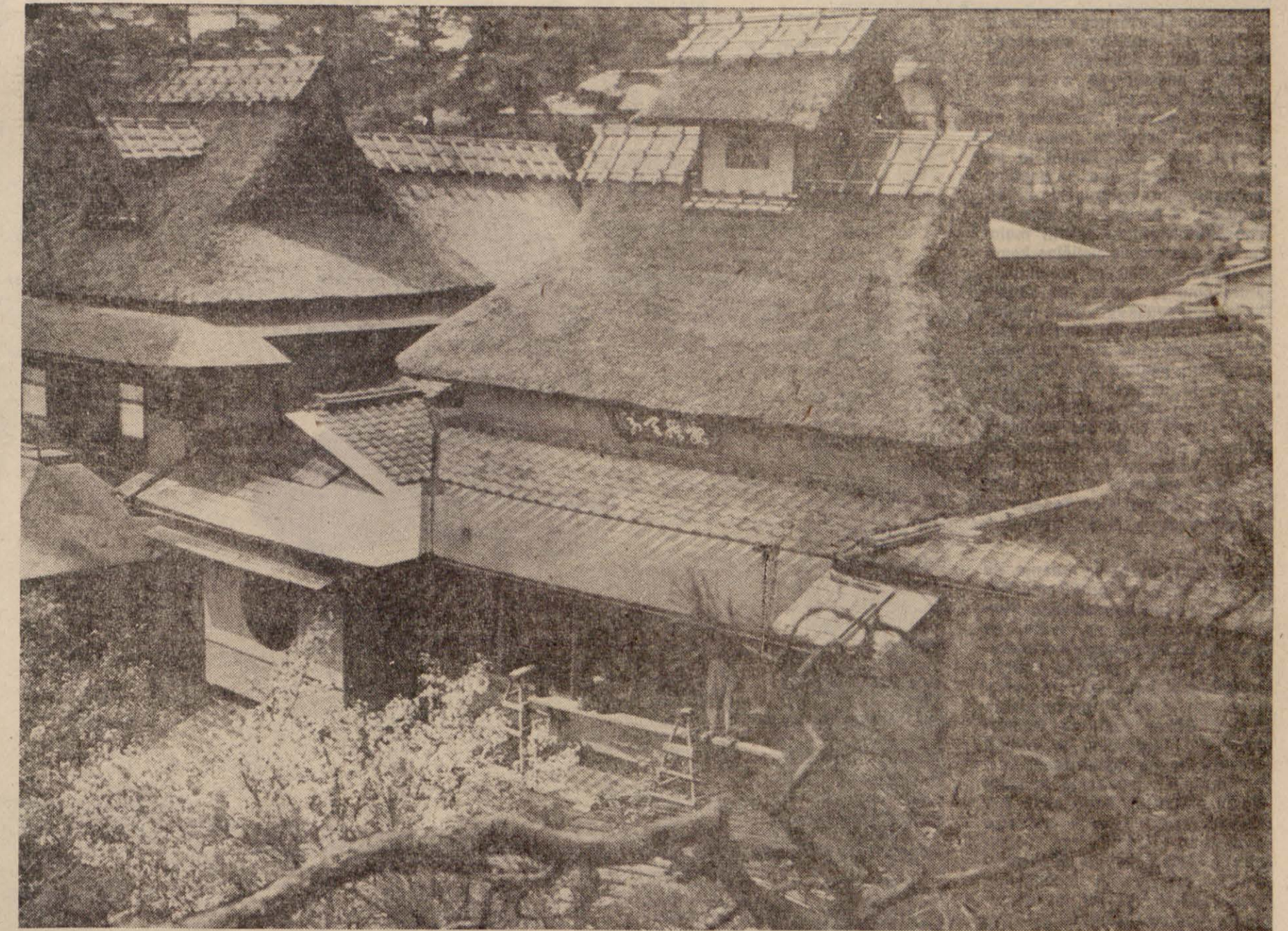
so menihi prosjaki in nune prosjakinje, ki se na pol sestradani vlečejo od hiše do hiše, pred vsakimi vrati molijo in čakajo na darove. Tam so menihi, ki imajo za pokrivala košare, take kot uljniki, in tako tekajo okrog. In potem je v Kjotu prav zdaj Aoi-Macuri, »Bršljanov praznik«, s procesijo kot pred tisoč leti. Fant, kako se veselim! Tako sva se torej peljala v Kjoto.

»Čudovita dežela, ta Japonska,« je vzdihnil Robert, se pretegnil in ošinil deklet v kimonu. Ko je deklet odvezala vezalke, je rekel Robert: »Pusti no, dete moje,« in si sam sezul čevlje. Vse, kar je prav. Dekle se je zahihitalo, dvignilo njegove čevlje in jih pokazalo drugima dvema. Vsesplošno strmenje, vsesplošno hihitanje. »Robert,« sem rekel, »si že atrakcija.«
»Ja,« je odvrnil, »številka sedemdeset, kaj takega na Japonskem se niso videli,« in se je na vse kriplje trudil, da bi zlezal v zelene copate, seveda so bile premajhne. Eno od deklet je izginilo, se vrnilo z drugim parom copat. Tudi premajhne. Dekle je šlo še po nov par — očitno sploh največje. Tudi premajhne. Dekleta so se hihitala, klepetala, hihitala.

Kam pa zdaj? Robert je položil desno dlan na uho, nagnil glavo in zasmrčal. Eno od deklet je odbrzelo po hodniku, drugi dve sta pokazali, naj sledi. Sva sva, zavila na desno, zavila na levo pa naravnost. Pri eni od smučnih vrat je stalo prvo deklet, se priklonilo, pokazalo z roko, naj vstopiva, pa naju zadržalo. Copate dol, prosim, je pomenil gib. V nogavicah sva stopila po predsobici in se prvič v življenju znašla v japonski hotelski sobi.

Prvi vtis: Kje se pa tukaj spi? V štirikrat štiri metre veliki sobi, katere tla so pokrita s slamatnimi preprogami, tami, mihi, je stal en sam kos pohištva: dvajset, kvečjemu trideset centimetrov visoka miza. Ena stena je bila videti kakor iz kartona. Bila je prazna. Druga je bila deloma obložena z mahagonijem, v njej nekakša niša, v njej cvetje. Tudi tretja stena je bila spodaj iz svetlorjavega kartona, zgoraj pa iz belega, mlečnega papirja in kvadratnih lesenih okvirčkov. Spritno neonske razsvetljave je bil prostor še brezupne prazen in pust.

Osupla sva — Robert 1,91 m, skoraj se je dotikal stropa, jaz 1,61 m — obstala ob vohodu sobe. Eno od deklet v kimonu je tedaj smuknilo k desni steni, jo razmaknilo. »Glej no, zimski vrt. Sem že mislil,

Gotovo najslavnejši hotel Japonske Harihan je star že 85 let; v začetku je bila le restavracija...

da so pozabili vgraditi okna,« je vzdihnil Robert. V zimskem vrtu sta stala pletena stola ob mizici. Bil je najmanjši zimski vrt, kar sem jih kdaj videl. Zraven, za smučnimi vrati umivalnica in WC.

Dekle, ki je odmaknilo vrata, je izginilo, prihiteli pa sta drugi dve z najmanjšimi kovčki, nama pokazali, da je v tej sobi še ozka vgrajena omara, in nama pomagali zložiti stvari iz kovčkov. Potem sta odstopili v predsobico, prinesli blazini za sedenje in dve jekleni ogrodji za naslonjalo — vse skupaj je bilo videti kot dva hudo moderna stola, samo brez nog. Na ogrodje pride blazina, potem sledi smehljaj, kretanja z roko. »Naj sedeva za mizo?« je vprašal Robert, »pa dajva, ko se že tako lepo smehljajo.«

Ena od njih se je pojavila z dvema skodelicama čaja. »Si ti naročil čaj?« me je vprašal Robert. »Nisem,« sem odvrnil, »kaj se v tej deželi ne naroča, pride sam od sebe, kjerkoli si.« Spila sva zeleni, grenki čaj. Dekle, ki ga je prineslo, je ta čas klečalo pred nama. »Saj ni treba,« ji

je pokazal Robert, naj vstane. Pa se je deklet spet samo nasmejala. Drugi dve sta zdaj prinesli dva modro-belo karirata kimona in ju razprostrli po tleh. Naj se slečeva, sta pokazali. »No, lepo,« je menil Robert, »prej pa izginite, device,« in je pomignil s palcem. Toda dekleta so ostala. »Če že mora biti,« je skomignil Robert in si slekel suknjič. Dekle mu je pomagalo, druga meni. Ko sva bila v sami srajci in spodnjih hlačah, sta nama spet pomagali v kimone, potem pa naju za roko odpeljali po hodniku, po katerem smo bili prišli. Ob smučnih vratih nekje na koncu hodnika sta obstali. »Prosim, izvolite,« je pomenil gib. Vrata so se zaprla (za nama).

Bila sva v japonski kopalnici. Ne, najprej v njeni predsobici. Kopalnica sama je nekaka miniaturna skalnata duplina: na stenah in na stropu reprodukcije jam, skal. V tleh kopalna kad za šest oseb v obliki ledvice, polna vroče vode. Zraven

tri, štiri nizke klopi, ducat večjih in manjših plastičnih skodel. Vgrajene v stensko dekoracijo pipe za mrzlo in vročo vodo in prha. Napotek za uporabo: napolni skledke z vodo, zlij si vodo na glavo, sedi na klopi, namili si telo, spet natoči skodelo, zlij vodo po telesu ali stopi pod prho, zlezi v veliko kad, obsevi v njej, pol ure, če ti ugaja, tudi eno uro.

Ko sva se vrnili v najino sobo, je v njej že spet stalo deklet z novim kimonom čez roke, ga pomerilo ob Robertu, če je kaj daljši — in res je bil daljši. Dekle je ljubko odvezalo pas in hotelo sledi Robertu kimono, toda zavrnili je in zgrabil blago. »Moment, punca, saj sem vendar nagel! Dekle pa kot da ga ni slišala. Čez hip je že stal sredi sobe tak, kot ga je bila ustvarila mati narava. »Fant,« je mrmral presunjeno, »stele Japonke — in pri tem si sploh nič ne mislijo.« Zadel je žebličico na glavo.

Ah, in šlo je tako naprej: deklet sem, deklet ven, deklet noter, lonec s kuhaličnikom na mizo, palčke in nevesče evropske roke, suknjaki v usta, opeklina na prste, smehljaj na usta deklet. Spet smehljaj, zmera znova smehljaj in potem vedno drobneje. Kakor da bi se čas ustavil v tem hotelu. Ampak samo za tuje.

Ko sva se najedla, so dekleta spreminila dnevno sobo v spalnico: odnesla so mizo v predsobico, se vrnili z žimnicama, ju položile na tla, pregnile z ruhama, odobrila ven, se vrnili z odevjama, stekla ven, se vrnili z zglavnikom, nato z nočno omario, nato s svetilkama, prižgala so svetilki, ugasnila neonsko luč. »Glej no,« je rekel Robert, »zdaj je pa še kar udobna, tale čumnata! Dekleta so smehljaje se gledala, kako sva zlezla pod odeje. Deloma zaradi tega, deloma pa zato, ker nisva vedela, ali se kimono za spanje slede, sva zlezla kar oblečena v posteljo. Dekleta so se slednjič dvakrat priklonila ob vratih in jih zaprla za sabo. »Sem že mislil, da nama bodo zapele uspaniko,« je menil Robert in se obrnil na bok.

Ko sem se drugo jutro zbudil, sem vedel, kaj je japonsko ljudstvo napravilo tako trde — japonske postelje. Kdor noč za nočjo počiva na kot deskah trdih, po tleh razprostrti žimnicah (iz rižev slamo), kdor ima glavo položeno na miniaturne cementne vreče — ta mora otrditi. »No ja,« sem rekel, ko sem si drgnil tilnik, »vojno so pa na koncu vseeno izgubili.«

(VULGO) MISKA-SAN IN ROBERT-SAN V »KRISTALLU«

Tako pišejo Japonci ime svoje države Nippon.

東京 東京 東京 東京

nabrali s posebnim odbitkom od premij športne stave in Japoncem je bila ideja vseč. Ker so poznali japonsko strast za hazard, so funkcionarji odbora in predstavniki mesta Tokia, ki ga je doletela čast gostitelja, sklenili organizirati podobno igro, vendar v zvezi z rokoborbo (sumo), basebalom in kolesarskimi dirkami. Vlada je že odobrila predlog, ko — kako lepo bi bilo življenje, če na svetu ne bi bilo zelene zavisti — je guverner Osake, ki se je prav tako potegovala za organizacijo iger, napadel načrt, češ da je nemoralen. Vlada je svoj sklep preklicala. Toda japonska iznajdljivost je že prislovična; organizatorji so natisnili posebno serijo znamk, nato pa se tri, brez posebnih »spoštarske vrednosti. Hkrati so začeli prodajati cigarete »Olimpyase« — za dvojno ceno. S temi sredstvi — in seveda z drugimi, katerih viri so neznan — je Tokio organiziral olimpijske igre. In to potem, ko je 24 let čakal, da pride na vrsto. Moral bi jih namreč pripraviti za leto 1940, pa je izbruhnila vojna. Leta 1956 so vlogo gostitelja zaupali Rimu, ki jih je organiziral leta 1960. In šele letos je prišel na vrsto Tokio. Pravijo, da se je častno odrezal.

Fotografija, ki je večina Japoncev ne bi nikdar dovolila objaviti. Invalidi iz druge svetovne vojne, ki praviloma ne dobivajo nobene pokojnine ali invalidnine in morajo zato bežati, so nekaj, kar Japonce izredno neprijetno spominja na vse tisto, kar bi najraje pozabili. Medtem ko najbolj »japonski« Japonci celo značujejo invalide zato, ker so preživeli poraz — po tradicionalnih pojmovanjih bi morali poraženci narediti samonem — pa so za večino drugih državljanov Dežele vzhajajočega sonca neprijeten spomin na največjo nacionalno tragedijo.

GIGANTSKE NAPRAVE

Sicer pa — kako se ne bi. Šest tisoč šeststo štiriindvajsetim atletom, ki so se te dni zbrali v Tokiu, je mesto nudilo tako rekoč vse. Polnih 65 milijonov dolarjev so porabili za to, da so popravili ali na novo postavili serijo športnih objektov. Olimpijsko naselje so prekrili z nasadi in ornamentmi. V olimpijski kafeteriji bodo imeli vsak dan sto petdeset različnih menujev ter pripravili preko pol milijona obrokov. Znani arhitekt Kenzo Tange je postavil gigantski Nacionalni športni paviljon, podoben ogromni školjki; v novi dvorani ob njem se bodo prvič v zgodovini olimpijskih iger spopadli judoisti. Postavljeni so bili številni novi hoteli. Tokio je dobil povsem nov obraz...

PROMET, PROMET...

Mestna uprava je posvetila vsvo svojo pozornost mestnemu prometu. Tokio je bil — kot vsa podobna mesta Daljnega vzhoda — znan po prometnem kaosu. Državljanji imajo sorazmerno malo vozil, toda v mestu je dosti taksijev, motornih koles, navadnih koles in ostalih preprostih prometnih pripomočkov. V prvi vrsti pa je bolehal Tokio za staro boleznijo vseh organsko nastajajočih mest, se pravi promet, ki so bila nastajajo — in marsikje še nastajajo — brez utemeljenih urbanističnih načrtov: Tokio je imel namreč izredno ozke ulice, skorajda

popolnoma neprimerne za sodoben avtomobilski promet.

Dobro leto in pol je dobrih sto tisoč delavcev noč in dan kopalno in vrtalo in zasipalo. Ti delavci so povežali posamezne dele olimpijske vasi med seboj, z mestom in s športnimi parki. Mesto in okolico so povežali z najmodernejšimi avtomobilskimi cestami. Letališče Haneda je z mestom povezano z najmodernejšo enotirno železnico, petim program podzemeljske železnice pa so pridružili še sedem novih. Največjo težavo jim je prizadejal lastnik in stanovalec plavajočega stanovanja, ki se ni hotel umakniti s prostora v kanalu, kjer je prebival že več kot dvajset let. Pa so ga le premaknili — z lepo vsoto denarja.

Kar zadeva promet, so Tokijčani resili skorajda vse. Skorajda — kajti pešačenje po mestu je še vedno pustolovščina, ki terja pogum in drznost in tveganje lastnega življenja. V Tokiu, kjer pešajo vsak dan milijoni ljudi, še vedno ne poznajo pojma cestne discipline. To je lja predvsem za soferje, kajti ti imajo »pravico močnejšega«. Pešci imajo le borno obrambno sredstvo pred nasiljem »motoriziranih podivjancev« — majhno rumeno zastavico, s katero mahajo voznikom, kadar se podajo v smrtno nevarnost na drugo stran ceste. To ni premišljen pogum kamikaz, ki so jih Japonci po drugi svetovni vojni že pozabili; to je pogum obupancev, ki jih čez cesto sili življenjska potreba.

NI POTREBNO ISKATI... NI POTREBNO POSLATI...

TEMVEČ POZORNO ODPRITE ZAVITEK VISTA IN VELIKI ZAVITEK TAJMA!

TAJM ZA PRANJE V STROJU
specialno sredstvo za pranje je posebno za pranje z znanjšano peno in odličnim efektom. Tajm ne trga perila, uporaba pa je enostavna. Omehta vodo in preprečuje usedline kalcijevih soli.

VIST
je zelo kakovostno in neškodljivo sredstvo za pranje volnenih, svilenih in sintetičnih tkanin, ki se zelo lepo raztopi v topli in hladni vodi, vrača tkaninam barvo, volni pa daje poseben sijaj. Po pranju postanejo tkanine mehke in elastične. Vist je popolnoma neškodljivo sredstvo, ne glede na to, s kakšno količino perete.

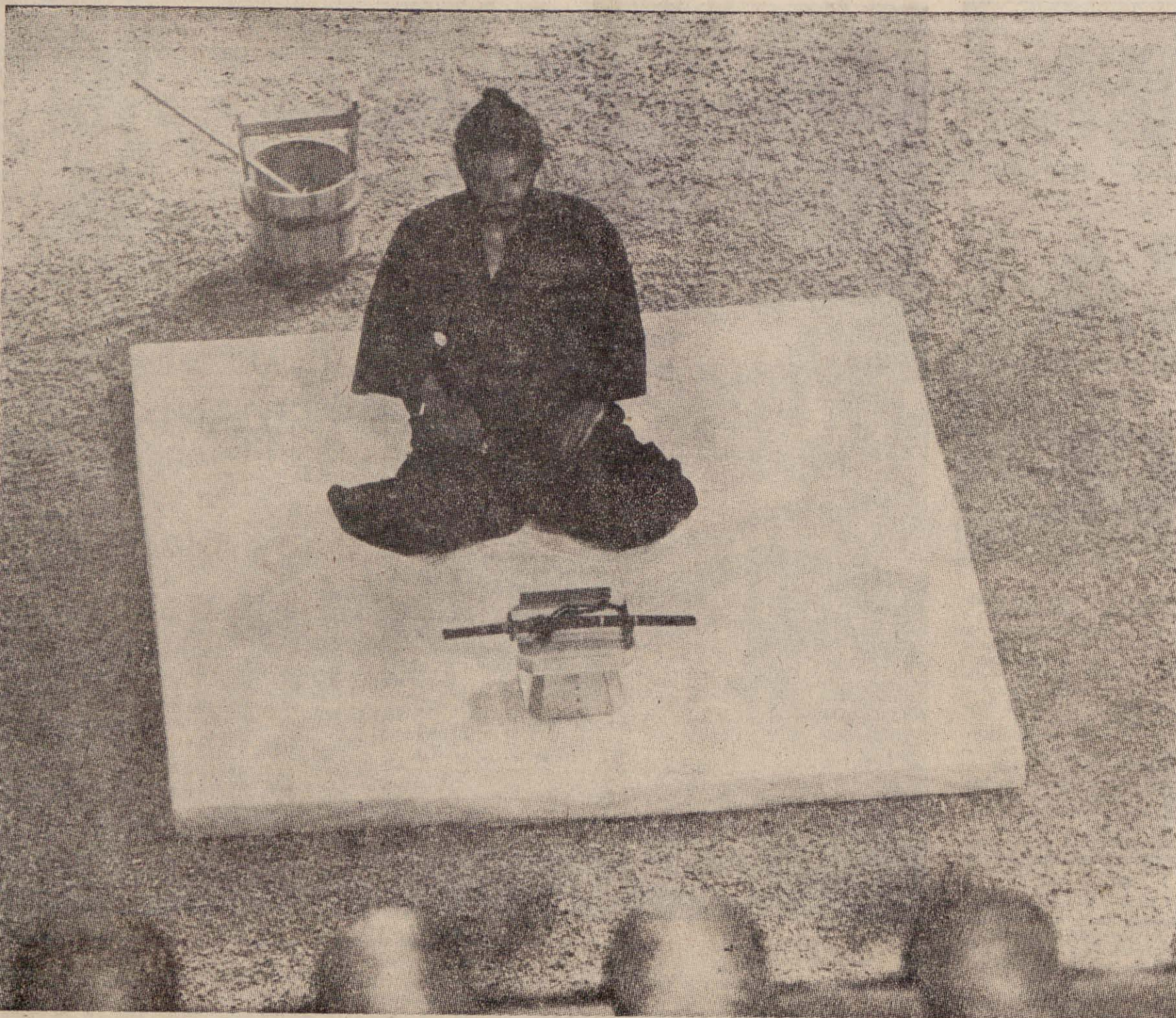
VELIKI ZAVITEK TAJMA
najekonomičnejši detergent, sredstvo za pranje belega in pisanega bombažnega perila. Tajm omehta vodo, pere hitro in lahko, ne kvari tkanine, ima odlično moč za pranje v vseh temperaturah vode. Tajm je kombinacija sredstva za pranje in beljenje, izdelujejo pa ga na najbolj sodobnih napravah.

MALE ZAVITEK TAJMA
kvalitetno sredstvo za pranje belega in pisanega bombažnega perila, ki dobro pere v mehki in trdi vodi, ne kvari tkanine in barve, ima odlično moč za pranje v vseh temperaturah vode. Tajm je kombinacija sredstva za pranje in beljenje.

V vsakem zavitku Vista in velikem zavitku Tajma je darilo za vas!

Prodor japonskega filma v Evropo in Ameriko zaznamuje komaj dobro desetletje, natančneje — začena se z velikim uspehom in nagrado japonskemu filmu »V gozdu« (Rašomon) na beneškem filmskem festivalu v jeseni leta 1950. Takrat je bil japonski film za svet še popolna neznanica, v poldrugem desetletju pa so evropski in ameriški zgodovinarji filma odkrili malo ne vse pomembne veličine bogate japonske filmske preteklosti. Malokomu je znano, da segajo začetki japonskega filma v čas velike iznajdbe Edisona in bratov Lumière in da sta prva japonska filma nastala že 1898. leta ter da je japonski film doživel svojo prvo zlato obdobje približno v istem času kot sovjetski film, se pravi še v nemem obdobju. Zanimivo je, da je prvi resnično japonski film po stilu in ritmu ustvaril Elco Tanaka po Tolstojem »Živem mrtvecu« (1918).

Čeprav prevladuje mnenje, da je Hollywood, se pravi ameriški film še vedno najmočnejša filmska proizvodnja na svetu, pa podatki že dolgo govore drugače. Že nekaj let je japonska filmska industrija najmočnejša na svetu, tako po številu proizvedenih filmov kakor tudi po izredno razširjeni (predvsem v velikih mestih) kinofikacijski mreži. Šest najmočnejših japonskih filmskih družb proizvede letno blizu 350 filmov (samo Toho — največja med njimi — izdela letno 100 filmov!), precej pa jih nastane v vedno številnejših neodvisnih proizvodnjah, ki jih po ameriškem vzorcu ustanavljajo tako režiserji kakor pisatelji in igralci. Omenimo pa naj, da je proizvodnja bila nekdanj še večja, tako so Japonci v letu 1925 naredili nič manj kot 850 filmov. In še to: v Tokiju je gledališki režiser Kaoro Osanač že leta 1920(!) ustanovil prvo filmsko visoko šolo na svetu.

»Harakiri« (1962) režiserja Masakija Kobajašija. Harakiri — kdo ne pozna tega ritualnega japonskega grozotnega načina samomora! V festivalskem kinu v Cannesu je neka ženska ob gledanju prizora s harakirijem omedlela. Ta prizor, ko si mladi samuraj z mečem odpre telo, traja deset minut in do kraja zmlinči gledalceve živce. Zgodba se sicer dogaja v 17. stol., ko si obubožani samuraj hoče vzeti življenje v rezidenci svojega bogatega gospoda, ki ga je bil odpustil. Toda »Harakiri« je v bistvu popolnoma moderen film. V surovi zgodovinski lupini biča Kobajaši zlaganost človeškega občutka za čast in brezobzirnost tistih, ki so na oblasti.

JAPONSKI FILMSKI ČUDEŽ

Najmočnejša filmska industrija na svetu

Se markantnejši, kot število producentov in filmov, pa je nedvomno podatek, da je samo v Tokiju več kot 600 kinematografov, kar je dva in pol večkrat, kot jih ima New York, in enkrat več kot jih ima Pariz, nedvomno mesto z najbolj razširjeno kinematografsko mrežo na zahodu. Po podatkih izpred nekaj let je vsak prebivalec japonskega glavnega mesta obiskal letno več kot dvajset filmskih predstav. Po istih podatkih povzema, da je na Japonskem skupno 6863 kinematografov in da se njihovo število iz dneva v dan veča, kajti kot piše eden najboljših poznavalcev japonske kinematografije Donald Richie, slihehni dan odpro na Japonskem en ali dva kinematografa. Specifičnost japonske kinematografije je nedvomno v tem, da v programu kinematografov odločno prevladujejo domači filmi. Število oziroma razmerje med domačimi in tujimi filmi

je še vedno 80 proti 20, tako da je Japonska ob ZDA in Indiji edina država, ki oblikuje svoj program skorajda zgolj iz svojih filmov (nasprotna razmerja so v Evropi: Italija npr. proizvede letno okoli 120 filmov, tvozi pa okoli 300 tujih del, Francija proizvaja celo manj kot Italija, tvozi pa jih okoli 350, podobno je v Angliji, da o manjših proizvajalcih sploh ne govorimo).

Tematska usmerjenost

Dandanes že skoraj vsak ljubitelj filma pozna japonska izraza jidaï-geki (filmi, ki obravnavajo zgodovinsko, predvsem samurajske preteklosti) in gendai-geki, kar označuje filme s sodobno tematiko. Oba izraza hkrati najbolje označujeta tudi orientacijo japonskega filma. Naznačena dvojnost zanima japonske ustvarjalce že od prvih filmskih začetkov, v sodobnem času pa se je le še bolj izkristalizirala. Toda, medtem ko prva skupina filmov vse do nedavnega, ko smo v filmih Kurosava

(Jojimbo) in Kobajašija (Harakiri) začetni težnjo po uničenju samurajskega sveta, kakor ga je oblikovala japonska umetnost v celoti, ni kazala posebnih sprememb, pa je druga doživela precej burne dni in velika presnavljanja.

Japonski režiserji se niso bili prenašati v japonske okvire izkušnje tujih režiserjev. Zato so pridno segali po številnih filmskih zvrsteh, ki so se uveljavile na zahodu, in jih prilježali za domače potrebe. Z velikim vplivom ameriške civilizacije na sodobno Japonsko pa se je v japonskem filmu v zadnjem desetletju uveljavila tudi erotična tematika, ki jo japonski film dolgo ni poznal. Še bolj z nastopom generacije, ki se je (nekateri jo primerjajo z Osbornovimi mladimi jezimi možniki) uveljavila predvsem z deli mladega Sinatara Išihara, ki je skupaj s svojim bratom Judžiro, japonskim Jamesom Deanom, zaostрил konflikt med mlado in staro generacijo ter ustvaril z romanom in v Evropi znan pod naslovom »Madostne strasti« model, ki mu je pozneje sledilo precej reprodukcij.

Spričo tega, da mi vidimo le malo japonskih filmov, pravzaprav le najboljše stvaritve — in med temi je malo filmov s sodobno problematiko — niti ne vemo, da veliko filmov, ki obravnavajo sodobno problematiko, vključuje tudi prizore, ki se po svoji erotičnosti lahko merijo s katerimkoli filmom zahodnih proizvajalcev. Mit o telesni zvisnosti japonskega filma je že davno porušeno. To seveda ne pomeni, da se japonski gendai-geki filmi otepajo socialne tematike, obravnavanja erotičnih in

moralnih problemov družbe, nikakor, nekatera takšna prizadevanja smo lahko videli tudi mi, bodisi na naših platnih, bodisi v okviru kinoteke.

Zvezde na platnu

Nam najbolj znana japonska zvezda ni plod japonske filmske tradicije, marveč politike hollywoodskih strokovnjakov. Že okoli leta 1915 zasledimo v hollywoodskih filmih japonskega igralca Sesua Hajakava, ki je dolgo časa veljal za najbolj eksotično zvezdo zgodnjega Hollywooda. Prvi pravilno japonski igralec, ki smo ga gledali, pa je bil zvezan z že omenjenim uspehom filma »V gozdu«: Toširo Mifune ter ob njem mlada Mačiko Kjo, ki sta, čeprav ne najpriljubljenejša na Japonskem, nedvomno najbolj znana japonska igralca v Evropi in Ameriki.

TOSIRO MIFUNE je bil rojen 1920. leta na Kitajskem. Odkril ga je znameniti japonski režiser starejše generacije Kajiro Jamamoto, prvo vlogo pa mu je zaupal njegov asistent Taniguchi v filmu »Novo obdobje norčev« (1947). Njegov prvi uspeh pa je povezan z imenom drugega Jamamotovega asistenta — Akira Kurosava. Z njegovim imenom pa je zvezan tudi nadaljnji vzpon tega odličnega umetnika, ki smo ga pred kratkim gledali v Kurosavovem filmu »Telesna straža«. Za Mifuna trdijo, da je tipičen sodobni junak in da je njegov uspeh v samurajskih filmih posledica predvsem tega dejstva. Mifune je izrazito posebjena moškost, zaradi tega je prebržljivejši od ostalih interpretov samurajskih vlog: gledalec verjame njegovi navezanosti na meč, toda ves čas čuti Mifuna,

da potrebuje ob sebi tudi nekaj več kot zgolj mrzel kos jezika. MACIKO KJO pomeni pravo revolucijo v japonskem filmu. Prva med japonskimi igralkami je prekinila s tradicionalno interpretacijo ženske.

ponski igralec je 28-letni JUDŽIRO ISIHARA, brat že omenjenega pisatelja in režiserja (po potrebi pa tudi igralca). Išihara na Japonskem velja za Jamesa Deana, njegovo priljubljenost pa najbolje ilustrira —

»Rašomon« — »V gozdu« (1951) režiserja Akire Kurosava: igralca Toširo Mifune in Mačiko Kjo

Eden najbolj znanih japonskih pisatelj Jasnari Kavabata je nekoč takole označil japonske igralkice, izhajajoče seveda iz vloge ženske v japonski družbi, iz tisoletne tradicije: »Japonske igralkice so vselej odlične v vlogah mizu-šoba! (gejše, prostitutke, itd), mlada dekleta in žene pa igrajo navadno nemogoče. To je pač zaradi tega, ker mlada dekleta in žene v resničnem življenju ne kažejo veliko svojih čustev, mizu-šoba ženske pa pokažejo vse.«

Kjo je prva prekinila to tradicijo v interpretaciji, hkrati pa se je uveljavila kot prva japonska glamour-girl. V nekaterih njenih zgodnejših filmih je »kama« večkrat smejala telo kot obraz (Richie). Rojena je bila 1924. leta v Osaki, kariero pa je pričela že 1936. leta kot pesalka. Pri nas smo jo videli v filmih »Rašomon«, »Princesa Jange«, »Vrata pekla«, v tipični vlogi pa smo jo spoznali v filmu »Lepotica in razbojnik«. Danes najbolj priljubljen ja-

navzile mladosti — podatek, da je nastopila v nič manj kot 57 filmih. Na Japonskem je znan kot Ju-Can, kar je pravzaprav ime za idola, celo več, kot pravo religiozno figuro. Lanj je skupaj z nekaj prijatelji osnoval svojo produkcijo in se letos predstavil v Cannesu s prvim filmom, ki ga je režiral znameniti režiser Kon Ičikava. Film je posnet po best-sellerju »Morje, moj sovraznik«, ki je pravzaprav dnevnik mladega Japonca, ki je sam v petmetrskem čolnu preplul Pacifik.

Poleg trojice najbolj znanih, omenjajo kot zvezde tudi največje japonske režiserje, kot so: pokojni Mizoguci, Kurosava, Ičikava, Sindo, Ozu, Kobajaši in drugi. Toda njihova slava — kot povsod — ne sega najpogosteje izven kroga strokovnjakov in entuziastov filmske umetnosti. Vendarle: njihova zasluga je, da je japonski film postal ne le največja, marveč ena najzanimivejših nacionalnih proizvodenj v svetu.

filmi, ki jih gledamo

Narodni poslanec

Po motivih Nušičeve komedije napisal scenarij in režiral Stole Janković; igralo Mira Stupica, Mija Aleksić, Milena Dravić in drugi; proizvodnja Bosna film, distribucija Morava film.

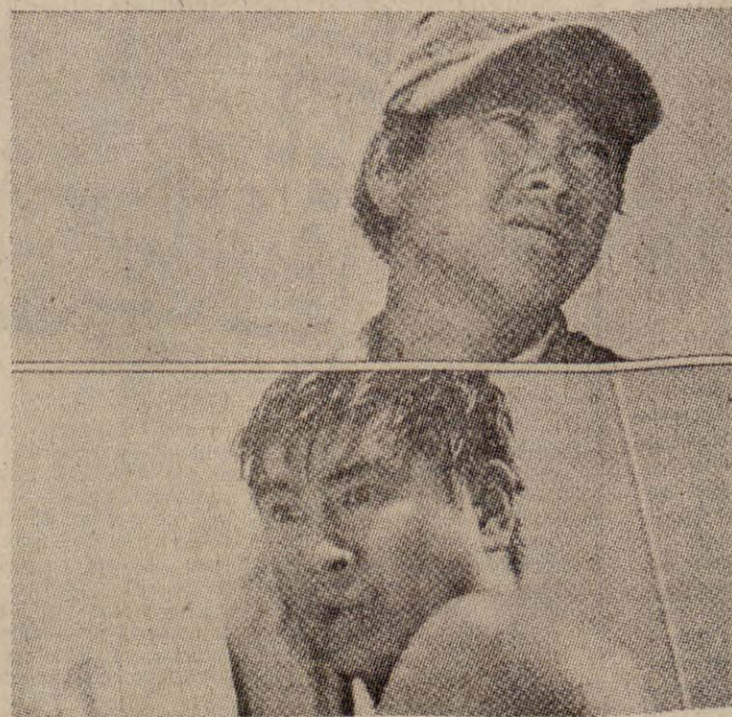
Med komedijami srbskega komediografa Branislava Nušića so bile do danes prenesene na film njegove znanke komedije Narodni poslanec, Sumljiva oseba, Gospa ministrica. Pot okoli sveta, Dr. Toda Nušić se ni premagano.

Nušičeve komedije hotele vzbujati lahкотen smeh in kratkocasištili. Dejstva so sprotno zapletena in kar je še vedno vredno, se prijetno razpletajo. Komične situacije najdejo pravo mesto. Nušić je bil bistar opazovalec in tudi lirik, ki je znal mimogrede povedati resnico. Zelo napačalen ni bil, s satiro se ni spoprijel. Obravnaval je družbene bolezni kot so: podkupljivost, strastništvo, schizofrenija, uporabljal je za svojo snov spletko, prevare, ženitve, lov za dediščino in še marsikaj. Odkrival je neumnost in neravnost birokracije, častiljenje stremuhov in skorajčlovečev: vrste njegovih likov segajo od primitivcev preko malomeščanov in uradnikov do ministrov. Niti drugičen ni v Narodnem poslanecu. Igra ga Petre Prličko, za katerega pravijo, da je na odskih deskah najboljši Narodni poslanec. Komedija je bila napisana leta 1883, uprizorjena na deskah leta 1896 in na filmskem platnu 1961.

Morda je šel Stole Janković režiser in scenarist filma za korak dalje od tistih, ki so že postavljali Nušića na filmsko platno. Janković ga ni nameraval prenesti zaradi prenosa z odra na platno, to se hitro vidi v izhodšču in stališču, temveč je želel skozi narodnega poslanca izpovedati isto misel kot v filmu Skozi vešjeve v nebo in drugih. Zanj je Narodni poslanec izhodšče za lastno misel in razmišljanje o mitljivosti in propadu nečestitih ljudi, časa in družbe in o vzrokih, ki peljejo v smrt. Kadar se mu to razmišljanje, v katerem je malo komediografskega, oddalji iz lokalnega in ostro zasebnega v kritiko, ki gleda okrog sebe po svetu, takrat Narodni poslanec zasije, prestavi meje lokalnega in upraviči svoj obstoj: razgovor pred ječo, umišljeni poslančev govor in druge epizode. To ni v nasprotju z Nušičem, je pa drugače. Janković hoče ostati samostojni filmski avtor. In to tudi je. Odprel pa je vprašanje, ali njegov filmski izraz podpira Jankovića kot filmskega avtorja. Vse dogajanje oiba med lokalnim (preživljen) in ogledom okrog sebe in po svetu. Ustvarjalna poteza ni uravnotežena s hoteljem. Jankovićev preten hroati pretrdi, skovaj zastavil način kadiranja. Montažni rez pa je v redu. Preveč so ljudje opazovani v tistih trenutkih, kjer bi se morali izgubiti v času in prostoru. Premalo je se prostora za gledalce.

Morda pa je spopad Nušić — film se oboje na propad. Janković je to zadelo, spor, pravdo pripeljal tako daleč, da ni več ne zmagovalca in tudi ne premaganca. Toda pravda se ne zmore končati na tej točki. Na vidiku za pulski filmski festival je še nov mišič, posteti Potoknika in Zlatičev ostale v enem filmu pod naslovom Pred bitko. Če bo pravi prijem najden in Janković je pokazal enega izmed njih, ki je sva uspešnem i dugo sećanje, kot pravi sam ob koncu filma, če bo prijem najden, vse drugo bo preneso lahko. Najboljše, kar je do danes ostalo od Nušičevih prenosov na film, so igralske stvaritve. Za vse drugo bo odgovor leta 1963.

VOJKO DULETIC

Judžiro Išihara, 28, japonski James Dean: dosedanja bilanca 57 filmov

Marjan Rus:

Komedijanti

V ODRSKI LUČI IN

Simenčeva pozicija v Zagrebu je bila oprta na kamenita tla in za njega niso veljala stroga pravila, katera so bila obvezna za vse druge člane. No, Simenc ni in ni hotel preštudirati v hrvaščino vlog, katere je znal peti v slovenščini. Njemu niso mogli in smeli odpovedati službe, ker bi sicer — kot bomo pozneje videli — Zagrebčani »bojkotirali« operne predstave. Kritika, ki je bila vedno polna hvale in priznanja za njegovo krasno petje, ga je pogosto napadala zaradi omenjene njegove malomarnosti, toda on se ni brigal za to. Trdil je, da tako vsak Hrvat »razme kranjski jezik«. Zagrebčani so v šali trdili, da sta v Jugoslaviji dva jezika: hrvaški in srbski in da slovenščina ni jezik, temveč »špraha«.

Končno se je kritik »Jutranjega lista« naveličal prošnji in nasvetov: napisal je v svojem listu o tej stvari silno oster članek: da je Simenc nesramen, ker prezira hrvaški jezik in tisto zagrebško publiko, ki ga visoko ceni in spoštuje.

Mesec dni pozneje je omenjeni kritik prišel pozno zvečer v Simenčevu gostilno. Z Mariom smo sedeli pri mizi, ki je bila rezervirana za člane gledališča in njihove prijatelje.

»Ha! je vzkliknil Simenc in si obližnil prste, ki so bili tako debeli, da je moral s sukninikom izbirati številke na telefonski plošči. Vsi smo se bali, da ne bi kritika pred gosti javno napadel. Potolažil nas je, da bo stvar »porazgovorimo« in da »gucnemo na vaše zdravje!«

»Dober večer, gospod profesor! To je pa res lepo, da ste po dolgem času spet došli k nam! Vidim, da boste najprej večerjali, le mirno pojejte in — če vam je prav — bom pozneje prišel k vaši mizi, da se malo »porazgovorimo« in da »gucnemo na vaše zdravje!«

Toliko, da je profesor pogoltnil zadnji grizljaj, je bil Simenc že pri mizi. Popila sta pol in še pol in še pol litra vinčeka najbolje znamke. Profesor in mi pri obrekovalni mizi smo napeto in s strahom čakali, kdaj bo Simenc obrnil pogovor na nesrečno kritiko. Mimila je že dobra ura in še vedno se ni razpočila nabita bomba. Zdalj pa je že profesorju bila stvar nerodna in sam se je odpravil na splozko pot. Poslušajte ta dvogovor!

»Veste, dragi prijatelj Mario, jaz vas imam zelo rad — in med nama povedano — mene osebno prav nič ne moti, četudi bi peli v holandsčini — toda uprava našega lista mi je tako dolgo prigovarjala, da sem končno le moral pričeti streljati z velikimi topovi. Jaz sem rečeč — uradnik in moram delati to, kar drugi hočejo!«

»Oprostite, profesorje, ja pak ne razmem, kaj vi tu pripovedate!«

»No, o tem, da sem vas zaradi vašega bojkota ostro napadel v našem listu!«

»Mene ste napali? O tem pa prav res ništa ne vem. V katerem listu pak vi sploh pišete?«

»V Jutranjem listu! Sem vendar že dolga leta gledališki kritik!«

»V Jutranjem listu? A, prosim vas, kdo pa taj list sploh še čita? Bumo još pol litra?«

Take zaljube pa profesor res ni pričakoval. Poklical je natararico, da bi plačal.

»Niš vi ne platite, samo to, kar ste pojedli. Vinček ide pak na moj račun. Upam, da vam je dobro smekal! Vi nimate pojma, kako sem vesel, da sva tako prijatno pokramljala.« je rekel grdoba in spremlil kritika do vrat. Ves srečen je prišel k naši mizi in naročil kar tri litre za našo družbo.

Najvišjo plačo sta tiste čase imela poleg Simenca še dva člana: ena pevka in en pevec. Za novo sezono so se vsi trije dogovorili, da so pripravljeno še peti, če jim primaknejo k mesečni plači tri tisočake. Triumvirat — zveza in zarota treh mogočnih proti upravi! Njihov predlog je uprava odklonila. Simenc je v pisarni izjavil, da bo dva meseca na letnem odmoru na Bledu, napisal jim je svoj naslov in pripomnil, naj mu pišejo, če so se premislili. Upravnik se je pomilovalno nasmešnil: bilo bi bolje, da se ni!

Ob začetku sezone je Simenc na Bledu zaman čakal na prijazo povabilo in računal, koliko »dinarčekov« je že izgubil. In zdaj se je nekaj nezasiščenega zgodilo, česar jaz še danes ne morem verjeti. Simenc je iz zagrebških časopisov izvedel, da oba sozarotnika dalje pojeta v Operi in sumil je, da sta »odpadala in prelomila dano besedo. Sumil je dalje, da so vsakemu primaknili tisočak in da sta se pač premislila. Tada sta imela rodino. Simenc pa je bil takrat še neporočen in svoboden kot škorec na veji. Vendar ga je — če vse skupaj ni zlagano — ta izdaja hudo potrla.

Čez nekaj dni pa mu je pisal prijatelj iz Zagreba že bolj razveseljevitve novice: Zagrebčani bojkotirajo Opero, predstave so slabo obiskane, ker pač Mario ne poje več, Njihov Mario! Uprava je bila v hudih škripcih. In že dobi Simenc uradni telegram uprave s plačanim odgovorom:

»Pridite takoj, predlog sprejememo!«

Simenc je takoj kar teklen na pošto in odgovoril:

»Kdo plača pot?« To je bila ideja, da se je kar zablistalo na mali blejski pošti. Čez dve uri pride po žici odgovor:

»Potne stroške plača uprava.«

Ker je bil Simenc vedno velikopotezen, če ni šlo za njegov denar, se je s takšnim pripeljal v Zagreb. V gledališču je sel najprej k blagajniku, da mu je ta plačal potne stroške, in šele nato k upravniku. Ta ga je objel od samega — seveda igranega — veselja:

»Premislili smo si, dragi Mario, in pripravljenti smo vam povisati mesečno plačo za tri tisočake, kot ste to zahtevali. Tu je pogodba, kar podpisite in stvar je v redu!«

»Dragi upravniček! je ugovarjal naš junaški tenor junaško, »Vi govorite o moji stari zahtevi! To je bilo, pa prosto! Zdalj pak trahim poročilo za šest jurčekov!«

Upravnik je prebledel od jeze in murmul nekaj o kranjski nesramnosti; junaku je rekel, da uprava ne računa več z njim. Simenc je sel zopet k blagajniku, da bi mu ta plačal vojni nazaj na Bled. Blagajnik je vprašal upravnika, če sme ta nazaj, ta pa se je glasno zasmejal v telefon in zakrical: »Nič mu ne plačajte!«

Za upravnika bi bilo bolje, da se ni zasmejal v telefon. Hudo se je zmotil, ko je računal s tem, da bo šlo tudi brez Simenca. Ljudje so se manj hodili v Opero in cela stvar je zasmrđala celo po »organizaciji«.

Po nekaj dneh odmor je dobil Simenc ponovno telegrafsko obvestilo s prošnjo, da se pride pogajati. Prva njegova pot v Zagrebu je bila k blagajniku; ta mu je izplačal stari dolg — takratno pot nazaj na Bled — in še nove stroške za novo pot v Zagreb. Tokrat je zahteval Simenc od uprave pogodbo, ki mu garantira procento od prodanih vstopnic za tiste predstave, pri katerih bo nastopil. To, kar je zahteval, je uprava odobrila. Zanimivo je, kako je zagovarjal svoje početje, katero smo tudi mi smatrali za pretirano in predržno.

JEZIK IN PISAVA

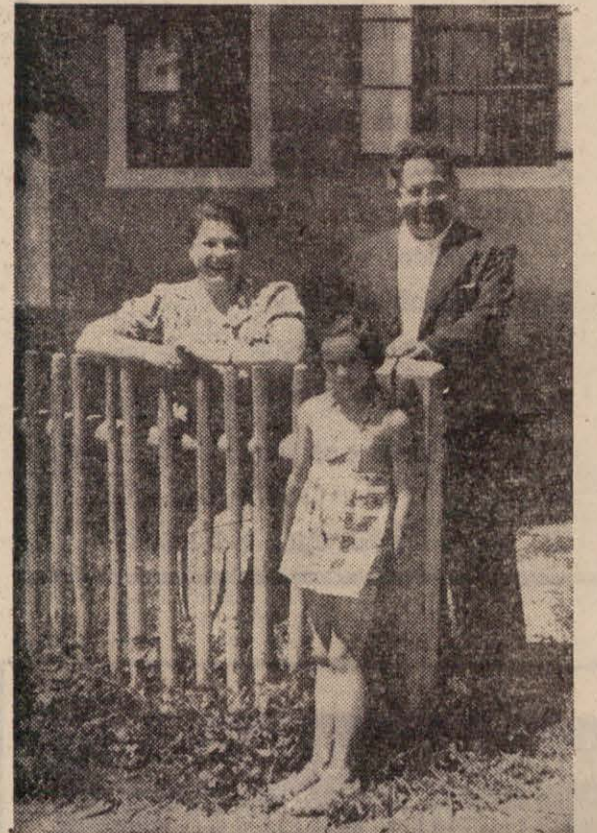
(5)

Komedijanti

NA DNEVNI SVETLOBI

»Zapomnite si tole modrost!« je modroval. »Če koga uprava potrebuje, ga bo celo iz smrdljive gnojnice potegnila, okopala, oblekla in se mu globoko klanjala. Če nekoga ne potrebuje, potem ga upravnik niti opazil ne bo, pa naj se ta še tako nastavlja pred njegova vrata!«

Nekoč je po predstavi ves žareč v obraz prišel v svojo »birtijo«, prisedel k naši družbi in nam pokazal anonimno pisano dopisnico. Na njej je bilo tole napisano: »Pjevaš kao bog, a izgledaš kao svinja!« To, da je dobil tako pošto, še ni prav nič nenavadnega, takih nesramnosti in oslarij je povsod dovolj. Nikakor pa nisem mogel razumeti, da je s to trapasto karto v roki ves srečen hodil od mize do mize, jo vsakemu gostu posebej pokazal in da so mu od smeha solze lile po licu. Ta človek je bil s petdesetimi leti otročji, odkritosrčen in do skrajnosti enostaven. Čudo od djeteta! Nesrečno je končal. Nogo so mu odrezali in kazalo je, da bo izgubil tudi drugo. Pretiža je nevar-

Mario Simenc na obisku pri Cernetovih, Brežice 1939.

nost, da se mu bo popolnoma omračil um. Spretni zdravniki so ga rešili pred to nevarnostjo. V vozičku so ga vozili po sobah in celo Cerneta je v Brežicah obiskal. Mirno, ponižno, potrpeljivo je prenašal usodo. Smejal se je in zbijal sale na svoj in na tuj račun, kot je to delal v otroških in v mladih letih. Grenki bonbončki, toda zaviti v pisan svilen papir.

»Pomislite vendar, koliko ljudi je brez nog in brez rok, in povrhu so še slepi. Meni pa razen noge prav nič ne manjka. Tudi tek in žega še nista ugasnila tako je tolažil sebe in svoje.«

Otroke je — sam večni otrok — imel hudo rad. Nagovarjal jih je na ulici — poznane in tuje — in oni so čutili, da jih je nagovoril dober človek, kateremu je bilo življenje le pesem in šala.

Nekoč je pred zagrebško Opero sedela mlada mati. Imela je pred seboj otroški voziček. Simenc je seveda najprej buljil v mater in šele pozneje opazil v vozičku lepa dvočrka. Šel je bliže k vozičku in sklonjen nad otročičkoma cmokal z usti, da se je eden od obeh smejal, drugi — pametnejši — pa se je drl na vsa usta.

Lepa mamica mu je rekla: »Nemajte mi vi, gospod Simenc plašiti dječul! Nemojte ih vi sa prijavim rukama gladiti po licu. I nemojte se vi sklanjati nad njima, pošto je to zarazno, pa bi i vi mogli da dobite bližance!« Pa je Mario odgovoril:

»Jaz jih nemrem dobiti, ker sem možki, a vi ste omožena, pa za mene niste više fraj!«

Ko je bil pozneje priklenjen na svoj voziček, je mnogo čital. Zdal pa ni več čital kriminalnih romanov — tako kot poprej — marveč otroške povesti. O jari kači in o steklem polžu, začarani princeski, o povodnem možu, o škrtatih in čarovnicah. Tako se je prav naravno in počasi zaključil njegov življenjski krog tam, kjer se je pričel: v deželi otroških sanj. Najbrž se je še mrtve držal na smeh!

Ostali bi sam in zapuščen, če ne bi v svoji nesreči kot zakrknjen samec našel na stara leta čudovito dobro in požrtvovalno ženo, profesorico matematike. Ta žena je bila zanj največji dobiček v življenjski loteriji.

Ker smo že pri loteriji in pa zato, da se ne bomo jokali ob njem, ki bi se smejal našim solzam, naj povem še tole:

Mario je nekoč kupil v Zagrebu srečko obrtniške loterije. Ves nandušen je prišel k naši mizi in povedal, da je srečka zadela lep dobiček: brezplačno britje in striženje las za dobo treh mesecev. Cestitali smo mu. Ko pa smo pogledali v časopis, smo se nemalo začudili: dobiček je bil vresam na neki brivski salon — v 60 km oddaljenem Sisku. Smola v sreči! Prvič v življenju sem ga videl jezega: »To je blesava organizacija!«

Pred vojno je predaval na zagrebški univerzi neki slovenski biolog, ki je zahajal v Simencovo gostilno. Bil je zabaven možakar. V družbi ni rad govoril o svojih stroki, ker je pogosto prebil po deset ur dnevno v laboratorijih. Pa mu Simenc ni dal miru:

»Slišal sem, da zdaj priletim možkim, ki niso več prav pri močeh, vsadijo opične žleze. Ali to kaj pomaga i koliko taka žleza košta?«

»Vprašujete to iz osebnih interesov?« ga vpraša profesor.

»Ne, nikakor ne, le iz znanstvenih laže Mario. Pa mu naš biolog prav znanstveno odgovori: »Kar ceno zadeva, je to tako, da se v Zagrebu dobi taka žleza samo za devize in štane 25 dolarjev. V Afriki so seveda opice zastojni, če dobite lousko dovoljenje in če ste dober strelec!«

»Kakvi pa so uspehi te transplancije?« hoče vedeti slavček.

»Prvič se ne reče transplancija, temveč transplancija,« pojasni profesor. »Drugič pa ta operacija zelo malo pomaga. Za vas, torej za reprezentativne nastope, ta stvar nikakor ne zadostuje. Boljše bo, dragi Mario, da reprezentirate še dalje na odru kot pevec!«

Prihranil je denar za žleze in reprezentiral je še dalje na ljubljanskih odrih, da ga vsi, kateri so ga kdaj slišali, še do danes ne morejo pozabiti. Prihodnji naprej

Copyright by Marjan Rus

Navadno mislimo, da sta si japonski in kitajski jezik sorodna. Pa ni tako. Prav ničesar nimata skupnega razen sistema pisave, ki so si ga Japonci spodobili pri Kitajcih in ga za silo prilagodili svojemu jeziku. Čeprav ima popolnoma drugačen ustroj, nič bolj se kitajska pisava ne prilaga japonskim besedam, kot če bi uporabljali kitajske znake za francoščino ali nemščino.

Japonsčina obsega mnogo narečij, ki se med seboj močno razlikujejo. Knjižno in službeno narečje prestolnice Tokia je postalo skupen jezik japonskega cesarstva. Po izvoru je jezik soroden korejskemu, nekateri jezikoslovci pa ga skušajo spraviti v zvezo z uralnokitajskimi jeziki celine. Fonetski sestav jezika sodi med najbolj preproste na svetu: ima 5 samoglasnikov (a, e, i, o, u) in 17 soglasnikov, vse besede pa so sestavljene samo iz 72 različnih zlogov, ki se razen nekaterih na -n vsi končujejo na samoglasnik.

Japonski samostalniki ne poznajo ne spola ne števila. Sufiksi označujejo sklanjatve. Tako je »hana vas cvet, »hana nos cveta, »hana nič cvetu itd.

V spregativni glagolov ne poznajo ne časov ne oseb. Edino preteklost se dokaj jasno izraža, sedanjost in prihodnji čas pa se mešata. Prihodnji čas označuje Japonci z nejasnimi frazami: »utegne se zgoditi, da...«, »sko bi vedeli, da...«, »morda bi...«. Podobno kot pri samostalniki tudi pri glagolih izražajo posamezne oblike s sufiksi. Zlog smisla označuje gledanje, smrt je vidi se, smrt je gledajoč, smrtarja če bi videli itd. Osebnih zaimkov sicer nimajo, vendar izražajo pri glagolih razna razmerja na način, ki izvira še iz socialnih razlik v fevdalnih časih. Glede na to, ali hočejo govoriti bolj ali manj spoštljivo, označujejo svoj odnos do sogovornika z različnimi členicami. Te fraze pomenijo zdaj v bistvu samo še osebne zaimke in ne izražajo toliko spoštovanja in ponižnosti, kot to pogosto napačno prevajajo v zahodne jezike.

Nekdanje socialne razlike se kažejo na primer tudi v izražanju zaimka »jaz«. Med prij-

telji bo Japonec uporabljal »ore«, med študenti je običajno »okusa«, v ugledni družbi je treba reči »vatakuša«, pred posebno uglednimi osebami pa ta nadomestek zaimka celo izpušča.

Večinoma izražajo na mnogo

o-jomi ni natte kudasaime — blagovolite čitati.

Kot smo že omenili, kitajske črke niso primerne za japonsčino. Tudi po stoletjih rabe so znaki še neprikladni in nezadostni. In kar je še huje: čisto je treba poznati za prevzeti ki-

stajša je pisava iz 12. stoletja »katakana«, kar se v tej pisavi uporablja za vsak zlog samo en znak; v celoti ima samo 48 znakov (kasneje so tudi hiragano omejili na to število zlogov). Kljub uporabi dveh pisav imajo Japonci še dolgo vrsto kitajskih ideogramov, ki se izgovarjajo na dva načina, kot smo omenili na primeru vode. Za solsko rabo so število ideogramov leta 1948 omejili na 81. V pisavi kanne pišejo tuje besede in jih skušajo približati svojemu jeziku: tako je »birudingu« poslopje (po angleško building), »sterebišion« televizija itd. Ker Japonci ne poznajo razlike med »re« in »ri«, pride pri transkripciji tujih besed do čudnih tvorb: ena od vodilnih tokijskih restavracij se imenuje »Landebue« (po francoskem Rendez-vous).

Kot Kitajci pišejo tudi Japonci od zgoraj navzdol in od desne proti levi. Od leta 1885 naprej propagira društvo Romadžikai pisavo japonsčine v latinici.

お茶
čaj: o — ča

友情
prijateljstvo: ju — dzo

家
hiša: i

新聞
časopis: šimban

此の窓から富士山が見えます
S tega okna lahko vidite goro Fudži

načinov, pač po stopnji vljudnosti, ki jo nameravajo uporabiti. Na primer: jome — čitaj! jonde kudasa! — čitajte! o-jomi-nasai — bi hoteli čitati? o-jomi ni natte kudasa! — prosim vas, da čitate

tajski znak tudi njegov osnovni kitajski pomen. Znak za vodo berejo Japonci »miz«, v sestavljenkah pa se zatečejo k njegovim kitajskim oblikam »su«.

Najstarejša japonska zlogovna pisava se je imenovala »kanas«. S poenostavljanjem kurzivne kane je nastala v 8. do 9. stoletju »hiragana«. Se prepro-

Še nekaj japonsčine za pokušino

Abunai — nevaren. Vzklik abunai jo! je splošno opozorilo na nevarnost, s katerim ima tujec na mestnih ulicah dostikrat opravka.

Arigatō — hvala. Vljudneje: Do mo arigatō gozaimashi.

Banzai — dobesedno: deset tisoč let. Ima pomen našega »živela!«.

Ca — čaj. Navadno pravijo o-ča. »Ca-no-ju« je vroča voda za čaj, »ča-do« obred pripravljanja čaja.

Dame — ena najbolj uporabljenih japonskih besed. Ima pomen nečesa slabega, pokvarjenega, neprimernega, nemogočega, nevarnega.

Džō — prosim vas, izvolite.

Geša (v Hepburnovi transkripciji japonskih znakov ge-ša) — dobesedno: oseba, dobro podkovana in umetnostih. Geše niso fisto, kar navadno mislijo ljudje o njih...

Harakiri — vulgarni izraz za seppuku, japonski način samomora.

Džūdo — umetnost okretnosti, gibčnosti (udomačen je judo)

Džū džūtu (napačno transkribirano ju-jitsu) — tehnika okretnosti, gibčnosti.

Koku — dežela; v sestavljenkah: Fukukoku (Francija), Eikoku (Anglija), Beikoku (Amerika), I-koku (Italija).

Kome — riž v zrnju. Kot rastlina je »me«, ko je kuhan, je »meš« ali »gohane«; zadnja beseda ima tudi pomen »kosilca«.

Mizu — mrzla voda. Vroči vodi se pravi »ju«.

Pačinko — stroj s kroglicami, označba za denarne avtomate, ki so se po zadnji vojni razširili po Japonskem in predstavljajo poleg tajfunov in potresov emu od nadlog, ki tarejo deželo.

Sikata ga naj — »Ničesar ni mogoče storiti«, pogosto japonsko reko.

Šimban — časopis.

Tenno — nebeški kralj. Označba za cesarja (mikačo pomeni vzvišena vrata). Osebnega imena zanj iz spoštljivosti nikoli ne uporabljajo, ampak rečejo Kindžo-tenno-heika: njegovo veličanstvo sedanjí cesar.

(Povzetek po: René Sieffert; Doré Ogrček, Le Japon — un portrait en couleurs)

ZMAJEVA POSTELJ

Nébes in zemlja in jaz smo ene korenine; deset tisoč stvari in jaz smo ene stvari

Od nedavna je zen budizem prišel v modo tudi na Zahodu. Mnogo obskurnih stvari govori jo zdaj o njem, a njegov osnovni namen se lahko izrazi z enim samim stavkom: človek se mora zavedati enovitosti stvari, enovitosti samega sebe. In prav zato je v vsakem zen svetišču japonske čudovit vrt. Nekateri so kot suhi, tih kamen. Drugi se bohotojno pod rumenimi prsti sonca in zelenimi palci svečnikov. Stoletja so tekla mimo njih in

vendar so sveži in krhki kot novorojeni metulj. Zenski vrtovi so najbolj osvežujoča dediščina Japonske. Da bi videli nekaj najlepših, pojdi v Kjoto. Ogled si Rjoan-dži — počivališče zmaja. Mojster, ki ga je uredil in položil vanj skale pred skoro petsto leti, je bil tudi slikar. Risal je zmajeve sence na vrhove v daljavi. A Rjoan-dži ostane njegova največja mojstrovina. So-ami je ustvaril zmajevo posteljo. Tu so skale vrhovi,

podnožja mah in meгла zajeta v sivi prod je kot bi jo razvelikel okameneli veter. Ne vidiš megle? Nič zato. Odpoj se na lesenem brunu in zazri se čez jarek v So-amijev skrivnostni, skopo izraženi svet. Pristulni ptičjemu petju. Pogled, kako sonce in senca oblakov nege božajo vsak kotiček. Pogled skale, ki so kakor misli, ladje, otok, plavalnica panterji... deset tisoč stvari in jaz smo ene stvari. (A. Eliot, »Life«)

NEVA ZAGREB

PARFUM

ANDREA

S POSEBNIM VONJEM PLEMENIT, ELEGANTEN IN ODLIČEN PARFUM V LEPEM ZAVITKU, PRIMERNO DARILU.

NOVI, MODNI, VONJI, ODLIČNE KAKOVOSTI RAHLI — PLEMENITI — ELEGANTNI

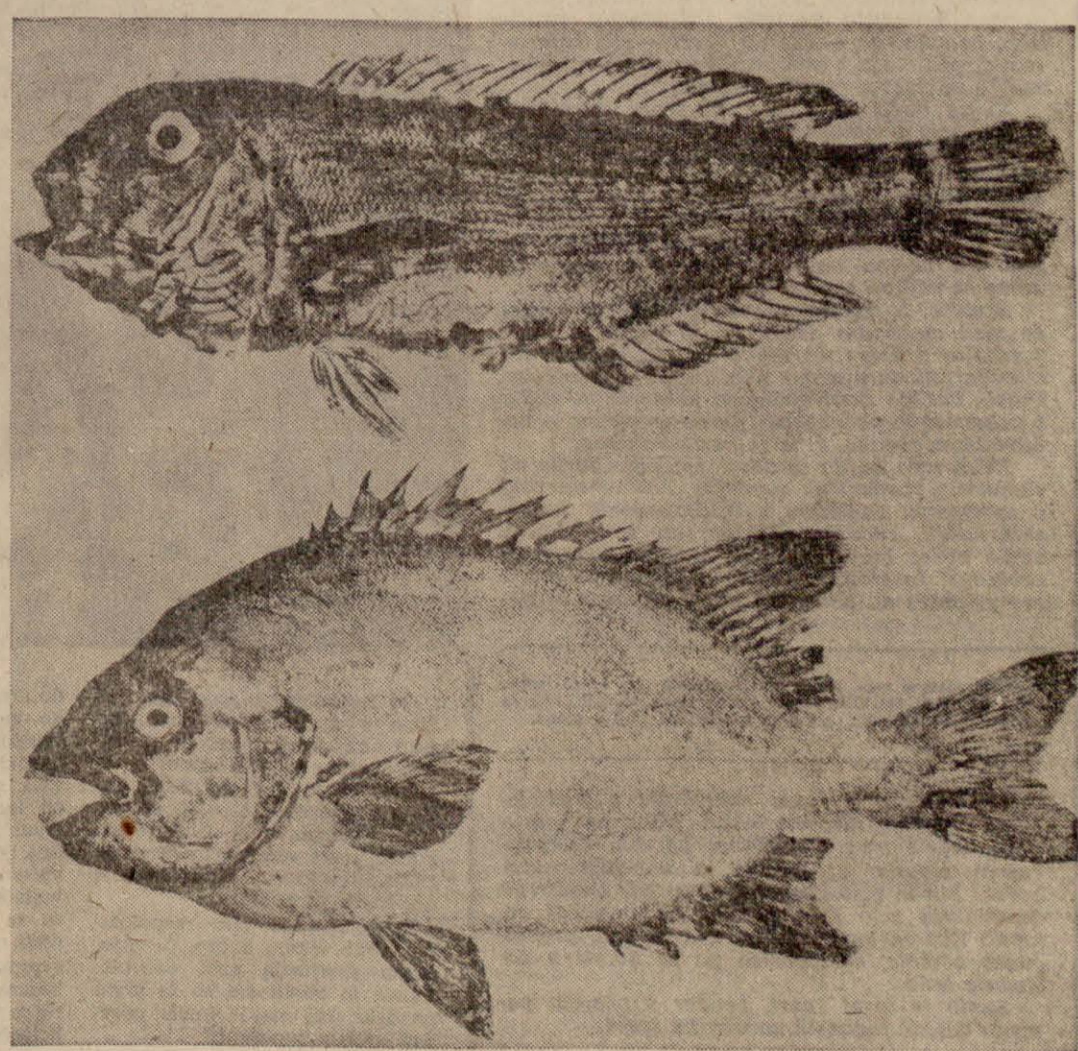
DŽOTAKU

Tudi japonski športni ribiči se radi hvalijo s svojim plenom. Najbrž je iz tega nastala prava veda o tem, kako ohraniti ribo v dokaj svoje ribiške spretnosti, hkrati pa jo lahko poješ in podaris mački. Iz te vede pa se je razvila svojska dekorativna umetnost, džotaku. Slike so presunljivo jasne in natančne. Postopek je preprost, potrebno je le nekaj malega pripomočkov, vendar veliko spretnosti in potrpljenja. Podrobnije naveste vam moramo dati samo o prvem: pri odtiskovanju ribe potrebujete leseno mizo, rižev papir, ščetko ali čopič, nekaj žebelčkov brez glavic, hladilne in — seveda — ribo.

Japonci uporabljajo predvsem dva načina, neposrednega in posrednega. Prvi je lažji, čeprav začetniki menijo drugače, ker morajo večkrat poskusiti, da napravijo lep izdelek. Če je riba sveža, jo morate skrbno in previdno oprati, preden jo pritrdite na mizo. S šopičem potem po njej razmažete zelo temno spretnost in potrpljenja. Podrobnije naveste vam moramo dati samo o prvem: pri odtiskovanju ribe potrebujete leseno mizo, rižev papir, ščetko ali čopič, nekaj žebelčkov brez glavic, hladilne in — seveda — ribo.

Morda vam bo zato drugi način bolj ugajal. Ribjo operete in jo pritrdite na mizo za plavuti in rep kot v prvem primeru. Luske morate pred tem očistiti (z zobobrcem). Če ribo razrežete rižev papir, tako da se pokazajo njene oblike, Če ozlaženi papir rahlo potegnite z vato, prepričeno s črnilom. Podoba ribe se kaže na papirju, ne da bi bili sivrinski pomazan s črnilom — o veliko veselje gospodinj.

Ce imate rablo in spretno roko (in ribo) — poskusite! (Po »PANORAMI«)

Samo plavanje in telovadba?

Glavno mesto Japonske Tokio ni zaradi igre naključja postalo prizorišče XVIII. olimpijskih iger. »Dežela vzhajajočega sonca«, kakor imenuje Japonci svojo domovino, je opozorila nase s sijajnimi uspehi svojih športnikov. Posebno v novejšem času si olimpijskih iger brez Japoncev skoraj ne moremo zamisliti. Doslej se je kar petindvajsetkrat dvignila na najvišji jambor »sončna zastava« ob zvokih nacionalne himne. 25 zlatih kolajni, 40 srebrnih in 28 bronastih — to so spomeniki japonskih olimpijskih uspehov, ki jih uvrščajo med najbolj ugledne športne dežele. Rekli smo, da letošnje olimpijske igre niso zaradi igre naključja v Tokiu.

svetu, čeprav je bila v Los Angelesu zaradi daljave le skromna udeležba iz Evrope in so sde-narno šibke dežele pustile svoje športnike kar doma.

Plavalni prodor Japoncev v Los Angelesu ni ostal samo sijaj meteorja ali enkratno doživetje, ki se ni več ponovilo. Od takrat naprej si plavalnih tekmovalcev na najvišjem nivoju brez Japoncev skoraj ne moremo zamisliti. Japonski plavalci so postali pojem v športnem izrazoslovju in odslej so bili vedno med naj-voščjimi plavalnimi favoriti na olimpijskih igrah. Ne samo favoriti, tudi zmagovalci.

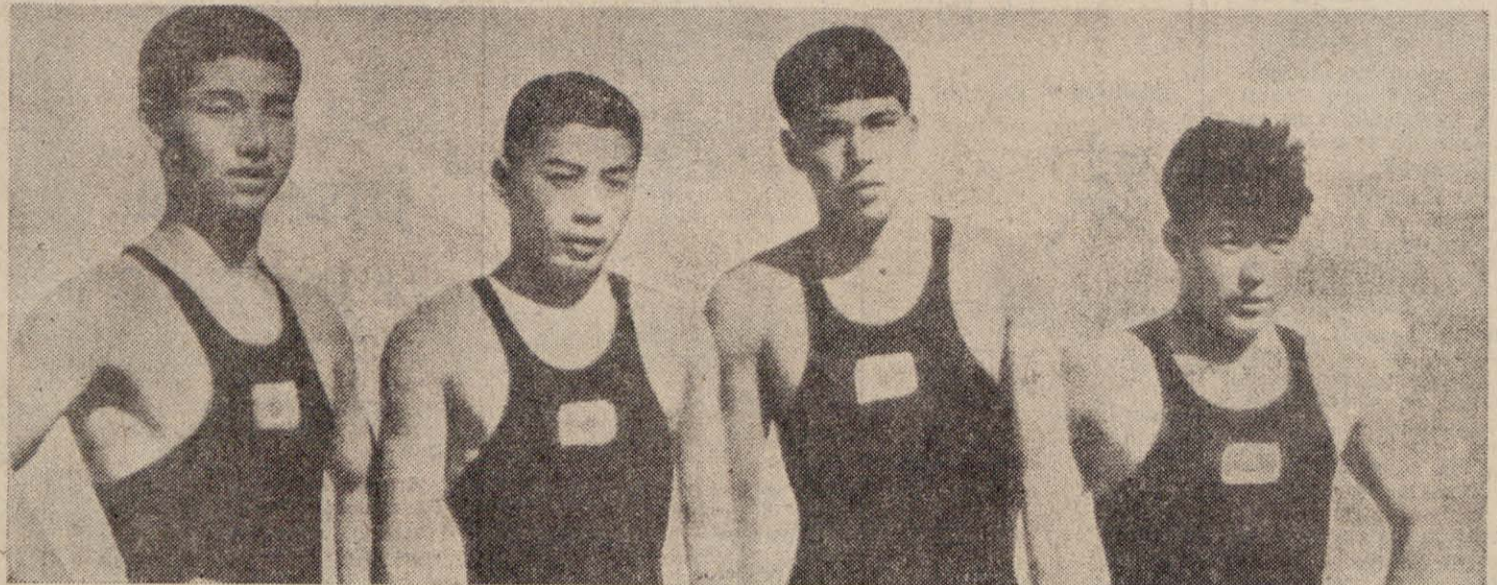
Mimogrede naj omenimo, da je Japonska osvojila na olimpijskih igrah v Los Angelesu tudi srebrno kolajno v hokeju na travni.

senzacija za športni svet. Začelo se je v dvema zlatima in srebrno v dviganju uteži. Zablesteli so telovadci Ono, Takemoto, Kono, Aihara, Kubota in Cukavaki in le malo je manjkalo, da niso Sovjetski zvezi odnesli zlato kolajno v ekipni razvrstitvi. Še težje je šlo Cukarinu pri posameznikih, saj je bil le za 0,5 točke boljši od Ona, ki je na posameznih orodjih osvojil kar 1 zlato, 2 srebrni in 1 bronasto kolajno. Prav kot plavalci v Los Angelesu so zdaj telovadci postali strah in trepet nasprotnikov.

Tudi plavalci so si spet opomogli. Zlato kolajno je sicer osvojil samo Furukava na 200 m prsno, vendar so Jamanaka in tovariši spet prinesli Japonski slavos plovne vesile. Dobro ime so obdržali tudi v Rimu leta 1960.

Japonci so se v olimpijskih arenah pojavili šele leta 1920 v Antwerpnu. Morda niti vedeli ne bi za njihovo prvo športno udeležbo, če ne bi v tenisu — takrat je šel imel olimpijsko »pravico« — Ičija Kumagaja v igri posameznikovo šele v finalu izgubil s Južnoafričanom Raymondom. Srebrna kolajna mu je bila v utehu za poraz 7:5, 4:6, 5:7 in 4:6. Kumagaja si je tudi v igri parov skupaj z rojakom

15,21 m priboril zlato kolajno. Prva ni ostala edina, kajti Japonci so začeli žeti uspehe tudi v plavanju, tam, kjer se bodo tudi kasneje najbolj odlikovali. Takaki si je »pripravil« bron na 100 m prosto, zasenčil pa ga je s prvo zlato kolajno v plavanju Jošijuki Curuta na 200 m prsno. Njegov uspeh je bil brez sence, saj je dosegel tudi nov olimpijski rekord — 2:48,8. Los Angeles 1932 je prinesel

Japonski plavalci so prvič presenetili svet na olimpijskih igrah v Los Angelesu. Na sliki je zmagovalna japonska štafeta 4 x 200 metrov prosto: Mijazaki, Jusa, Tojoda in Jokojama.

Kašiom priboril srebrno kolajno in tako so prvič v moderni zgodovini športa olimpijska odličja odšla tudi v daljno deželo Daljnega vzhoda. Doma so Kumagaja in Ašia sprejeli kot nacionalna heroja. Vrata japonskim športnim uspehom so se odprla.

pravo senzacijo. Japonska se je iz smalele športne dežele razvila v veselice. Osvojila je le po eno zlato, srebrno in bron v laški atletiki (troskok in skok v daljino), zato pa so plavalci »razbili« ameriški primat in dosegli kar po dvoje zmag na 100 metrov prosto (Mijazaki, Kavajsi), 1500 m prosto (Kitamura, Makino) in 200 m prsno (Curuta) — že druga zlata! — Koike) in popolno zmagslavje na 100 m hrbtno: Kijokava, Irie in Kavacu so osvojili vsa tri prva mesta. Krona vsega pa je bila zmaga štafete 4 x 200 m prosto, ko so Mijazaki, Jokojama, Jusa in Tojoda s časom 8:58,4 postavili nov olimpijski in svetovni rekord.

V Berlinu 1936 se je bera kolajni še povečala. Troskok (zlato in srebrno) in skok s palico (srebrno in bron) sta se spremeni- li že kar v ajaponski discipli- ne. Nepozabna je zmaga z no- vim olimpijskim rekordom Kite- ja Sona v maratonu. No, ta zlata kolajna le nima pravega sijaja, saj je bil Son (in tudi tretjepla- sirani Nan) doma s Koreje, ki je bila takrat japonska koloni- ja. Od plavalnih kolajni je od- šlo v Tokio kar 5 zlatih, 2 sre- brni in 5 bronastih. Štafeta 4 x 200 m prosto se je spet povzpela na zmagsovni oder. Čas 8:51,5 je bil spet nov olimpijski in svetovni rekord!

Telovadci so v Rimu dosegli triumf. Ekipna zmaga je bila japonska pa tudi pri posameznikih je Ono zmagal na drugo in v preskoču ter Aihara v parteru- ju, da ne govorimo o srebrnih in bronastih kolajnah.

Ni seveda šlo hitro in brez te- zav. Na naslednjih olimpijskih igrah v Parizu leta 1924 na primer v tenisu ni bilo »kruha« za Japonce. Tokrat se je odlikoval je dvigalec uteži Naito z bronasto kolajno v preselolahki kategoriji. Po vsem videzu so bili športni koraki še opotekajoči se, negotovi. Dežela vzhajajočega sonca se ni našla tistih »pravih« »anog, kjer bi telesne in dušev- ne sposobnosti njenih športni- kov prišle najbolj do izraza.

Zdelo se je, da so po drugi svetovni vojni Japonci v športu zastajali. Na olimpijske igre v London jih ni bilo, v Helsinkih so osvojili le nekaj kolajni (za- četek velikega vzpona telovad- cev!) in prav zato so bili njhovi uspehi v Melbourneu prava

senzacija. Zdelo se je, da so po drugi svetovni vojni Japonci v športu zastajali. Na olimpijske igre v London jih ni bilo, v Helsinkih so osvojili le nekaj kolajni (za- četek velikega vzpona telovad- cev!) in prav zato so bili njhovi uspehi v Melbourneu prava

senzacija. Zdelo se je, da so po drugi svetovni vojni Japonci v športu zastajali. Na olimpijske igre v London jih ni bilo, v Helsinkih so osvojili le nekaj kolajni (za- četek velikega vzpona telovad- cev!) in prav zato so bili njhovi uspehi v Melbourneu prava

Amsterdam je prinesel prvo popolno japonsko slavje. Pričlo so lahko na olimpijskih igrah poslušali svojo nacionalno himno, ko si je Oda v troskoku s

Amsterdam nas je presenetil z živahnostjo. Ne bi si odpustili, če ne bi obiskali svetovno znanega muzeja Rembrandta.

Po kosilu smo se spet odpravili na letališče. Začuden smo se spogledali, ko smo zagledali množico ljudi. Hudomušnje- ži so se omenjali, da so si nas prišli Holandi ogledat, vendar se nam je kmalu »odprijel«. Z istim letalom holandske družbe KLM kot mi, naj bi se peljale na olimpijske igre tudi domače plavalke in plavalci.

grede nikoli na pot. Pravijo, da imamo goriva še za 2 uri dodatnega poleta, če bo treba, se razume... Se bolj razumljivo: če bo v Anchorageu megle.

PISMO NAŠEGA ŠPORTNEGA UREDNIKA HENRIKA UBELEISA IZ TOKIA

NA SVIDENJE, BEOGRAD — DOBRO JUTRO, TOKIO!

Končno smo dočakali! Petdesetsona Caravelle s fanti v modrih olimpijskih uniformah je poletela s Surčina. Beograd ostaja daleč pod nami, izginja... Na svidenje, Beograd! Morda te bomo čez mesec dni pozdravljali s kolajnam!

Od Beograda do naše prve postaje v Amsterdamu bomo po programu leteli 2 uri in 15 minut. Vreme je bilo čudovito in pokrajina je kot na diani. Celje... Zasnežene Alpe so se bleščale v soncu, toda uzivanje nekoliko moti neznanško tresenje letala. Previdnejši razmišljajo o prisilnem pristanku.

ulicah, ogledovali izložbe... Amsterdam nas je presenetil z živahnostjo. Ne bi si odpustili, če ne bi obiskali svetovno znanega muzeja Rembrandta.

Leteli smo na višini 12.000 metrov. Vidljivost je bila odlična, vendar samo do oblakov. Pod njimi je bil Atlantik in vse ostalo je bilo hladno: temperatura je bila točno 20°, toda zunanaj, brrr... — 50°! Nekdo je začel ugibati, če bi lahko na Grönlandu opazovali bele medvede. Kakšna fantazija!

najboljšemu - plaketo branka ziherla

IZENAČENOST

1.—2. Vranik in Pukula (oba Klavivar) — atletika, 11 točk; 3. do 4. Valencić (Rog) — košarkarstvo in A. Dermastija (Olimpija) — košarka, 10 točk; 5.—10. Škerbinjak (Branik-Hoče) — odbojka, Bahić (Krišto) — speedway, Binkovski (Kladivar) — nogomet, Svet in Prelovšek (oba LBD) — kajakaštvo, Stepec (Slovna) — košarka, vsi po 5 točk; 11.—16. Nikolić (Olimpija) — nogomet, Čeh (Maribor) — nogomet, Ferme (Kladivar) — nogomet, Mrak (Olimpija) — košarka, Pečnik (Odrad) — košarkarstvo, Romer (Branik) — košarkarstvo, vsi po 3 točke.

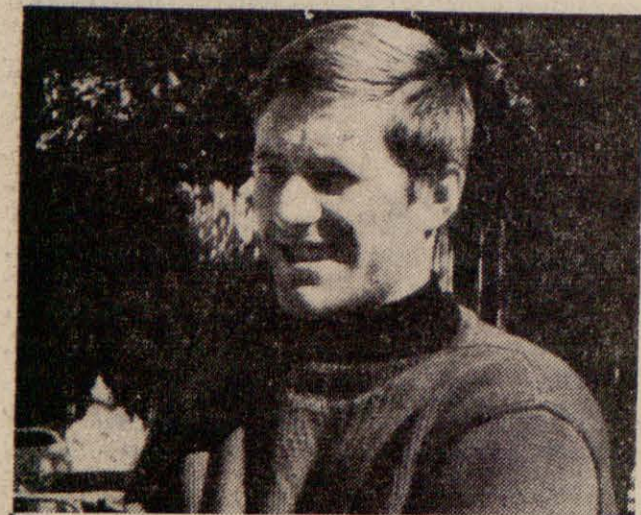
kratko toda novo

Merx Kava Minas. Kava mešanica.

MOJ DOBRI IN ZVESTI PRIJATELJ!

Med okrog 400 udeležencev iz Sovjetske zveze bo letos kar pet zlatih kolajni. Med najbolj znanimi sta v srbiji Diana in Aleksija Nikančikov, telovadca Zofija in Valentin Muratov ter atletka Raisa in Viktor Lipsnis. Podobnih tandemov bo tudi iz drugih krajev se precej, saj je zakon najboljša življenjska šola tudi v športnem udeleževanju. In tudi red in disciplinla sta zmeraj kar spri hihi!

Za enega olimpijskega kandidata so se olimpijske igre v znamenju petih krogov že kmalu. Tajski kolezar Vilasnikus, ki je precej pohišt, da bi se prilagodil na tereno in podnebje, je na dirkališču padel in si zlomil ključnico. Zdalj leži v bolnišnici in bo mogoč v najboljšem primeru spremljati dogodke na stadionih le še kot gledalec.

Peter Klavora z Bleda ima res komaj 25 let, vendar ga ta »pomamljivost« ni ovirala pri treningu njegovih tovarišev — veslačev. Mladost je lahko tudi prednost.

Trenerski Benjamin

TOKYO 1964

TRENER NAŠEGA OLIMPIJSKEGA OSMERCA PETER KLAVORA Z BLEDA BO V TOKIU PRAV GOTOVO BREZ KONKURENCE NAJMLAJŠI TRENER — AKTIVNI UDELEŽENEC OLIMPIJSKIH IGER. ZANIMALO NAS JE, KAKO POJASNJUJE SVOJ USPEH.

Bled. Nekaj dni pred odhodom z ekspresom v Beograd in nato v letalom v Tokio je Peter zaskrbljeno vodil zadnje priprave veslačev. Ni preveč ni bil zadovoljen s pripravami, saj so se fantje pritoževali nad utrujenostjo (cepjenje!) in za nameček so še veliki valovi na jezera ovirali vožnjo.

— Kako sem sploh prišel do trenerstva? Prišlo je samo od sebe. Najprej sem treniral brata in njegove vrstnike in počasi pristal aktivno udeleževanje (mislim kot veslač) v veslaškem športu. In zakaj smo sestavili na Bledu ravno osmerec? Kakajte, pomisliti moram, ker se nihče ni prav posebej »zapilica« v to, da bi morali imeti na Bledu ravno osmerec. Spominjam se, da smo imeli dva dobra četverca: članskega in mladinskega. Zadržali smo ju in, no... Če ne bi bilo uspehov, bi se verjetno spet razšli.

Zakaj imam uspeh v treningu veslačev, ne bi mogel pojasniti. Poseben prijem? Ne vem, res ne vem. V Tokiu si najbolj želim, da bi v času tekem bili na vrhuncu svojih moči. Če se bo to uresničilo, je težko reči, ker forma veslačev, kot je znano, niha v določnem zaporedju. Vsake tri tedne — približno — je najvišja in potem spet pade. Če bomo v Tokiu na vrhu, se lahko vse zgodi, četudi bom najmlajši trener, kot pravite.

SUMO KAJ JE TO?

JAPONCI SO SE ODKLONILI, DA BODO IZ OLIMPIJSKIH IGER V TOKIU NAPRAVILA ŠPORTNO VELEPRIREDITVE, KOT JE SE NI BIL. TELEVIZIJSKI GLEDALCI PO VSEM SVETU BODO BREZ DVOMA DELEŽNI VSJ DELČKA TEŽGA SIAJA. VENDOR BO TELEVIZIJA IMELA PREVEČ OPRAV, KA S SPORTRNI MI DOGODKI, DA BI SE UKVARJALA Z JAPONSKO IZVEN ŠPORTNIH AREN, Z NJENIMI OBICAJI, Z JAPONSKO DUŠO, RAZPETO MED SAMURAJSKO DEDIŠCINO IN ATOMSKO EKSPLOZIVO V HIROŠIMI. SUMO JE DEL TE JAPONŠKE, POZNAJO GA LE JAPONCI IN EVROPSKI ČLOVEK TEŽKO RAZUME, KAJ PRIKLEPA MILIONE OTOCANOV PRED TELEVIZIJSKE SPREJEMNIKE IN NA SEDEŽE AREN, KADAR SO NA SPORU SUMO BORBE. IN KAJ SPOH JE SUMO? FOLKLORNI OBICAJ ŠPORT?

V novejšem času prav gotovo šport, toda s stoletja starimi pravili. Po prastarem obredu se sumo borci bore na slamatih rogovičah. Ko se močni mošče zaletajo drug proti drugemu, zastane Japoncu srce. Nobena druga športna umetnost se ne more na Japonskem meriti s sumom, kar zadeva razumevanje »navašjskih« strasti. Borilne arene so venomer prepolnjene, čeprav veljajo najcenejše vstopnice najmanj pet tisočakov našega denarja.

Sumo je bil pred stoletji del vojaške vzgoje samurajev, ki so ljubosumno čuvali to umetnost borjenja. Z razpadanjem fevdalnega sistema so se vse bolj podirale tudi stene skrivnosti okoli sumo. Prvo prvenstvo dežele v sumu je bilo že leta 1624 in od takrat je ugled tega športa samo naraščal. Njegove privlačnosti za gledalce ni mogla uničiti niti prekratna moderna civilizacija, ki je v vseh industrijskih deželah temeljito pometla z ljudskim izročilom. In sumo je — čeprav šport — del tega izročila, prežetega s samurajsko voljo do borbe, močjo in pripravljenostjo na vse.

Sumo borci ne žive vsak zase, temveč se vključujejo v posamezne profesionalne bratovščine. Borci, ki želi doseči kaj več, mora biti predvsem močan, orjaške postave (v japonskem pomenu besede) in težak. Nič čudnega torej, če tehta tak »suma« tudi po 130 kilogramov in več. Seveda ni vsa skrivnost v moči in teži. Po načinu borbe, udarcih in prijemih sumo še najbolj spominja na jiu-jitsu.

JAPONSKI ČUDEŽ:

TRDIJO - „IMAMO NAJBOLJŠO TEHNIKO NA SVETU!“

Ko je astronaut John Glenn krožil v kapsuli okoli Zemlje, je slikal z japonske filmske kamere. Ladja za ladjo izkrca v ameriških pristaniških tovarne filmskih kamer, šivalnih strojev, preciznih instrumentov, plastičnih mas, radijskih in televizijskih aparatov. Četrtna vsega japonskega izvoza gre v Združene države Amerike.

Lani je Japonska izvozila za 4000 milijard dinarjev blaga, leta 1968 pa se bo po mnenju ministrskega predsednika Ikede to število podvojilo. V japonskih tovarnah izdelujejo predvsem tiste produkte, ki bodo največ pripomogli k dosegu postavljenega načrta. Tovarna radijskih aparatov Sony ima v načrtu produkcijo videokorderja, naprave, s katero lahko posnamemo televizijski program in ga potem doma ponovno predvajamo. Podo-

ben izdelek ameriških tovarn je še vedno velik kot kuhinjska omara. Prav tako intenzivno se v tovarni ukvarjajo z barvno televizijo. Preden se bodo v Evropi zedinili za televizijske oddaje v barvah, bodo na Japonskem že tekli s tekočega traku ustrezni televizijski sprejemniki. Tovarna Tošiba izdeluje videofone.

Japonski transistorski radijski sprejemniki so preplavili plaže vseh dežel. Prenosni ba-

terijski radio v sotorih felahov in v afriških kraljih ni nobena novost. Petnajst tisoč prenosnih televizijskih sprejemnikov z ekranom 12,7 cm prodajo Japonci mesečno v ZDA. Petindeset odstotkov fotoaparatorov tovarne Canon gre v izvoz. Njihovi izdelki štejejo med najboljše na svetu: avtomatična naravnava ostrine in daljine, leča 1:0,95. V Nemčiji so leta 1963 izdelali 2,5 milijona fotoaparatorov, na Japonskem 3,8 milijona. Vsek tretji šivalni stroj v Nemčiji je japonskega porekla.

Tudi v letalski industriji pripravljajo Japonci prodor na svetovno tržišče. Turbopropellersko potniško letalo YS-11 ne bo prineslo malo denarjev. Lani je Japonska zgradila največ ladij na svetu (2,37 BRT) v Angliji sermo 0,94 BRT in v Nemčiji 0,98 BRT) in preseglja v produkciji jekla (2,45 milijona ton v juniju 1964) Nemčijo.

ti in avto

Tajinstvena „Honda“

Po hudih spopadih za največjo močjo in visokim številom obratov — verjetno vsaj za deset procentov, japonska motociklistična industrija — potem ko je pre- upostavimo, da je prejšnji lina, in magala zahodne proizvodnje s štiricilindrski „500“ dosegel — prenosa boj v lastne vr- 16.000 obratov in imel 50 njeni naprej; kot prejšnji ste. Pri tem mislimo na KM, poleg lahke s prejš- 4-cilindrski motor ima tudi njo gotovostjo sklepamo, da novi na vsakem cilindr

Radovedneži niso prišli na svoj račun. Mehaniki so skrbno skrivali motor pred nepoklicanimi očmi

Nova Honda v polni vožnji

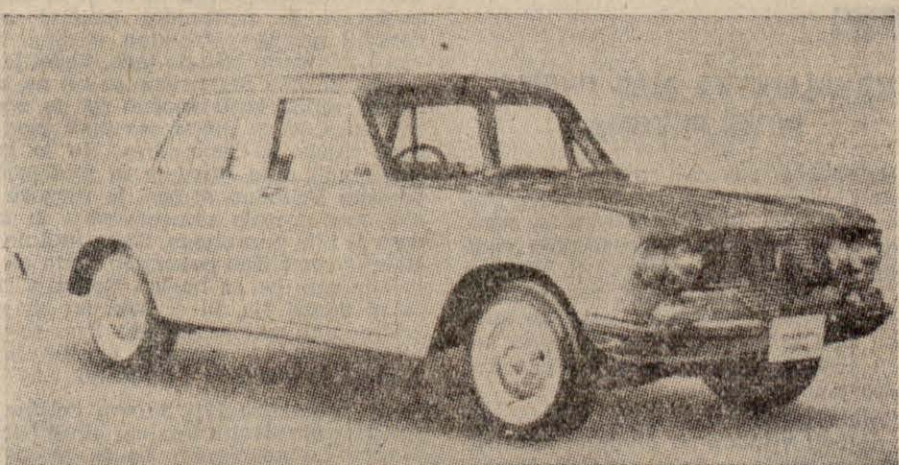
štiri svečice, zaporedje r- 100 pa regulirajo transistors- 7, kar se odlično obnese predvsem pri velikem številu obratov. Druga velika novost pa je indirektno vbrznavanje goriva. Bodoc- nost bo povedala, če bo zmagal v srednjem razredu pripadla dvotaktnim ali štiritaktnim strojem. Ta teh- nični problem je s komer- cialnega stališča izredno pomemben, saj bi lahko po- menil precejšnji preorienta- cijo v proizvodnji vseh se- rij.

Premajhna za povprečnega Evropejca

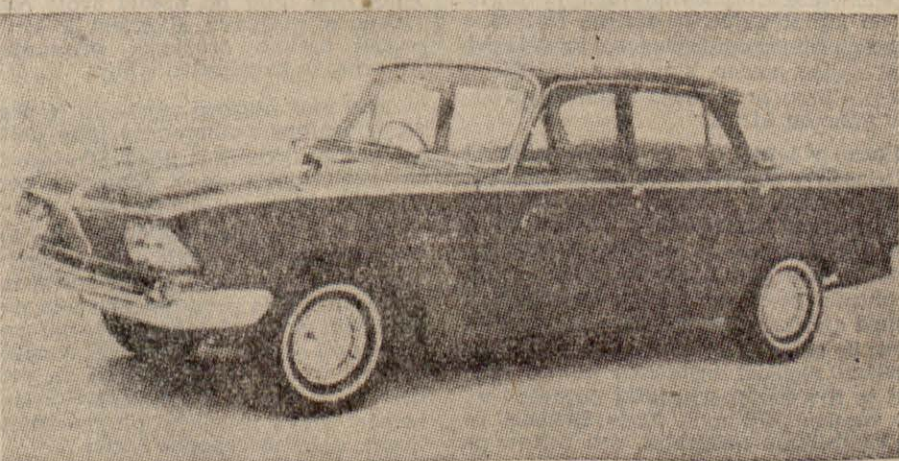
Cepprav so japonska vozila še težka, razmeroma počasna in precej draga, japonske avtomobilske industrije gotovo ne moremo šteti za novince na tem polju. Prav kot največji izvoznik motornih koles na svetu, tovarna Honda, ima tudi avtomobilski industrija na Japonskem svojo tradicijo. Nissan Motor Company izdeluje osebne avtomobile že od leta 1932. Prvu vozilu tovarne Toyota je že leta 1935 hotoval budistični duhoven. Kljub temu je bil izvoz vozil nepomemben. Tudi po vojni je bil izvoz v začetku skromen. Leta 1955 so prodali v inozemstvo samo dva avtomobila, leto kasneje 46 vozil. Lani pa je izvoz dosegel že zavidljivo število 36 tisoč vozil. Japonska avtomobilski industrija se je dobro zasidrala na evropskem tržišču. Za pet mesecev izvažata tovarna Toyota osebne avtomobile v Holandijo. Avtomobili japonskih znamk prodajajo na Norveško, Finsko, v Grčijo in Turčijo.

visoki le 160,9 cm. Celo v novi generaciji so moški visoki po 163,5 cm in ženske 152,1 cm. Ze zaradi tega so za dolgonoge Evropejce zanimivi le japonski avtomobili večjih dimenzij. Mednje lahko štejemo avtomobil „Gloria 6“ s šestvaljnim motorjem in 106 KM tovarne Prince Motors, li- muzino „Cedric Speciala“ (2,8 l in 118 KM) tovarne Nissan ter vozilo „Crown de Luxe“ (1,9 l in 95 KM) s tekočega traku tovarne Toyota. Ta trojica, z maksimalno hitrostjo okoli 155 km/h, ni hitrejša od evropskih srednje litražnih vozil, cena pa je presenetljivo visoka: „Cedric Speciala“ stane 2.997.000 din, „Crown de Luxe“ in „Gloria 6“ malo manj kot 2,5 milijona din. Vendar v japonski avtomobilski industriji menijo, da tiči v teh cenah še precejšnja rezerva. Pri velikih serijah bo močno znižati cene vsaj za eno tretjino.

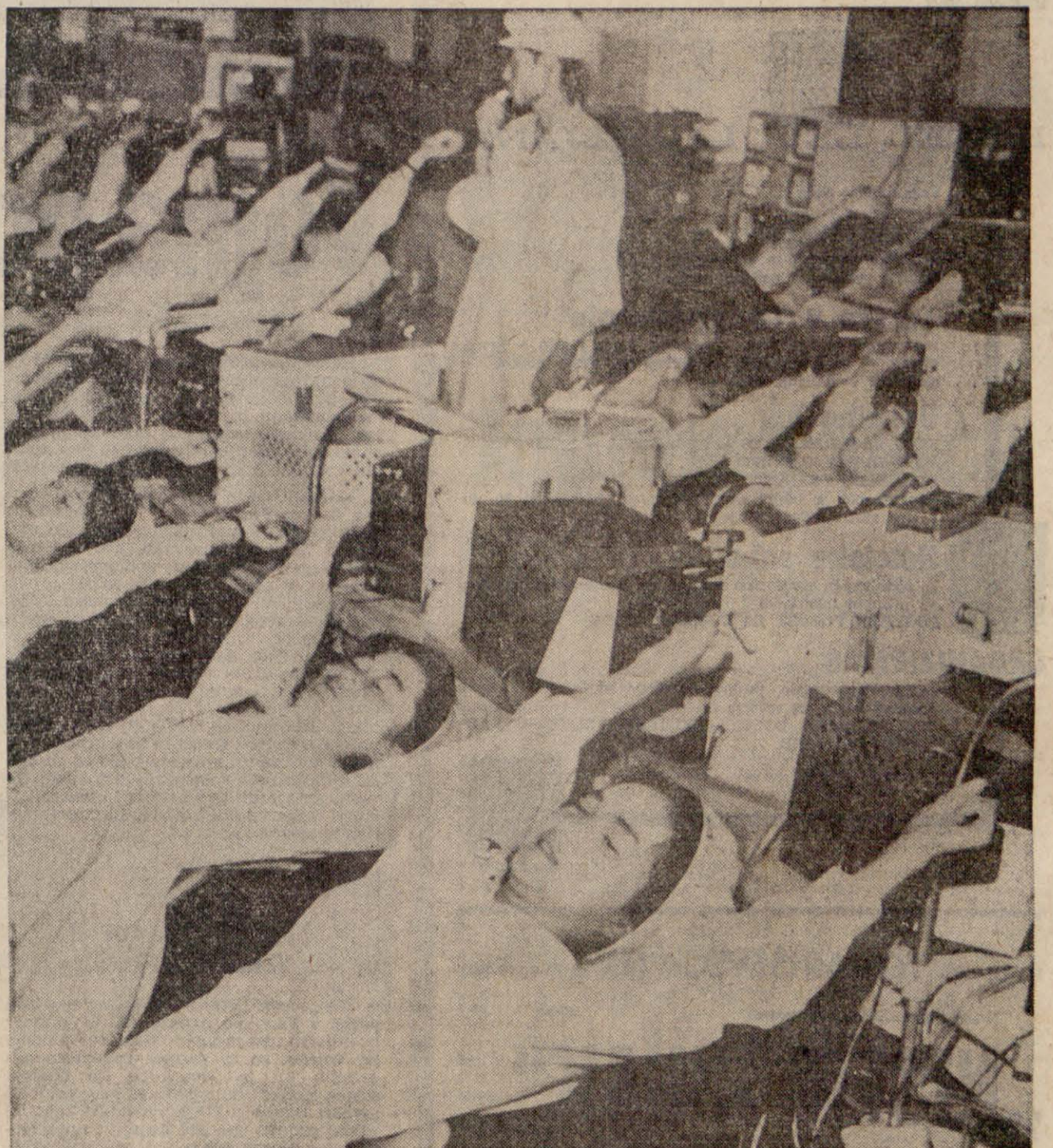
Strokovnjaki pri Toyoti so trdno prepričani o uspehu in povečanju izvoza. Ob vnožju Pudžijame raste največja japonska avtomobilska tovarna: po ocenah bo njena mesečna produkcija 30.000 vozil!

Zgoraj Toyota Crown Deluxe, spodaj Prince Motor Gloria 6 sta dovolj velika za povprečnega Evropejca, vendar predraga za resno konkurenco

Japonski televizijski telefon — videotelefon — je pripravljen za napad na Evropo. Morda nepomemben izum, vendar všeč

Japonski psihologi trdijo: telovadba pomaga storilnosti. Zato so v tovarnah upeljali telovadne odmore, ki naj bi prekinjali monotonost dela. Nadzornikovi žvižgi dajejo ritem.

DUMPINGA NI VEČ DOMA NA JAPONSKEM

Še leta 1950 si današnjega uspeha Japonske na mednarodnem tržišču nihče ne bi mogel zamisliti. Takrat je veljalo japonsko blago za tretjerazredno, tisto pa, kar je bilo kaj vredno, so bile imitacije zahodnih izdelkov.

Po vojni, leta 1945, so na Japonskem začela rasti podjetja z novimi idejami. Tipičen novinec z izvoznimi ambicijami je bil, na primer, nekdanji vojaški inženir Masaru Ibusa, danes šef tovarne Sony. Najprej je izdeloval magnetofone. Aparate si je sprva sposojal od ameriških vojakov, jih razdiral, preštudiral in jih začel sam izdelovati. Njemu so sledili mnogi drugi. Tako je dr. Mitani v svoji tovarni izdelal prvo 35 mm kamero, prvi dvoječek legendarne nemške Leice. Japonci si niso belili glav z novimi iznajdbami. Uporabili so najnovjša odkritja in jih razvijali. Začeli so kupovati licence; odkup licenc se je vsako leto povečal za 25 odstotkov. Tistih, ki so imitirali na črno, je bilo vedno manj; ogledno si številke — 76 primerov leta 1959, 29 leta 1960 in samo 21 leta 1961.

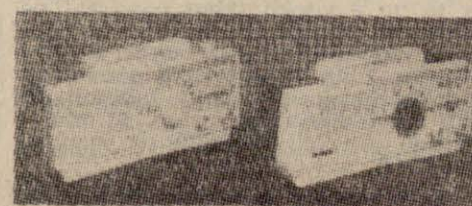
Zadnji čas pa je prav nasprotno: vedno več tovarn na Zahodu kupuje japonske licence. Tako je japonska jeklarina Javata prodala patent in načrte za izdelavo avtomatičnih strojev tovarni MAN v Düsseldorfu; Nissin Electric Company svoje pravice za visokopetostne kondenzatorje angleški firmi Standard Telephones, Siemens-Reiniger izdeluje zoboheljne naprave po japonski licenci podjetja Suzuki.

Zrelotno spričevalo Zahoda pa si je pridobil koncert Sony, ko so njegovi agenti odkrili, da je žepni radio britanske tovarne Radio & Allied Industries zelo podoben njihovemu TR-630. Takrat na Japonskem niso prebudo reagirali. Po pravici pa so se razburili, ko so se na svetovnem tržišču pojavile

popolne imitacije dveh najnovejših in najbolj iskanih transistorskih radijskih sprejemnikov. Milanska tovarna GBC-Electromca se je spozabila nad modelom Sony 7 TR, tovarnar Juan Cahue iz Barcelone pa je kopiral neki drug tip japonske tovarne. Imitacije imitatorjev pa se še nadaljujejo. Trenutno iščejo Ibuskovi agenti tistega zvitega producenta, ki je krstil svoj radijski sprejemnik „Sonya“, iz previdnosti samo z enim ans.

Spričo takih pojavov so na Zahodu prenehali podcenjevati japonske izdelke. Pod pritiskom konkurence je marsikatera zahodna tovarna prebržala k „svovrazniku“. Znana tovarna šivalnih strojev Pfaff AG se dela v kooperaciji z japonsko firmo Janome novo tovarno v Karlsruhe. Vedno več evropskih izdelovalcev ur kupuje na Japonskem cene sestavne dele, ki pa so po kakovosti enako vredni. Celo na področju fotografije so zakopali bojne sekire. Petnajst evropskih tovarn fotoaparatorov se je spravilo s Canonom in Yashico. Začeli so po japonskem patentu izdelovati tako imenovane „rapide“ kamere in za le-te emotno normirane filme.

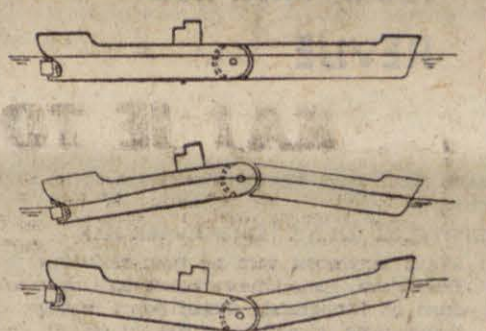
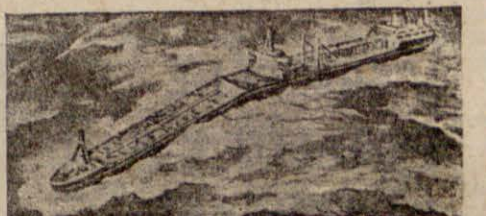
Da pa bi pregled Evropejcem skrbi zaradi prodora japonskega blaga v Evropo, je Ikeda liberaliziral uvoz v Japonsko za 94,5 odstotka.

Desno Sonyjev original transistorskega sprejemnika, levo italijanski ponaredek

iz znanosti in tehnike nam poročajo

Sodobni tankerji in ladje za prevoz rud so začeli postajati pravi giganti. Tako je zbudila pravo pozornost vseh strokovnjakov gradnja novega tankerja „Niso Maru“ s 132.000 BRT. Težnja h gradnji vse večjih tankerjev se bo verjetno še nadaljevala, posebno ker je gradnja enega giganta precej cenejša kot pa gradnje več manjših plovilnih objektov.

Tako je ladjedelstvo postavilo inženirjem in konstruktorjem vrsto novih problemov. Najsi je trup ladje zgrajen iz še tako debelih in močnih plošč, morajo med ploščo stalno nadzorovati, kakšni so upogibni momenti, ki so odvisni od valov. Trup ladje je močno obremenjen, ko je njegova sredina na vrhu oziroma v dolini vala. Zato so ladijski inženirji prišli na misel, da bi zdelali pregibni trup, ki bi se vdajal valovom in bi s tem zmanjšal obremenitve. V ladjedelnici Simitsubishi Džukogio v Kobe so s poskusi s trimetrskim modelom že prišli do prvih rezultatov. Ker je potrebna veliko manjša trdnost pregibnega trupa, bo možno precej stanjšati stene ladijskega trupa. Tako bo težji pregibnega trupa manjša za okoli 20 odstotkov. S tem v zvezi bodo za gradnjo trupa lahko uporabljali tanjše plošče in tudi varjenje bo enostavnejše.

Tudi stare tankerje od 20 do 30 tisoč BRT bodo lahko uporabili za gradnjo pregibnih gigantov. Dva stara trupa bodo razrezali in ju pregibno spojili s posebnimi tečaji. Pri tem odpadajo posebne kobilice, ki so potrebne za ladijske trupe gigantskih razmer. Popravila bodo poenostavljena, saj bo potrebno samo ločiti obe polovici in ju zapejlati vsako v svoj dok.

(PO »NAUKI I ZINZI«)

Za delo na vaših morate imeti posebno izdelane, trpežne čevlje. Pri čevljih so pomembni podplati, ki morajo biti trpežni, elastični, lahka upogljivi in lahki. Stilsiti-modelarji podjetja RIS so izdelali v sodelovanju z inozemskimi strokovnjaki modele podplatov in mater al, ki bi ustrezal vsem zahtevam. Iz odličnega sintetičnega kavčuka so izdelali podplate z ravno peto. GRANIT za moške čevlje, STANDARD IN PRAKTIKA za ženske čevlje in STANDARD za otroške čevlje. Taki elastični podplati omogočajo zanesljivo hojo tudi po slahem terenu.

V KORAK S ČASOM NA TRPEŽNIH PODPLATIH RIS

TVORNICI GUMENIH PROIZVODA — ZAGREB, STENJEVEC, telefon: 573-522, telex 02-271

HOTEL LEV LJUBLJANA

Priporočamo vam

Restavracijo

z odlično kuhinjo in veliko izbiro vin
Odlična strežba — solidne cene

Teraso v 12. nadstropju

lep razgled na Ljubljano in okolico. Tople pijače — žgane
pijače — desertna vina — likerji — sadni sokovi —
sladoledi — odlične slaščiće

Dancing bar

NOVI PROGRAM: PLES — ATRAKCIJE — STRIP-TEASE
POJE IRENA KOHONT
ORKESTER FRANCETA BAHARJA
Dancing bar je odprt vsak dan (razen toka) od 21. do
4. ure jutraj. Rezervacije na telefon 30-555

Hotelske sobe

so sodobno in komfortno opremljene. Vse sobe s kopalnico
ali prho in telefonom
POSEBEN POPUST ZA DOMAČE GOSTE

ORGANIZIRAMO

sestanke, sprejeme, poslovne večerje in kosila, bankete
poročna kosila in večerje
KONFERENČNE SOBE — KLUBSKE SOBE — BAN-
KETNE DVORANE

Novi štovička TOVARIŠEVEGA NN je že v prodaji!

Napot roman Hartleya Howarda

„NISEM JUNAK“

Fripoveduje o zasebnem detektivu Bowmanu, ki raziskuje, v kakšnih
okolščinah je umrl neki lastnik servisne postaje: ali je naredil samor-
no ali ga je kdo ubil
Detektivovo delo ni vse niti policijski niti newyorškimi gangsterjem, toda
po nekakšnevi preiskavi Bowman odkrije resnico

**V SREDO NE
POZABITE KUPITI
ILUSTRIRANE
REVIE**

Vsako sredo nova številka ilustrirane revije »TOVARIŠ«. V 40. številki
preberite:

LEPOTE, KI JIH NE VIDIMO VSAK DAN

»Vseh skrivnosti vam ne bom razkrila,« je rekla tovaršica Vera
Beblerjeva, »nekaj mora ostati tudi za razstavo.« — V prihodnjih
dneh bo Etnografski muzej odprl razstavo čudovitih indonezijskih
tikanj, lutk, glasbil in orodja, ki sta jih zbrala dr. Aleš Bebler in
njegova soproga med bivanjem v Indoneziji. Mnogo zanimivega o
zbirki boste našli v »Tovarišu«.

RDEČI CVET V POLANI

Nas fotoreporter v kraju, kjer je pred tridesetimi leti začela izha-
jati »Ljudska pravica«.

NA ROBINZONOVEM OTOKU

»Svetovni popotnik« Bogdan Pogačnik piše s Tobaga — enega od
otokov, na katerem postavljajo Robinzonovo zgradbo.

TUDI PLAKATI ZA IZVOZ

Poljski plakati je med prvimi na svetu. Slikovni posnetki vam bodo
pričezali, kako učinkovit in estetski je.

KAKO JE KARLO POSTAL MATT COLLINS

Glasbeni strokovnjaki so prigravljali mlademu Karlu Metikošu, naj
opusti petje in se oprime pametnejšega dela, ker iz njega kot pevca
ne bo nikoli nič. Na srečo jih ni poslušal in se proslavil kot Matt
Collins.

TRILE GOSTJE V »KOCI STRICA TOMA«

James Mason, Anna Karina in Mylene Demongeot so pri nas. Kakšni
so njihovi prvi vtisi, boste izvedeli iz reportaže.

NOVELA — ROMAN — HUMOR — KAJ VES — KAJ ZNAS?

PERE PERE PERE

**SREČKE
V
DOMAČEM
DETERGENTU
ALBUS**

NAGRAJUJE NAGRAJUJE NAGRAJUJE

OD SARAJEVA DO COMPIEGNA

Vojna po grmovju Vzhodne Afrike

Kadar govorimo o prvi svetovni vojni, ponavadi pozabljamo, da je bila Nemčija kolonialna sila in da je bila vojna med Nemčijo in Antanto tudi v kolonijah. Zanimivo prizorišče take kolonialne vojne oziroma njenih epizod je bila nemška Vzhodna Afrika, današnja Tanganjika.

Marca letos je v Hamburgu umrl Paul von Lettow-Vorbeck, star 94 let. Malokdo je vedel, da je bilo njegovo življenje razgibano nemara prav tako, kot življenje proslulega britanskega polkovnika Lawrenceja; v nemški Vzhodni Afriki je vodil vojno proti Britancem. S svojimi 15.000 možmi — domačini je vedno znal preličit desetkrat močnejšo britansko armado; odrezan od domovine in brez upanja, da bo kdaj dobil okrepitev ali orožje iz Nemčije, je napadal in se umikal skozi džunglo grmičevja, toda poražen ni bil nikoli. Napravil je 3500 milj dolg pohod po enem najbolj težavnih in takrat popolnoma neraziskanih ozemljih. Ko so se kaiserjeve armade novembra 1918 vdale za zavetnikom, je bil von Lettow še vedno trn v peti britanski kolonialni armadi, pripravljen na nove boje.

BRITANCI NAPADEJO VZHODNO AFRIKO

Ko je von Lettow v začetku leta 1914 prišel v Vzhodno Afriko, da bi prevzel poveljstvo nad nezmatno nemško kolonialno vojsko, so se nemški naseljenci odahnili: bil je poosebljen tip oficirja stare pruske šole, ki si je pridobil afriške izkušnje, ko je v nemški Vzhodni Afriki zadržal dve leti trajajoči upor Hotentotov. Naseljenci so potrpežljivo čakali, da bo izuril vojsko svojih »askarov«, afriških vojakov s fesi. Toda mnogi med naseljenci so bili zelo presenečeni, ko so zvedeli, da namerava von Lettow svojo malo vojsko uporabiti proti Anglezem, če bi prišlo do vojne. Von Lettow je sicer priznaval, da s svojimi »askarje« zadrževali britansko prodiranje, trdil pa je, da z njimi lahko zaposli v Vzhodni Afriki močne britanske čete, ki bi se sicer lahko borile na drugih bojiščih. Nemški kolonialni naseljenci so bili besni. Se na misel jim namreč ni prišlo, da bi žrtvovali sebe in svoje bogastvo, ki so si ga ustvarili v Afriki, za »Waterland«. Njihov ideal je bil, opazovati bojni metek kot neutralski, in čakati, kako se bo zadeva iztekla. Na them so že vzpostavili stik z Britanci in se z njimi dogovorili, »da drug drugemu ne bodo povzročali težave.

Izbruh vojne jih je vrgel iz utopičnega sanjarjenja. Tri nemške kolonije v Afriki so takoj padle v roke Britancem: najprej Togo, potem Kamerun in nekoliko pozneje nemška Zahodna Afrika. Novembra so Britanci z morja bombardirali prestolnico nemške Vzhodne Afrike Dar es Salam, potem pa so sprožili mogočno ofenzivo proti pristanišču Tanga na severu dežele. Britanci so mislili, da bo Vzhodna Afrika padla ob prvem udarcu. Iz Bombaya so pripeljali 8000 indijskih kolonialnih čet, ki so strahovito trpele za morsko boleznijo, in jih vrgli v ofenzivo proti Tangi. Ob prvih streljih pa so Indijci odvrgli puške in zbežali, »kričeč kot trop preplašenih opic, če smemo verjeti dnevniku ogorčenega britanskega oficirja.

Von Lettow je začel na severu prodirati v britansko Vzhodno Afriko. Klátil se je po z visoko travo poraščeni pokrajini severno od Kilimandžara in napadal britanske patrle iz zasede. Zaplenil je toliko konj, da je sestavil posebni konjeniški eskadron. Potem je udaril na 400 milj dolgo železniško progo, ki vodi v Ugando, in uničil 32 vlakov ter razstrelil 9 mostov: vse v dveh mesecih.

V britanskem poveljstvu je zavladal prepel: nemška kolonija se ni sesula ob prvem udarcu, ampak je prešla v ofenzivo in njeni vojniki že pustožijo po britanski koloniji. Britanci so hitro zbrali močno vojsko, sestavljeno iz garnizij v Rodeziji in Ugandi, iz kraljevskih afriških strelcev, iz indijskih kolonialnih čet ter iz legije prostovoljcev, ki je prišla iz Britanije. London je spodbujal in rotil. Toda vse se je zarotilo proti Britancem. Von Lettow je strašil v glavah britanskih oficirjev kot kako nadnaravno in nepremagljivo bitje. »Glavni poveljnik general Richard Wapshare misli samo na von Lettow. Dovolj je, da kdo omeni to skrivnostno nemško ime, pa je že ves iz sebe in do kraja zaskrbljen,« piše v svojih spominih neki oficir britanskega štaba. Več kot eno leto je trajalo, da so bili Britanci pripravljivi vrniti milo za drago.

Nemški naseljenci in domačini so hiteli pod bojne zastave: z orožjem in hrano so se oskrbovali iz velikih zalog, ki so jih pustili Britanci pri Tangi. Imeli pa so tudi domače vire preskrbe. Ko je bila kolonija zaradi blokade odrezana od Nemčije, je von Lettow ukrenil vse potrebno, da je dežela kolikor toliko zadostala sama sebi: vedel je, da bo vojna prišla tudi v Vzhodno Afriko. Zenske so na roko predle bombaž. Iz lokalnega gumijevca in žvepla so izdelovali primitivne pnevmatike in gumijaste obrabe za kola. Iz kokosovih orohov so pridelovali nekakšen versatuz za bencin. Ko so Britanci v ustju reke Rufiji potopili križarico »Königsberg«, je von Lettow s potopljene ladje pobral manjše topove, jih montiral na lafete s kolesi in imel je oddelek poljskega topništva. Improvizirali so tudi delavnice, v katerih so izdelovali strelivo zanje...

NA ODRU SE PRIKAŽE SMUTS

Dolgo pričakovana britanska ofenziva se je začela marca 1916. Iz Južne Afrike so Britanci pripeljali 700 burških vojakov pod poveljstvom generala Christaana Smutsa, junaka iz burške vojne proti Britancem in strokovnjaka za gerilo.

Smuts je postal novi poveljnik vseh britanskih sil na tem področju.

Smuts je naletel na von Lettowa in na njegovih 6000 mož v od sonca požgani pokrajini, ki obdaja Kilimandžaro. Sklenil je, da ga ne bo napadel frontalno, marveč da ga bo z dvema kolonama obkolil in mu preprečil umik h glavni nemški čet. Prepričan je bil, da bo v nekaj tednih konec vojne v Vzhodni Afriki.

Pokrajina, ki obdaja s snegom pokriti vrh Kilimandžaro, je menda najbolj slikovita v Afriki, toda bojevati se v njej je izredno težavna stvar. Na eni strani gore je Smutsovo vojsko zadržalo trnasto grmičevje, ki se razprostira milje in milje daleč kot prirodna žična ovira. Na drugi strani gore pa so Smutsove čete skoraj umirale od žeje, kajti pokrajina je dobesedno požgana od sonca. Tudi živali so postale naravnih zavetnik von Lettowa: britanske patrle so imele blazen strah pred nosorogi, sestradani levi so ponoči vdrali v britanska taborišča in žirafe so prevzele delo saboterjev ter s svojimi dolgimi vratovi nenehno trgale telefonske žice, ki so povezovalle prednje oddelke z zaledjem... Razen tega pa so za vsakim drevesom prežale patrle nemških »askarov«. Britansko prodiranje je bilo zelo težavno in počasno. Ko sta se obe britanski koloni združili in zaprli »žep«, se je bil von Lettow s svojimi vojniki že izmuznil vzdolž železniške proge proti pristanišču Tanga.

Potem je prišlo tropsko deževje. Zrak je postal vlažen, izsušene reke in potoki so se spremenili v deročje blata: tla pod nogami niso bila več trda. Toda Smuts je bil preveč besen na von Lettowa in na njegove »preklete Kafire«, da bi čakal boljšege vremena. Generala van Deventerja je poslal z močnim oddelkom, da bi presekalo glavno železniško progo, ki je bila življenjsko važna za Nemce. Toda preskrbovalni vozovi so obšli v blatu. Na stotine vojakov je zbolelo za malarijo, grizo in drugimi tropskimi boleznimi. »Nemški askari so dva meseca zadrževali britansko prodiranje.

Smuts sam pa je previdno zasledoval glavno nemško kolonialno vojsko. Med britanskimi vojniki je prevladal občutek, da so vojaki skrivnostnega in neuničljivega von Lettowa povsod, da se z njimi sploh ni mogoče zmagovati spoprijeti; in vendar je bil takrat von Lettow za nekaj dni hoda daleč od Smutsovih prednjih straž. Vedel je namreč, da v takem položaju nima nobenega smisla poskušati, da bi zaustavil pohod Smutsove vojske, po-

Podoba, ki se je nudila takratnemu opazovalcu, je bila res nenavadna: nepregledna vrsta domačinov — nosačev, obloženih z opremo in hrano, je polglasno pelaj na čelu skupine pa je njen vodja kot kak čarovnik glasno pel in plesal nekakšne obredne plesje; bolniki in ranjenci so se počasi in s težavo vlekli skozi negostoljubno in divjo pokrajino pa nemški zdravniki, uradniki in naseljenci, ki so vlekli s seboj najnujnejše, in peščica rešenih mornarjev s »Königsberg«, v dolgi kači, ki se je vila proti jugu, so bile črede živine pa »askarje«, oblečeni v cape ali pa v uniforme, zaplenjene Britancem, pa žene vojakov in nosačev, ki so kuhale ali pomagale nositi opremo; na hrbtu so nosile otroke, od katerih so se mnogi rodili med pohodom. V koloni so bili tudi topovi s »Königsberg«, ki so jih vlekli prek hribov in dolin počasi domačini.

Pravi čudež je, da se ta vojska razpancev in obupancev ni uprla in da se »askari« niso obrnili proti svojim belim oficirjem, jih pobili in se vrnili na svoja borna polja. Kje je ključ za to uganko?

Von Lettow si je znal pridobiti zvestobo in vdanost svojih afriških vojakov. »Tu v Afriki smo si vsi enaki, beli in črni,« je govoril Africanom in vedno ponavljal, »da barva kože nima prav nobene vloge.«

Von Lettowa je malarija tako zdelala, da je bil en sam skelet. Njegove noge so bile vnete in ena sama rana: piki posebne vrste tropske bolhe, ki je v teh krajih huda nadlega. Zdravo oko (nega si je poskušoval med kampanjo proti Hotentotom) je bilo vneto, ker je nenehno blodil po visoki in ostru travi; le z največjo težavo je še lahko bral karte.

Kljub vsemu pa je storil vse, kar je bilo v njegovih močeh, da bi pomagal svojim ljudem. Iz skorje nekake drevesa so kuhali napoj, ki naj bi nadomestil kofino; ljudje so ga imenovali »von Lettowovo žganje«. Pili so ga in — trdili, da jim pomaga proti malariji. Mnogo njegovih ljudi je bilo bosih, zato je ukazal, naj iz zaplenjenih sedel in iz antilopjih kož delajo obutev; tudi sam se je lotil čevljarškega posla in napravil čevlje, za katere nisi vedel, kateri sodi na levo in kateri na desno nogo.

Tudi njegov nasprotnik je bil v škripcih. Za Smutsovo vojsko je bila preskrba naravnost nadčloveško delo. Posebne inženirske čete so noč in dan popravljale ceste, ki so se spremenile v reke blata. Če-ce muha je uničevala živali, ki so bile glavno transportno sredstvo, malarija in

je porabil svojo zadnjo municijo, zato se je znova začel prebijati proti jugu.

Vsa Vzhodna Afrika je padla v britanske roke. Na von Lettowa so pritiskali z vseh strani: s severa, iz belgijskega Konga, iz Rodezije in Njase ter z morja. Stisnili so ga prav v zadnji kotiček kolonije, med reko Rovuma in mejo s portugalsko kolonijo.

Tedaj se je von Lettow odločil: zdravniki so izločili iz sestava vse bolnike in ranjence. Počakali bodo sovražnika in šli v ujetništvo. Z dva tisoč za boj sposobnimi vojniki pa je kar se da neopazno vdrl v portugalsko Vzhodno Afriko. Pogled na to kolono je bil zares čudovit. Ognji so obsvetljevali nenavadne črne in bele postave, ki so se mešale med seboj. Nekateri so bili bos, drugi golgolavi, drugi spet v najbolj pisanih oblačilih... Tako popisuje eksodus neki nemški vojak. Naslednjega dne so prišli v von Lettow tabor Britanci. Vse je bilo mirno in tiho. »Kje je von Lettow? Kje je general...?« je rjul britanski oficir in streljal z revolverjem v zrak. Ranjeni in bolni »askarje« so molčali. Končno se je oglasil nekdo, ki je za silo lomil po angleško: »General je šel k hudici...« je kar se da preprosto povedal.

PO 27 LETIH — PAKETI OD SMUTSA

To se je zgodilo 18. novembra 1917. Von Lettow je imel pred seboj še celo leto bojev. Njegovi vojniki niso imeli niti pojma, kam jih bo popeljal poveljnik. Tudi von Lettow tega ni vedel. Po glavi mu je rojila samo ena misel: čimdlje zaposlovali čimveč britanskih čet v Afriki. Vse drugo je bilo postranskega pomena.

Bolezen je sicer še vedno razsajala, toda ljudje niso več umirali kot muhe. Razen tega pa so bili v sovražni deželi in to je bil za »askarje« pravi raj. Plenili so po portugalskih farmah in njihovi portugalski ujetniki so jim pri tem pridno pomagali. Razen tega so dobili novo orožje in strelivo. Afriški vojniki so se znova oblekli in njihove ženske so bile zdaj odeve v svilene domače halje, ki so jih našli po farmah portugalskih naseljencev. Toda sovražnik jim je bil za petami in britanske patrle so prihajale tako blizu njihovim taboriščem, da je von Lettow na pol v šali, na pol zares ukazal, »da petelini ne smejo peti pred deveto uro jutraj,

Nemški askari v zasedi v nemški Vzhodni Afriki. Angleska kolona se bliža

sežno se, ker se je njegov nasprotnik lahko redno preskrboval in izpolnjeval svoje vrste, medtem ko so bili Nemci popolnoma odrezani; razen tega so ga afriške izkušnje naučile, da pomeni vsak ubit bel oficir, ki ga ni mogoče nadomestiti, veljansko izgubo.

Avgusta je bil Smuts že prepričan, da bo kampanje vsak čas konec. Njegova in Deventerjeva kolona sta končno dosegli glavno železniško progo, 50 milj druga od druge, in von Lettow je bil ujet v »žep«. Nemška pot proti obali je bila pretrgana. Proti jugu pa je bilo do meje portugalske kolonije 500 milj globoko prostranstvo neprehodnega ozemlja, na pol džungla, na pol gorski svet, brez poti in tudi na kartah še slabo označen.

Približal se je torej odločilni trenutek in von Lettow je to vedel. Ko sta ga britanski koloni zaprli v »žep«, je ukazal svojim »askarom« bajonetni izpad, eden izmed topov, ki jih je pobral na potopljenem »Königsberg«, pa je redni prodirajoče britanske kolone na eni in na drugi strani fronte. Ko sta se Smuts in Deventer končno srečala, ni bilo von Lettowa nikjer: s svojo vojsko je izginil v grmovju... Se enkrat se je izmuznil. Smuts je bil tako besen in neučakan, da je začel na slepo zasledovati svojega nasprotnika in ni počakal niti toliko, da bi reorganiziral svoje čete. Uspeha ni dosegel: njegovi vojniki so kot z zavezanimi očmi blodili po pokrajini, poraščeni z gostim grmičevjem, začele so razsajati bolezni, pogosto pa cele enote zašle s prave poti, razen tega pa so Britance nadlegovale patrle »askarov«, ki so se kot senice pojavili, opravili svoje in spet izginili. Konec septembra Smuts ni mogel nikamor več: zasledovanje se je ustavilo.

»V AFRIKI SO SI BELI IN ČRNI ENAKI...«

Medtem pa se je vojska von Lettowa kot veličanska kača umikala proti jugu.

žeja je kosila med njegovim moštvom. In še roji moskitov; to je bilo najhujše. »Mrtva trupla so privabljal toliko moskitov, da je bilo slišati brenčanje kot bi padal tropski dež...« je zapisal udeleženece tega pohoda.

KAVALIRSTVO MED DVEMA POVELJNIKOMA

Na Novega leta dan 1917 je bil Smuts končno pripravljen na novo ofenzivo proti von Lettowi, ki je je smatral za osebnidvoboj. Med dvema gverilskima voditeljema se je znova vnel hud in zagrižen boj. Von Lettow ni mogel več voditi s seboj britanskih ujetnikov, zato jih je izpustil pod pogojem, da se ne bodo več borili proti njemu; obljuba je bila vedno spoštovana.

Smuts je pozval svojega nasprotnika kar najbolj vljudno na predajo; von Lettow je vabilo prav tako vljudno zavrnil. Kavalirstvo se je nadaljevalo. Kaiser je odklikoval von Lettowa z najvišjim nemškim odklikovanjem, toda ker le-ta ni imel nobene zveze z domovino, tega ne bi vedel do konca vojne, če mu ne bi Smuts poslal posebnega odposlanca, ki mu je prinesel veselo novico, skupno s čestitkami generala Smutsa in vsega britanskega štaba v Vzhodni Afriki.

Pozno v letu 1917 je Smuts prekinil zasledovanje neulovljivega nasprotnika: z vojaških funkcij v Afriki so ga poklicali k političnim funkcijam v Londonu. Boj proti von Lettowi je nadaljeval drug general in čete pod njegovim poveljstvom so okusile prav vse tegobe bojevanja v džungli afriškega grmičevja — od žeje do tropskih bolezni. Oktobra je von Lettow izmenada napadel britansko kolono 4900 mož in jih v štiridnevni bitki povzročil velike izgube: 2700 mož. Toda Britanci so bili kljub temu nadmočni, von Lettow pa

da ne bi izdali taborišča sovražniku... Britance je zadrževal, kolikor jih je mogel, potem pa se je enkrat izmuznil med dvema kolonama, ki sta se približevali v obkoljevalnem manevru, in se spet napotil proti severu.

Britanci so bili prepričani, da je von Lettow zmožen vsega, in so se že bali, da namerava ta nenavadni general znova osvojiti nemško Vzhodno Afriko. Toda von Lettowu ni bilo do tega. Vedel je, kaj zmore in česa ne; fizično je bil na kraju svojih moči, kajti močno ga je zdelala influenza, ki je začela razsajati med njegovo vojsko že septembra. Ko je znova prekorajil reko Rovuma in spet prišel v nemško Vzhodno Afriko, je njegova vojska spet postala samozavestna in influenca je bila pozabljena. Kako tudi ne. Prilili so v rodovito pokrajino. Levo od njih je bila vabljiva in bogata Rodezija. Toda če bi udaril tja, bi si nakopal na glavo kdove kako močno armado. Prav to pa je bil njegov cilj: zaposliti čimveč britanskih sil. In udaril je v Rodezijo...

13. novembra 1918 je von Lettow pod močnim sovražnim ognjem skušal izsiliti prehod čez neko reko, ko je prišel do njega odposlanec generala Deventerja s sporočilom, da so nemške armade v Evropi položile orožje in da je vojne konec. Deventer mu je naročil, naj gre proti Abereornu, kjer bo predal svoje čete... Njemu in njegovim oficirjem so Britanci pustili osebno orožje v priznanje za hrabrost in kavalirstvo v boju.

3500 mož njegove vojske se je predalo 25. novembra v Abereornu. Von Lettowu je posebni oddelek britanske vojske izkazal vse vojaške časti. Vojne v nemški Vzhodni Afriki je bilo konec.

Za von Lettowa pa še ni bilo konec njegove afriške epizode iz prve svetovne vojne. Ko je po koncu druge svetovne vojne vsa Nemčija prva povojna leta močno stradala, je von Lettow prejel pakete z živili od svojega nekdanjega sovražnika: general Smuts se je spomnil na zvitega lisjaka, ki mu je pred četrto stoletje povzročal toliko preglavice po grmičevju takratne nemške Vzhodne Afrike...

NOČ NA GINZI

Sladko življenje tokijsko — ampak samo do pol polnoči, potem pa »sajonara« in domov spat

Nova sapa, ki je po vojni zavela čez Pacifik, je odprla čajnice z gejšo in jo zamenjala s Hollywoodom in Las Vegasom. Skoro po opicje so Japonci začeli oponašati zahod, najprej Ameriko, potem še Pariz. To velja zlasti za tako imenovano nočno življenje. Bari imajo iz Pariza prevzeta imena, pikanterijo plesnih revij, ženske se navdušujejo za pariško modo, mladina poje francoske sanšone, inteligenca se opaja z galskim humorjem. Celo svoj TV stolp so Tokijci zgradili po vzorcu Eifflovega stolpa — le da je njihov seveda nekaj metrov višji.

Tokio je Meka ponočnjakov. »V Tokiu je več nočnega življenja kot skupaj v Las Vegasu, New Yorku in na Floridi,« je ugovarjal ameriški »Variety«. Revije, kabareti, bari, igralnice.

Stara Japonska ni poznala golote kot sredstva erotičnega zapeljavanja. Japonci, vajeni družinskega oziroma kolektivnega kopanja v velikih koritih in brez oblačil, golota ženskih prsi ni erotično vzemirjala, prej jih je klasična linija ramen in porcelanasto nežen vrat. Toda ameriška civilizacija in zahodna obleka jim je hudo spremenila okus. Razkrivanje telesnih oblin je zdaj v modi, kakor je v modi tudi poljub z ustnicami, ki se je zdel starim Japoncem vsaj smešen, če ne že nemaren in nečist — njihov poljub je bil rahel dotik z nosoma.

Po končanem delu zvečer zavije Japonci v kavarno ali v bar. 5.000 majhnih barov in restavracij je samo v Asakusi, zabavišni četrti povprečnega Japonca. Ramo ob rami stojijo možje v igralnicah »pačinko« in koncentrirano zasledujejo srebrne kroglice v igralnih avtomatih. Monotonno brnenje avtomatov spominja na tekoči trak v tovarnah. V teh dvoranah si sproščajo milijoni ljudi svoje živce, prenapete od velemestnega tempa. Ko so svoje kroglice zaigrali, gredo pogledat še zraven v enega številnih strip-tease lokali, kjer je za majhno vstopnino enourni non-stop program s popolnim razgaljenjem. Malo naprej je »fotostudio« golote s kočljivimi slikami v izložbah. Za okni čakajo svetilolaste Japonke na (tule) stranke, da bi se pred njihovimi kamerami slegle, na pol goli možki pa bi jih deli v verige in jih izbičali. (Grdi Japonci.)

Četrta Ginza je srce Tokia. Podnevi je to široka, neopazna, glavna prometna ulica, ponoči jo s stranskimi ulicami vred mešanica newyorškega Broadwaya, minchenškega Oktoberfesta in pariškega Placea Pigalle. Je največji zabavišni center na svetu: bučen in kričeče pisan. Poglejmo v hišo Ničigeki: v kleti se v nočnem klu-

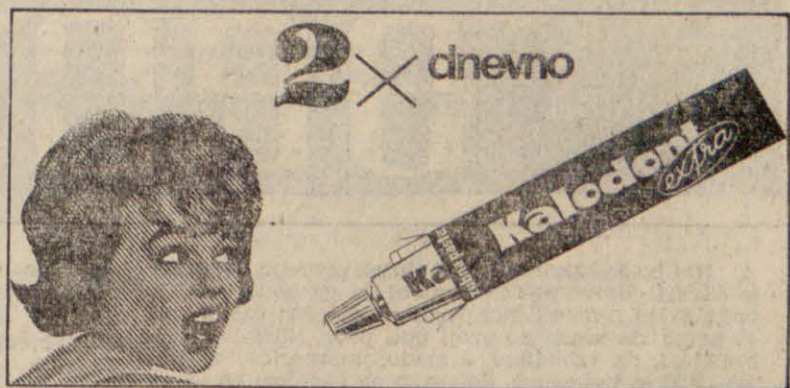
bu začne strip-tease program, medtem ko ima sosednji kino zadnjo predstavo — plakati napovedujejo posilstvo v snegu. Kavarna »Ohio« v pritličju je vsa v zrcalnih stenah in plišu, diskretno razsvetljena, med mizami stopicljajo mlade hostese (tako se imenujejo »vodilke«, nadomestek za nekdanje gejše) in oprjetih puloverjih pa tesnih hlačah do kolena. Kot metulji prhutajo od gosta do gosta, ovrvkujajo in se globoko priklanjajo. V velikem kinu v pritličju igra film »Lani v Marienbadu«. Med prvim in sedmim nadstropjem so stalni lokali za homoseksuale, prodajalce mamil, zvodnike in podobno. V osmem nadstropju je parada girlsov v »Music-Hallu«, bleščeči bikiniji na koncu odprave. Hiša Ničigeki je taka kot mnogo drugih na Ginzi, toda Ginza ni samo črta zabave. Trgovine so odprte pozno zvečer in v prostorih industrijskih uprav podjetni managerji tudi tako kmalu ne pogasijo luči.

Ob pol polnoči se vsi lokali izpraznijo in zapro. Tak je zakon in taka je navada. »Se kam« gredo le najnaprednejši domačini in turisti. Povprečen Japonci mora drugo jutro spocit na delo. Hostese v množicah navalljo na podzemsko železnico. (Hostessa seveda tudi ni tisto, kar mislijo o njej tujei.)

»Se kam« to so ekskluzivni dragi nočni lokali. Z Američani, eksotičnimi principi, industrijskimi bossi. Gostitelj — Japonci v takem baru ne plača z denarjem, marveč podpiše ček, ki ga bo poravnala njegova tovarna in strošek bo davika oproščen. Tako država posredno celo podpira nočno življenje, verjetno se ji že splača.

Tokijski »Music-Hall«: slika pohujšljivega uvoza iz Pariza.

Japonka noče biti več sužnja

Dve nacionalni katastrofi sta minirali okove, v katerih so japonske ženske životarle dolga stoletja. Potres leta 1923, ki je porušil 60 odstotkov Tokia in terjal 142.807 smrtnih žrtev, in apokaliptični atomski vihar leta 1945 sta bili startni detonaciji za emancipacijo japonske ženske.

Do potresa leta 1923 je bila Japonka praktično sužnja. Budizem in konfucianizem, prevzeta iz Kitajske, sta jo imela za manjvredno bitje in sta ji nalagala brezpogojno pokorščino do očeta, moža in sina. Majhne deklice so morale svoje brate ogovarjati »gospod brate, doraščajoča dekleta je oče lahko prodal v prostitucijo. V srednjem věku so morale matere gledati, ko so možje oz. očete ukazali novorojene deklice zadušiti z vlažnim papirjem — samo zato, ker so bile deklice. V javnosti je morala žena hoditi tri korake za možem in do leta 1923 se »otroci, duševno bolni in ženske« niso smele politično udeleževati.

Toda po tokijskem potresu je dežela potrebovala mnogo delovnih rok. Apetrala je na ženske. Vendar pa »šiere potresa« niso hotele sodelovati pri obnovi starega »paradiža možkih«. Zahtevale so enakopravnost. Sele po vojaškem porazu leta 1945 so bili možki pripravljivi popustiti tudi doma, v hiši. Seveda, tukaj še zdaleč niso poraženi.

»Ženska ne potrebuje vere, njen mož je njeno nebo.« se je glasil star japonski pregovor. Večerna podoba japonske družine pa je navadno brez »nebeškega«. In to je še meja enakopravnosti. Resda smejo hčere Nippona od leta 1946 na voliče, resda se enakopravno udeležujejo v gospodarstvu in v politiki (za zdravstvo je ministrica), toda posebnih zasebnih pravic se možki še ni odrekli. Eden od privilegijev mu dovoljuje, da je doma »gospod«, čeprav sta oba z ženo enako zaposlena na primer v tovarni (kar ni privilegij samo na Japonskem) in da se sam zabava zunaj doma. Vpliv stoletne tradicije je še tako močan, da ženske ne mrmrajo, ali pa vsaj zelo tiho. Kajti mož, ki hiti po delu domov je — v očeh sosedov — nič, očito sirovak, ki si ne more privoščiti niti bara niti romantike.

Pravijo, da postajajo japonski možki od 25. leta naprej spet staromodni. Njihovemu zoprvanju je tudi pripisati, da so poroke iz ljubezni, ki so bile v stari Japonski nemogoče, po letu 1945 pa nekaj časa zaradi zahodnega vpliva številne, da so torej take poroke spet redkejše. Kot nekdanj jih urejajo stari, dekle in fant pa imata določen čas za premislek in izbiro med kandidati.

Navzlic enakopravnosti žene je »on« še zmeraj vladar v hiši. Svojo ženo ceni bolj kot mater svojih otrok, kakor pa soprogo. Nemara japonska Eva zaradi tega ni najbolj srečna žena na svetu. Njen zakon je vendarle zelo stabilen. Ze doslej nizko število ločitvev pada iz leta v leto.

Toda Japonka postaja tudi doma samozavestnejša. Noče biti več sužnja. In v tem je odgovor, zakaj tako goreče zagovarja zahodnjaške navade, ne zgolj nošo, kakor Japonci.

Največji časopis na svetu - brez pisalnih strojev

»Asahi šimbun« je največji japonski dnevnik in s skupno dnevno naklado 8 milijonov izvodov sploh največji dnevnik na svetu. Dopolnje tiska 4,7 milijona izvodov, v štirih popoldanskih oziroma večernih izdajah pa še 3,3 milijona. »Asahi šimbun« bje briedek konkurenčni boj z »Mainiči šimbun« (naklada 7 milijonov) in »Jomijuri šimbun« (naklada 3 milijone). Vsi trije dnevni časopisi imajo tudi izdaje v angleščini. Četrta tokijski časopis v angleščini je »Japan Times«. Pogled v uredništvu »Asahi šimbun« je impresiven: v enem samem ogromnem prostoru, ki je velik kot plesna dvorana, sedi 1200 redaktorjev in reporterjev. Pisalnih strojev nimajo, ker šteje japonski občevalni jezik kakih 2.000 pismenih znakov, ki jih seveda ni mogoče spraviti v noben ročni pisalni stroj. Tako pišejo novinarji s tanko ošiljenimi svinčniki svoja poročila kar na liste v velikosti razglednice.

(»STERN«)

Črna kronika

Eden do dva umora na teden, vsak dan samomor, to je trenutno »norma« v Tokiu. Vsak tretji zločinec je mladoleten. Če bi primerjali številke izpred vojne, zagrešijo mladoletniki danes procentualno štirinajstkrat več telesnih poškodb in izsiljevanj. Kako pa si čuvarji reda razlagajo to naraščanje mladinskega kriminala? »Dolčas, sla po uveljavljanju. Večina mladoletnih prestopnikov izhaja iz bogatih družin...«

v nežnih otroških letih lastniku čajnice in v njegovi lasti je ostala, dokler z delom ni povrnila vseh stroškov izobrazbe, obleke in hrane. Če je znal lastnik sprtno računati, je gejša ostala njegova lastnina vse življenje. Danes lahko — ne glede na stroške izobraževanja — vsak trenutek zamenja delovno mesto. Zakon namreč gejševsko suženjstvo izrecno prepoveduje. In tako tudi ni dosti takih, ki bi bili voljni plačati dolgotrajno in drago gejšino solanje.

To izobraževanje je sicer že tudi modernizirano: gejša se zdaj uči jezikov, golfa, bere ameriške magazine in bestsellerje, da bi imela pri roki primerno konverza-cijsko snov za sodobne goste.

Melanholija bližajočega se konca: še dvesto je pravih gejš.

Gejše izumirajo, čajnice izginjajo

Za prve je predraga izobrazba, za druge visoka režija

pijo tri gejše z japonskimi lutnjami v rokah. Zapejejo tri pesmi, ob katerih tujca boli uho, z otrplim nasmeškom v belo napudranem obrazu izmenjajo nekaj stavkov z Japonci, spet zapejejo pesmico in odplešejo nekaj natanko začetnih korakov. Ko so se globoko priklonile, odhitijo skozi druga vrata v sosednji prostor, kjer se isto ponovi. Tujec pa se vpraša: »Je to vse?« Da, to je vse.

Na vsem svetu menda ni ženskega poklica, ki bi si ga tako napačno predstavljali. Prav tako razširjena kot napačna je predstava, da so gejše samo kupljive služabnice ljubezni. Najzaje gejšine naloge doumemo, če jih primerjamo z navado iz evropskega fevdalnega srednjega veka. Kot so si bogataši v Evropi naročali za praznične dni v hišo igralske skupine, tako si je Japonci ali skupina Japoncev najela gejše. Ves večer so bile gejše z gosti, ali samo od časa do časa, če naročnik ni imel dosti denarja. Edina naloga teh deklet je bila goste s petjem, plesom in duhovitim kramljanjem zabavati — pa nič drugega. V tem poklicu mladost ni bila važna, zato pa kultiviranost. Solanje je trajalo mnogo let.

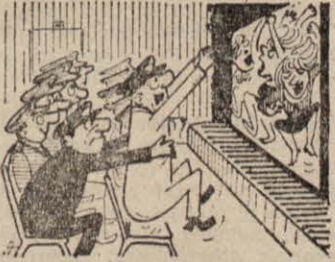
Zdaj postaja gejša redkost. Čajnice z nekajurnim obredom pitja čaja so zamenjale kavarne. Tudi japonski možki nimajo več časa na pretek. Prav tako se žene kot Američan ali Evropejec, pa najsi pri delu ali pri zabavi. Ni časa za ceremonije, ni časa za kramljanje. Pri »hostessah« je razvedrilo hitreje in gotovo tudi cenejše.

Je pa še drug vzrok za izumiranje gejš: modernizirani kazenski zakonik. Prejšnje čase je oče prodal svojo hčer že

to se pripeti samo ...

... na SICILII: Osemindesetletni Leonardo Monaco je najel godbo na pihala, da je igrala pred njegovim pravočasno naročenim nagrobnikom njegove najljubše melodije. Ves raznežen je prisostvoval generaliki pogrebnih svečanosti. Pravi, da se na svoje sorodnike ne more zanesti.

... v ZDA: Policistom v Pittsburgu so predvajali film o sprejemu Beatlesov v San Franciscu, da bi se tako naučili, kako naj krotitj ponorelo množico.

Center za sodobno oblačenje in opremo — revija LJUBLJANA

MANEKEN

VEČ DEKLET IN FANTOV

za manekene na modnih revijah in za fotomodele

Pogoji: pri dekletih višina 170 in starost najmanj 17 let, pri fantih 180 cm in starost najmanj 18 let. Interesenti naj se zgleda k izbiri, dne 9. oktobra 1964 ob 15. uri v Ljubljani, Beethovnova ul. 10, pritličje desno

Tokijski prometni pekel

Brutalnost velemestnega ritma in prenaseljenosti

imajo samo velike glavne ulice) v prometni pekel, smrdlec po bencinu, ki zadušil vsako leto nekaj tisoč češnjavih dreves. Tokio je mesto superlativov, divja, kaotična metropola, poleg katere učinkuje New York kot prava oaza domačnosti. Z avtomobilom oz. taksijem si mesta ni mogoče ogledati, zagode pred semaforji trajajo tudi po celo uro. Gneča je neznosna tudi na vlakih in v podzemski železnici. Statistike povedo, da prevozi v Tokiu javna prometna sredstva vsak dan — 10,2 milijona potnikov. Glavna

železniška postaja je podobna bojišču juda, kjer se dobro strelirano velemestno ljudstvo uveljavlja z brezobzirno tihkno. Tu so vsako leto smrtne nesreče, za poškodovane se pa nihče ne briga. Grme prihajajo brzovalci na postajo, vsaki dve minuti po eden. Iz njih se usuje množica, druga navali na juris v vagono. Najeti studentje z rumenimi trakovi na rokavu potiskajo množico od zadržav vagono — plača jih uprava železnice. Postaje so v prometnih konicah kraji z največjo koncentracijo ljudi na svetu. Sferji so »kamikaze«.

In vendar je v milijonskem Tokiu, v vsej tej, za nas nepredstavljivi, strašni natrpanosti in gneči razmeroma malo prometnih nesreč: po statistiki samo tri do štiri na dan (primerjaj Slovenijo).

Sestanek z zlatom

Naj bo že kakorkoli, tisti vložek pri repu twisterja je skoraj gotovo pekienski stroj, ki ga bodo, preden bodo krsto prenesli, naravnali na določen čas. Vozili se bomo vsi veseli po svoji poti proti Norfolku, pripravljeno, da vzbudimo armado, mornarico, zračne sile, FBI in vse drugo, dejansko pa obsodeni na smrt, kajti Carrerasovi sileparji pri radiu na Ticonderogi bodo nedvomno poskrbeli, da uničijo vse aparate in nam preprečijo pošiljati sporočila. Pol ure, eno uro potem ko bomo zapustili Campari — rekel bi najmanj eno uro, zakaj niti Carreras se ne bi želel poznati bliže, ko eksplozivna atomsko orožje — no, mišlim, da bi moralo dobro zaropotali.

»Ne bo tega naredil ne... nikoli,« je vzklisknila, a v njenem glasu ni bilo prepričanosti. »Ta človek je živ hudobec.«

»Prve vrste,« sem se strinjal. »In ne bi rekel, da ne bo tega storil. Zakaj neki mislite, so ukradli twister in prepričali doktorja Slingsbyja, da se bo s tem izkazal? Od vsega početka je bil njihov edini namen, da pošljejo na drugi svet vse s Ticonderoge! Izključiti hočejo vsako možnost, da bi kdo preživel, zato težijo za popolnim uničenjem Ticonderoge in vseh, kar jih ima na krovu, vstevši potnike in osebe Camparija. Nemara sta nepristna Carrerasova radiotelegrafista skrivaj prinesla razstrelivo na krov, toda nemogoče je bilo, da bi ga mogla vtihotapiti dovolj za popolno uničenje ladje. Med zadnjo vojno je na neki britanski krizarki eksploziviral na stotine ton močnega eksploziva, pa je navzlic temu ostalo še nekaj ljudi živih. Carreras ne bi mogel popotiti Ticonderoge s topovi, kajti po nekaj streljih iz srednje velikega topa bi se Camparijeve palube tako upognile, da bi postali nekoristni. Razen tega bi nedvomno ostalo še kaj preživelih. Toda s twisterjem

99

ne bo nobene možnosti, da bi kdo ostal živ. Nobene na svetu.«

»So mar Carrerasovi ljudje umorili paznike v tistem atomskem središču?« je vprašala.

»Kdo drug neki? In nato so prisilili doktorja Carolina, da je šel z njimi in s twisterjem ob volanu svojega avta skozi vhod v ograjo. Uro pozneje je bil twister verjetno že v letalu na poti proti njihovemu otoku. Medtem je kdo peljal chevrolet v Savannah in ga tam pustil. Nedvomno zato, da bi padel sum na Campari, ki je moral tisto jutro odpluti iz Savannah. Ne vem natančno, iz kakšnega vzroka, sodil bi pa, da zato, ker je Carreras vedel, da je naš parnik namenjen proti Karibom, kjer ga bodo skoraj gotovo v prvi luki preiskali od vrha do dna in tako njemu omogočili utihotapiti lažnega radijskega mehanika na krov.«

Medtem ko sem govoril, sem pregledoval dve okrogli ploščici, vdelani v twisterjev vložek. Pokril sem orožje in v svojo prizadevno skrbnostjo očeta, ki popravljala očejo najmlajšemu sinu, začel spet privijati pokrov krste. Nekaj časa me je Susan molče opazovala, nato je rekla: »Gospod Cerdan. Doktor Caroline. Iste človek. Morata biti isti človek. Zda se spominjam. Takrat ko je izginil twister, so pisali, da zna doslej samo en ali dva človeka nabiti twister.«

»On jim je bil za njihove namene prav tako potreben kot twister sam. Brez njega bi bil neraben. Bojim se, da je imel ubogi stari doktor Caroline hudo neprijetno potovanje. Ne le da so ga ugrabili in prisilili delati, kar so mu ukazali, še mi smo grdo ravnali z njim, mi, ki bi ga edini utegnili rešiti. Bil je pod stalnim nadzorom tistih dveh ubijalcev, preobledenih v bolniške sestre. Prvič, ko sem ga videl, me je kriče pognal iz svoje kabine, toda samo

»Pokonji, Carter.« Bil je glas Tonyja Carrerasa, ne več simpatičnega in ljubeznivega, marveč trdega, hudobnega, slednjic pravega Tonyja Carrerasa. »Hocem videti, ko vas bo zadela krogla. Sila prebrisani Carter oziroma misli, da je tak. Na noge, sem rekel! Nemara pa vam je ljubeš, da jo dobite tam na tleh? Kakor želite.«

Pištolica se je malce dvignila. Bil je človek, ki hodi po bližnjicah in ne zagreši neumnosti. Ni verjel v lepe poslovilne govore. Ustreliti in konec. Zda se je dobro razodevalo, da je sin svojega očeta. Ranjena noga je bila pod mano, da se nisem mogel dvigniti. Strmel sem v svetlobni žarek, v črno žrelo pištole. Zadržal sem dihanje in odrevenel. Odreveneti pred orožjem kalibra osemtrideset, ki ga sprožijo iz razdalje komaj dveh korakov, pač nič ne pomaga... toda tisti hip me je pustila logika na cedilu.

»Ne streljajte!« je zavpila Susan. »Ne ubijte ga, sicer bomo vsi poginili.«

Svetlobni žarek je zanihal, nato se je spet ustavil. Ustavil na meni. In kolikor sem videl, se revolver ni premaknil. Susan je stopila k njemu, a odrinil jo je s togo roko.

»S poti, dekle!« Svoj živ dan nisem slišal toliko strupa in hudobije strnjene v kakem glasu. Pri presoji mladega Carrerasa sem se res zmočil. Njene besede niso napravile nanj nikakega vtisa, tako neomajen je bil njegov namen. Se sem zadrževal dihanje in usta so mi bila suha kot vroča krušna peč.

»Twister!« V Susaninem glasu je bilo čuti nujnost, obup. »Sprožil je twister!«

»Kaj? Kako pravite?« Zda je zadel v črno. »Twister? Sprožen?« Glas je bil hudoben kot vedno, a zdelo se mi je, da odkriva tudi nekaj gorze.

»Da, Carreras, sprožil sem ga! Nikoli si ne bi mislil, da je za človešče glas vlaga v grlu in ustih

101

tako važna: vrana z angino ne bi krakala grše kot jaz. »Sprožil, sprožil, sprožil!« Nisem ponavljal zato, da bi poudarjal, temveč ker nisem uspel, da bi kaj drugega rekel, da bi se kazal neprislusnega, da bi izkoristil tistih nekaj sekund, ki jih je zame pridobila Susan. V senci za sabo sem premaknil roko, na katero sem se oprl, kot da bi se hotel obraniti pred zibanjem ladje. Prsti so se mi prijeli ročaja ključavnice, ki sem ga bil spustil na tla. Obupan sem se spraševal, kaj bi mogel z njim storiti. Svetilka in pištola sta še vedno mirno stali.

»Lažete, Carter.« V glas se mu je vrnila trdnost. »Bogve kako ste mogli vse to odkriti, toda lažete: twisterja ne znate sprožiti.«

»To je tisto: pripraviti ga, da govori, govori, govori.«

»Jaz ne, pač pa doktor Slingsby Caroline.« To ga je dobesedno pretreslo. Luč je nihala. Toda ne dovolj. »Kako veste o doktorju Carolinu?« je vprašal hripavo, ne, skoraj zakričal je. »Kako...«

»Nocoj sem govoril z njim,« sem mirno odvrnil. »Govoril z njim. Toda...« toda naviti ga je treba s ključem. En edini ključ služi za to. In ta je v rokah mojega očeta.«

»Doktor Caroline ima nadomestnega. V svoji tobačni košnji. Ni vam nikoli prišlo na um, da bi tja pogledali, kaj, Carreras?«

»Lažete,« je mehanično ponovil. Nato močneje. »Pravim, da lažete, Carter. Videl sem vaju nocoj. Videl sem, ko sta šla iz bolniške sobe — mar mislite, da sem tako bedast in nisem nič zasumil, ko sem opazil, da stražar pije kavo, ki mu jo je ponudil veliki-kodušni Carter? Zaklenil sem vrata bolniške sobe in sledil sem vama doli do radijske kabine in do Carolineve sobe. Pa nista vstopila, Carter. Priznam, za ne-

zato, ker je vedel, da njegova vdana strežnica skriva brzostrelko v svoji ljubi torbici za ročna dela.«

»Toda... toda stol s kolesi? Mar je bilo potrebno izbrati tako zamotano...«

»Seveda. Niso mogli dovoliti, da bi se pomešal med potnike in govoril z njimi. Razen tega je stol prikriklav njegovo izjemno visokost. Razen tega mu je koristil s tem, da so lahko nepretrgano poslušali radijska poročila. Caroline je prišel na cocktail k vašemu očetu samo, ker so mu veleli. Udar je bil preračunan za tisti večer in oboroženi bolničarki sta prav prišli, pomagali sta jim pri napadu. Ubogi stari Caroline. Brž ko sem pokazal slušalko, se je poskušal pognati z vozička, nikakor pa ni imel namena, da bi me udaril, hotel je udariti bolničarko z brzostrelko, toda kapitan Bullen tega ni vedel in mahnil je po njem.« Zatisnil sem poslednji vijak in dejal: »V bolniški sobi ne zinite besedice o vsem tem — stari neprestano govori v snu. Pa tudi drugje ne. Niti svojim staršem ničesar ne povejte. Pojdava. Tisti stražar se bo vsak čas zbudil.«

»Nameravate... nameravate pustiti tisto reč tu?« Nejevolno me je gledala. »Vsekakor se je morate rešiti!«

»Kako? Naj jo nesem navzgor po lestvi? Tista pravica tehta s krsto vred najmanj 140 kg. In kaj se bi zgodilo, če bi jo res moral odstraniti? Carreras bi v nekaj urah vse odkril. Ni važno, če bi zvedel ali uganil, kdo ga je vzel. Važno pa je, da bi vedel, da ne more več računati na twister. Moral bi poiskati kaj drugega, da se reši vseh nezahelenih prič na Campariju. In kaj bi storil? Sodim, da ne bi nobenemu članu osebja ali potniku ostalo več kot nekaj ur življenja. Tedaj bi bil prisiljen, da nas pobije, ne bi bilo več govora o prekravanju na Ticonderogi! Kar se pa tiste ladje tiče, bi šel s svojimi ljudmi na jran

100

krov, pomoril moštvo in odprl ladijske odtocene line ter jo popotil. To bi zahtevalo dolge ure in moglo bi mu resno škodovati, moglo bi celo uničiti njegove načrte. Toda bil bi prisiljen tako ravnati. Torej si z odstranitvijo twisterja ne bi rešili življenja. Edina posledica bi bila smrt nas vseh.«

»Kaj bomo storili?« Glas se ji je tresel in obraz je imela smrtno bled. »O, Johnny, kaj bomo storili?«

»Vrnili se bom v posteljo.« Želel sem vse prej kot to. »Nato bom tratil čas z razmišljanjem, kako bi rešil doktorja Carolina.«

»Doktorja Carolina? Ne razumem... zakaj ravno doktorja Carolina?«

»Zato, ker bo, kakor stoje stvari, prvi, ki bo moral izginiti. Precej pred nami drugimi. Zato, ker je mož, ki bo moral opozoriti twister,« sem potrpežljivo razložil. »Mar mislite, da ga bodo pustili na Ticonderogo, kjer bi opozoril kapitana, da krsta, ki naj bi jo prepeljali v Združene države, ne vsebuje senatorja Hoskinsa, marveč za sprožitev pripravljeno, tiktakajočo atomsko bombo?«

»Kako se bo vse to končalo?« Zda je bila v njenem skoraj histeričnem glasu pristna groza. »Ne morem verjeti, ne morem verjeti! Je kot moreče sanje.« Roike je držala pod mojimi zavhiki in obraz mi je zagrebla v suknjic. »O, Johnny, kako se bo končalo?«

»Ganljiv prizor, zelo ganljiv,« je rekel zasmehljiv glas za menoj. »Vse se bo končalo zdaj tu na mestu. Ta hip.«

Naglo sem se obrnil ali vsaj poskušal sem se obrniti, a nisem uspel. Susanin objem, ki sem se ga moral otresti, slabotnost noge in zibanje ladje so pri nenadnem okretju povzročili, da sem izgubil ravnotežje, se spotalnil in padel proti ladijskemu boku. Posvetila je močna, slepeča luč in zagledal sem avtomatično pištolo, ki se je črno risala pred svetlobi.

kaj minut sem vaju izgubil iz vida, toda vstopila nista.«

»Zakaj naju niste prej prijeli?«

»Hotel sem odkriti, kaj nameravata skuhati. Odkril sem.«

»Torej je on tisti, za katerega sva mislila, da ga vidiva,« sem rekel Susani. Prepričani ton glasu je celo mene samega presenečal. »Ubogi neumnec. V senci sva nekaj opazila in jo urno pobrisala. Toda vrnila sva se, o da, vrnila k doktorju Carolinu. In tudi nisva izgubljala časa z govorjenjem. Domislila sva se nekaj boljšega. Gospodična Beresford ni dovolj natančno povedala. Twisterja nisem nabil jaz, marveč doktor Caroline.« Nasmehnil sem se, odrgal oči od svetlobnega žarka in pogledal nekam na desno, za Carrerasa. »Povejte mu vi, doktor.«

Carreras se je na pol zasulak, surovo zaklel in se bliskovito obrnil nazaj. Bil je gibnega duha in naglih refleksov, samo za hip je padel v past. Prepuštil nama je komaj sekundo časa, tako da nisem utegnil še niti čvrsto prijeti za ključavo. In zdaj me bo ubil.

Toda ni mogel naperiti vame pištole. Susan je spoznala, da sem nameraval ustvariti tisto priložnost, spustila je svetilko na tla in medtem ko se je obrnil, se je zaletela vanj. To ji je uspelo, ker je bila komaj za korak oddaljena od njega. Zda mi je z vsvo svojo težo zagrizeno visela na roki, ki je držala pištolo in jo upogibala proti tem. Krčevito sem se zagnal naprej: tisto težko ključavo je z vsvo silo srovašstva in zlobe, ki sem ju nakopičil v sebi, v loku zletelo čez mojo ramo naravnost proti Carrerasove mu obrazu.

Zadelo ga je. Levico, ki je še tiščala svetilko, je imel dvignjeno, da bi udaril po Susaninem nezavarovanem tilniku. Hipoma je nagnil glavo na stran in z nagonsko kretnjo stegnil levico. Ključavo ga je

102

zadelo s strašno silo naravnost v komolec, lučka je zletela v zrak in skladišča se je pogreznilo v črno temo. Ne vem, kje je pristalo ključavo, kajti prav tedaj je težak zaboj škripajoč zdrsel po podu in nisem slišal, kam je padlo.

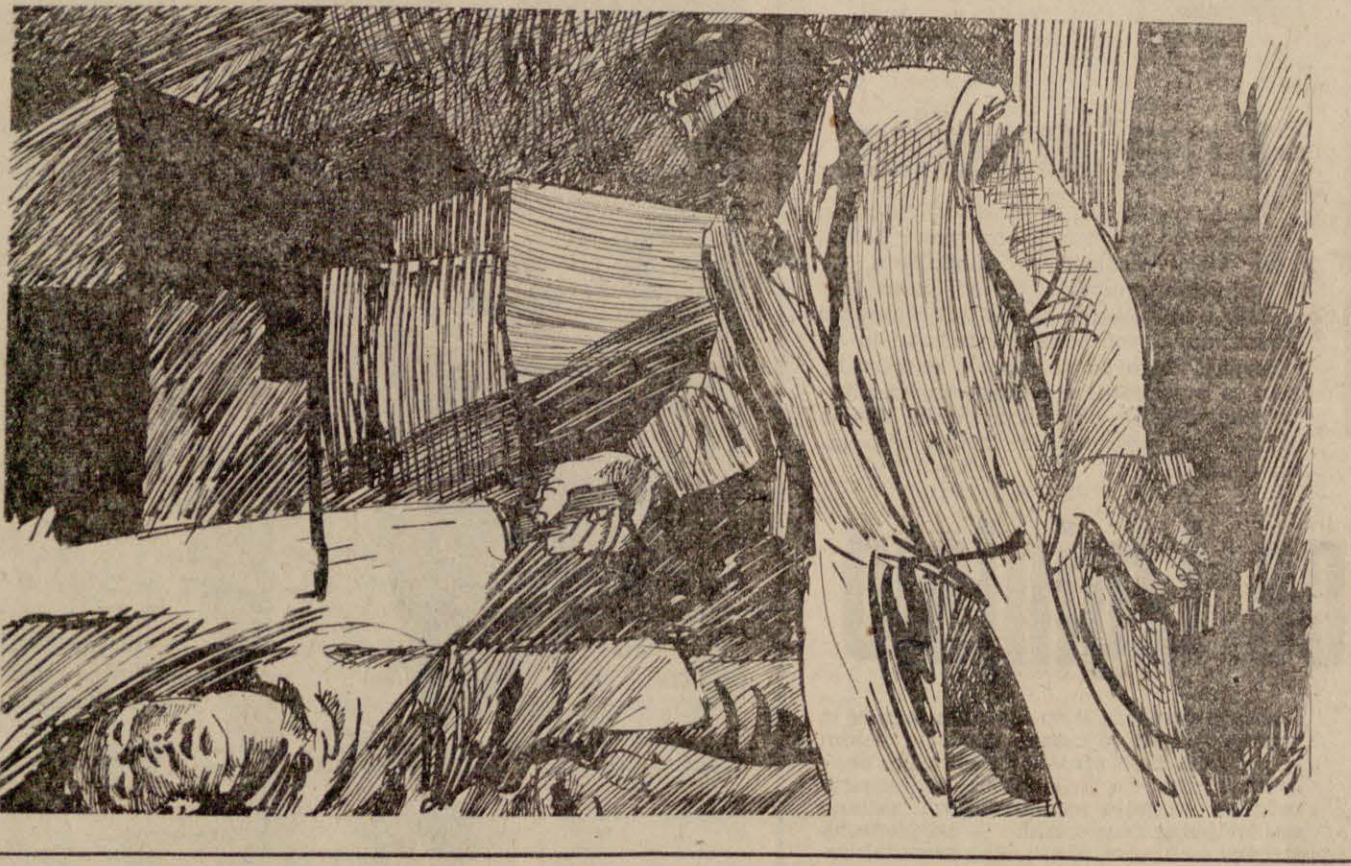
Mahoma se je zaboj ustavil. V nenadni hipni tišini sem zaslišal mučno sopenje borečih se ljudi. Le počasi sem se dvignil, zakaj leva noga je bila nerabna, ali pa se mi je nemara tako zdelo. Če je strah zelo hud, čudno učinkuje: čas počasneje mineva. Bal sem se za Susano. Tiste trenutke nisem v Carrerasu videl drugega kot veliko nevarnost zanjo. Mislil sem je in Susano: bil je zajeten mož, krepak, da bi jo lahko ubil z enim udarcem.

Zavpila je: bil je krič presenečenja ali groze. Hip tišine, nato zamolkel in težak udarec padajočih teles, spet Susanin krik in na novo tišina.

Ni ju bilo tam. Ko sem prišel do mesta, kjer sta se borila, ju ni bilo več tam. Za trenutek sem v tisti neprodorni temi nepremično obstal in nisem vedel, kaj bi. Toda roka se mi je dotaknila obrambne ograje in razumel sem. Ko sta se premetavala po noro zibanju se tleh, sta zdrsela proti zaklonišču in padla na drugo stran ograje. Preplezal sem jo, še preden sem utegnil misliti, preden sem se zavedel, kaj delam. V eni roki sem držal podčastnikovo nož, tenak kot igla, odprl in zavarovan s kovinskim obročkom.

Ko sem prenesel svojo težo na levo nogo, sem se spotalnil in padel na kolena ter zatipal neko glavo in lasje. Dolge lasje: Susan. Komaj sem se odmaknil in dvignil, ko se je Carreras zakadil vame. Ni stopil nazaj in poskušal ustati v tisti temni izven dosega mojega zamaha. Zakadil se je vame. To je pomenilo, da je izgubil revolver.

Zavpila sva se oba na tla, se praskala, tepla, brčala. Enkrat, dvakrat, šestkrat me je iz nepo-

kjer bi utegnil skriti mrtveca varno in za vedno, brez strahu, da ga kdaj najdejo, je bilo morje.

Tony Carreras je tehtal najmanj sto kilogramov in tista ozka lestev z jeklenimi klini je bila najmanj deset metrov visoka, jaz pa oslabljen zaradi izgube krvi, napora in z eno samo zdravo nogo. Zato nisem raje nič razmišljal, sicer bi spričo teh težko izgubil pogum, še preden bi začel.

Zvlekel sem truplo do lestve, ga prislonil sedečega ob njo, prijel pod ramo in malo po malem sunkoma dvigal tisto mrtvo težo, dokler niso bile rame in bingljajoča glava v višini moje. Naglo sem se sklonil, ga zadel na hrbet po načinu gasilcev in se začel vzpenjati.

Prvič tisto noč me je zibanje ladje podpiralo. Ko je »Camparija« padel v dolino vaha in se hkrati zabil na desni bok, se je lestev nagnila za celih petnajst stopenj od mene in urno sem šel za nekaj klinov višje, ko pa je parnik zanihal v nasprotno smer, sem se obupno držal in čakal na povratno gibanje. Zamalo da mi ni Carreras dvakrat zdrsnil z ramen, dvakrat sem moral urno stopiti za klin navzdol, da sem obnovil prijem. Leve noge doma nisem uporabljal, desna noga in roke so nosile ves napor. Nostila so ga zlasti ramena: bili so trenutki, ko sem mislil, da se mi bodo pretregale mišice, a ni bilo hujske, kot bolečina v nogi, zato sem se vztrajno dvigal do vrha. Še šest klinov, pa bi ga moral izpustiti, zakaj ne bi držal več. Dvignil sem ga na rob loputne odprtine, se tudi sam povzpelj tja, legel na tla in čakal, da se divje utripanje srca pomiri. Po zaprtjem, dušečem in po olju smrdečem zraku v skladišču je bil šibajoci dež pravi balzam. Zasenčil sem svetilko z roko, dasi je bilo le malo verjetno, da bi ob tisti uri in ob tistem vremenu kdo hodil okrog, in brskal po mrtvečevih žepih, dokler nisem našel ključa s ščitkom »Bolni-

104

ška soba. Potem sem ga prijel za ovratnik in krenil proti ograji na krovu.

Minuto nato sem bil že spet na dnu skladišča. Poiskal sem Carrerasovo pištolo, jo vtaknil v žep in pogledal Susan. Ni se še zavedala, a bilo je boljše tako, vsaj ni čutila bolečin, ko sem jo nesel gor na palubo. Z zlomljeno roko bi sama ne prišla.

Po Carrerasovem težkem truplu se mi je zdela Susan skoraj lahko breme. Rahlo sem jo položil na tla, oprana od dežja, namestil deske in privezal ponjavo. Bil sem malone gotov, ko sem začutil, da se premika.

»Ne gibajte se.« Moral sem skoraj kričati, da me je v hrbišću vinarja razumela. »Imate zlomljeno roko.«

»Da.« Glas ji je bil ravnodušen, preveč ravnodušen. »Tony Carreras? Ste pustili...«

»Vse je končano. Rekel sem vam, da je vse končano.«

»Kje je?«

»V morju.«

»V morju? Spet je bilo drhtenje v glasu, a meni je bila nenaravna mirnost ljubeša. »Kako ste...«

»Bogve kolikokrat sem ga sunil z bodalom,« sem trdno rekel. »Mar mislite, da je sam vstal, splezal po lestvi in se vrnil... Oprostite mi, Susana, ne bi smel... no, domnevam, da nisem še normalen. Pridite. Čas je, da doktor Marston malo pogleda tisto roko.«

Vel sem ji, naj z desnico podpira zlomljeno podlaket, ji pomagaj vstati in jo prijel pod zdravo roko. Slepec je pomagal slepcu.

Ko sva prišla do konca prednjega krova, sem jo peljal v razmeroma zaveten kot, sam pa sem stopil do podčastnikove šrambe. Kar hitro sem našel, kar sem iskal: dve najlonki vrvi in eno krajšo ter debe-

lejšo iz manile. Najlonski vrvi sem potlačil v platneno torbo in jo položil k Susani. Z manilsko sem šel po drsnem in izdajalskem krovu na levi bok in jo privezal na enega izmed podpornikov pri ograji. Premišljal sem, če bi naredil vozle ali ne, pa sem se odločil, da ne bom. Mac Donald, ki se je tega domislil, je bil prepričan, da pri tistem vremenu ne bo nihče opazil vozla na drogu in tudi če bi ga, nič zato, saj Carrerasovi možje niso bili dovolj izkušeni mornarji, da bi šli preiskovat, kaj pomeni ta vrva. Toda če bi kdo pogledal čez ograjo in videl vozle, bi se mu gotovo zbudila radovednost. Zelo trdno sem zavožil, kajti od tega je bilo odvisno življenje nekoga, ki mi je bil zelo pri srcu — mene samega.

Deset minut pozneje sva bila že pred bolniško sobo. Ne bi mi bilo treba skrbeti zaradi stražarja. Z glavo nagnjeno na prsi je bil še zelo daleč, na drugem svetu, in ni kazalo, da ga želi zapustiti. Spraševal sem se, kako se bo počutil, ko se prebudi. Bo šlutil, da je bil omamljen ali bo pripisal vse znake izpranosti in morskimi boleznimi? Sprevidel sem, da zaman skrbim, stražnik ne bo znil o tem, da je spal. Manuel Carreras ni delal vtisa moža, ki bi imel veliko obzira do stražnika, ki med službo zaspi.

Izvelel sem ključ, ki sem ga našel pri Tonyju Carrerasu, in odprl vrata. Marston je bil ob pisalni mizi, podčastnik in Bullen sta oba sedela na postelji. Odkar je bil zadet, sem prvič videl Bullena pri zavesti. Bil je bled, shuššan, očitno je bilo, da trpi, toda ni delal vtisa človeka, ki je na pragu smrti. Je že precej vrbja, preden ubijete moža, kot je bil Bullen.

Vrgel mi je dolg pogled.

»Torej, gospod. Kje pri vragu ste bili?«

Ko bi ob normalnih prilikah rekel te besede, bi bil njegov glas hreščec kot strugača, toda ranjena

105

pljuča so ga znižala v hripav šepet. Če bi imel dovolj moči, bi se nasmehnil, pa je nisem imel: še je bilo upanje za staroga.

»Trenutek, gospod. Doktor Marston, gospodična Beresford ima...«

»Vidim, vidim. Kako spaka se je moglo...« Ko se nama je približal, je utihnil in me s kratkovidnimi očmi opazoval. »John, rekel bi, da ste vi še bolj potrebni pomoči.«

»Jaz? Meni je dobro.«

»O, prav zares?« Prijel je Susano za roko in jo peljal v dispanzer. Čez ramo mi je še vrzel besede: »Ste se zadnje čase že kaj pogledali v zrcalo?«

Pogledal sem v zrcalo in razumel, kaj meni. Krpe balenciage niso bile nepropustne za kri. Imel sem vso levo stran glave, obraza in vratu pokrito s krvjo, ki je bila pronicala skozi krinko in kapo. Z gosto, črno krvjo, ki ni niti del ni uspel izprati, še več, se poslabšal je vso stvar. Zamazal sem se od okrvavljene Carrerasove srajce, ko sem ga nesel po lestvi iz skladišča.

»Zmil jo bom,« sem rekel Bullenu in podčastniku. »Ni moja. Je od Tonyja Carrerasa.«

»Carrerasa?« Bullen je strmel vame, nato pogledal Maca Donald. Vzlic dokazom, ki jih je imel pred očmi, je jasno kazalo, da me ima za zmešanega. »Kaj mislite s tem?«

»To, kar pravim. Tonyja Carrerasa.« Teško sem sedel na stol in s praznim pogledom motril svojo okrvavljeno obleko. Nemara kapitan ni bil povsem napačen misli: obšla me je nora želja, da bi se smejal. Vedel sem, da sem pred histerično krizo, povzročeno od slabosti, izpranosti, naraščajoče mrzlice in preobličje vtisov v tako kratkem času. Treba je bilo duševnega in telesnega napora, da sem jo premagal. »Nocoj sem ga ubil doli v skladišču svetilka štiri.«

Vložil sem pritožbo in treba je počakati, kaj bodo odločili na ministrstvu, — je menil doktor Riquetti.

— Ne razumem se na te učene stvari, — je odvrnil Manuel Iglesias. — Vem le to, da je tukaj zemlja in pretek, ljudi pa malo; zemlja je last tistega, ki jo obdeluje, in jaz delam na posestvu El Maronal že šesto leto.

— Takšen je zakon, amigo. Če bi si bili vi pravčasno preskrbeli lastninske listine...

— Zakoni Kakšna lepa beseda! To je le preveza, da se nekomu ukradejo sadovi njegovega garanja. Mnogo bolje smo živeli, ko še nisimo imeli sodnikov in policije, ko smo bili

Tam je živeła tudi pritlikava osa vitkega žvota, ki ima na prsni rdečo črto in gradi svoje ostrije v obliki galerij iz stlačenega blata, ki se strdi in postane odprno kakor žgana glina.

V galerije shrani svoje ličinke skupaj z živimi žuželkami, ki jih poprej z večjim pikom ohromi. Kačjemu pastirju podobna osa, ki lahko počiva samo z razprtimi krili. In še velika, črna, trebušasta, izredno divja osa, ki gradi svoja gnezda v obliki velikih zvonov.

Tjaka se je namenil Iglesias. Žilavo se je spoprijel z rastlinstvom in žuželkami in po nekaj letih potrepljivega, trdega dela je El Maronal postal cvetoča hacienda, od katere so

bil pravico do tega dela zemlje. Uspelo mu je, tudi dobiti na svojo stran Riquettija, Iglesiasovega advokata, tako da je Iglesias prvi del pravde vsled advokatove namerno slabe obrambe izgubil. Sedaj so čakali na odločitev ministrstva.

Iglesias je veroval, da mu nihče ne bo iztrgal sadov njegovega dela. Zaupal je v pravico, toda če bi mu pravica obrnila hrbet, je imel v rokah še učinkovitejšo sredstvo.

Po dveh letih dela je bil namreč Iglesias opazil, da glavni rečni rokav, ki je s čela udarjal v otok, grozi odpreti novo rečno korito naravnost preko nedavno posejanih površin. Zamikalo ga je, da bi vse skupaj poslal k vrugu in nehal delati, toda zmagala je njegova uporniška narava, zato se je odločil vztrajati.

Da bi si najel inženirja! Le čemu? To stane dosti denarja. Sam se je postavil po robu reki, ker je poznal vse njene muhe. Visoki gozd mu je nudil odlično obrambno sredstvo proti vsiljivi reki. Za začetek je bilo treba samo podreti eno od dreves, da je padlo povprek na kraju, kjer se je reka nevarno zaganjala v otok. Navzgor v strugi reke, kjer se je tok pričel usmerjati proti otoku, je postavil močne branilce in jih strnil v jez, s čimer je dosegel, da se je tamkaj pričel kopičiti in usedati pesek z drugimi naplavinami, ki jih je prinašala velika reka. K sreči je bilo na otoku dovolj punge, ki raste zelo hitro, če ima v izobilju vode. Pungine številne korenine se med sabo prepletajo v tako močan pretež, da ga ne izruje nobena povodenj.

Načrtno in odlično se je lotil dela in še preden je pričela reka naraščati, je bil jez iz punge postavljen. Če bo srečno preстал je prihajajočo povodenj, je njegovo polje za vselej rešeno. Poplava je prišla, ni bila ena najhujših in obrambni jez je vzdržal. Ko je voda štiri mesece kasneje spet pričela upadati, so v vodo zabita debla že zmagoslavno kazala zelene poganjke in korenine so se oprlele tal ter se med sabo prepletale v gosto mrežo. Sedaj lahko pride sam veseljni potop!

Več kot eno leto je že minilo, odkar je Iglesias vložil pritožbo na nepravilno razsodbo, ki mu je vzela pravico do El Maronala.

Bil je januar. Vode so naraščale, naraščale. Bil je čas velike poplave, kakršna pride vsakih šest ali osem let, pustoši obdelana polja, ruje in izpodjeda drevice ter prebija nove nepredvidene rokave, v katere se potem obrne velika reka. Voda je bila temna, umazana, nosila je velike krpe pene, kar je bil nezmisljiv znak, da še vedno narašča. Ogromne palisade, podobne velikim plavajočim otokom, so pričale, da reka izpodjeda gozd in trga z njega cele zaplate zemlje z drevjem vred.

Tedaj je prišel odgovor z ministrstva. Iglesias je izgubil pravdo. V svojem pohlepu, da bi se čimprej polastil haciende, je Zambrano pospešil pravni postopek. Proti haciendi El Maronal so se kot črni mrhovinarji namerili izvrševalci pravice. Nalašč za to najeta ladjica je nosila na svojem krovu udeležence tega nednega posla: Zambrana, Riquettija, okrožnega načelnika in notarja. S seboj so imeli tudi sodnika, tri policaje in pisarja. Treba je bilo čimprej ukreniti vse potrebno, da Zambrano prevzame svojo lastnino.

Ko je ladjica pristala ob širokem pomolu pred El Maronom, so bili presenečeni od pogledu na lepo urejena, skrbno obdelana polja in stanovanjsko zgradbo. Pričakovati je bilo namreč, da bo Iglesias po prejemu neugodne razsodbe vse od kraja uničil.

Morali so počakati na Iglesiasa. Ta jim je prišel nasproti nasmejan, s cepinom v roki, za njim pa vseh trideset peonov, ki so bili obo-

JAPONSKI PREGOVORI

Vedno se najde osa, ki piči objokan obraz. Kogar ni med nami, je vsak dan bolj daleč. Malo se naučimo iz zmage, mnogo iz poraza. Odpadli cvet se ne vrne več na vejo. Kdor ima tigre pri sebi, si nakopje skrbi na glavo. Nemogoče je na tem svetu stati pokonci, ne da bi se kdaj pripognili. Dolžnost je lažja od peresca in težja od gore. Lepota Fudžijane lačnemu nič ne pomeni. Sedemkrat pasti, osemkrat vstati. Dobro srce velja več kot lep obraz. Kadar se ti zdi značaj kakega človeka nerazumljiv, si ogled njegove prijateljke. Celó iz novega čevlja si ne moreš narediti čepice. Kdor prizna svojo nevednost, jo pokaže enkrat; kdor jo skuša prikriti, jo razkazuje mnogokrat.

Hvala je začetek graje. Neobruseni dragulji se ne svetijo. Dobra zdravila so grenkega okusa. Nesreča je lahko most na poti k sreči. Večja ljubezen starešev, ki jo izkazujejo svojim mlajšim otrokom, je posledica razočaranja, ki so jih doživeli s starejšimi. Zaba v jarku ne ve ničesar o širokem morju. Slá je brez dna. Ušesni sam sebe, da boš vedel, kaj čutiš drug. Če ni v bližini štokrle, postane netopir ošaben. Kar misliš reči, reci jutri. Če že moraš biti pes, bodi samurajev pes. Med cvetovi je najlepši češnjevi cvet, med ljudmi je najboljši vojak. Besede, ki jih nismo izrekli, so cvetovi molka. Smrt je hkrati večja kot gora in drobnejša kot las.

STRICEV NASVET

KYAU-HAKU-SAI (sodobni japonski pisatelj)

Mladencé iz ugledne družine je živel samo za zabavo in je razmetaval denar z obema rokama, kot da bi ga pobiral na cesti. Prošnje in rotnenje staršev je poslušal le s pol ušesa in hodil naprej po svoji stari poti. Njegov stric, človek z mnogimi životlenskimi izkušnjami, ga je nekega dne povabil k sebi in mu pokazal po razgovoru polosečeno škatlico, na kateri je bil napis »Hranilnik«.

»V Knjigi cvetov sem bral o moči, ki je vsa. Kolkokrat, kadar je nameraval zapraviti sto unč zлата, potrošil samo osemdeset unč in spravi preostalih dvajset v hranilnik; pri dvestotih jih je tako zapravil sto šestdeset, štirideset pa prihranil in tako naprej, skratka, prihranil je vedno dve desetini izdatkov in je tako počasi obogatel. Stori tudi ti tako! Položi vedno dvajset unč od stotih, ki si jih nameraval zapraviti za zabavo, v to škatlico! kmalu boš dobil veselje do varčevanja in se boš zlahka odpovedal marsikateremu veseljačenju.«

S temi besedami mu je dal hranilnik. Nečak se je zahvalil in obljubil, da se bo ravnal po modrem nasvetu.

Čez kakih trideset dni je prišel k stricu ves žalosten stari nečakov služabnik in mu povedal, da žni mladencé od tistega pogovora naprej še mnogo bolj razsipno in da bo vsak trenutek na beraški palici. Se tisti nečak je poklical stric nečaka k sebi in ga ječno vprašal, zakaj se kljub svojim obljubam ni popobilšal.

»Zvesto sem se ravnal po tvojem nasvetu, dragi stric,« je odgovoril nečak. »Res je veselje gledati, kako se denar v škatlici množi. Vedno sem položil v hranilnik dve desetini svojih izdatkov; predčetrainsim od stotih unč dvajset, večeraj od petstotih, kolikor sem jih nameraval potrošiti za zabavo, sto, in danes od tristoših unč celih šestdeset.«

Iz teh prihrankov, ki sem jih tako polagoma dajal na stran, pa noče biti nobene prave osote. Rekel sem si torej: obiskuj do pomladi še bolj pogosto kot doslej dneva in nočna zabavišča in

dajaj lepo na stran dve desetini, pa bo škatlica kmalu polna!

Tako sem tudi storil in se torej vneto ravnal po tvojem navodilu. Zato se nikar ne jezi name, stric!»

Star prepovor pravi: »Najboljše zdravilo se v rokah mazača spremeni v strup.«

proti Iquitosu plule ladjice, obložene s sadeži platane, s sočno yuco, s koruznimi storži z gostim zrncem in z zajetnimi steklenicami, umeletno opletenimi s slamo in opremljene z napisom: tršno žganje, trideset odstotno.

Uspenjajoča hacienda je vzbudila pohlep brezvestnega zakonatega advokata Enriqueja Zambrana. Ni mu bilo težko dokazati, da Iglesias nima nobenih uradnih listin, s katerimi bi lahko izprizkal lastništvo nad El Maronom. Obrnil se je na svoje vplivne znance in zahteval, da se mu izdajo listine, s katerimi si bo pridol-

sami sodniki za vse. Marsikakega nepridiprava smo s silo naučili postopenega življenja. Za takšne primere se je posebno dobro obnesla vinčestrika kalibra 44...

To so bila obdobja divjštva. Toda nima smisla znova načenjati debate o dvomljivih starih časih. Počakajmo, kaj bodo ukrenili v Limi. Prepričan sem, da bo vaš spor ugodno rešen.

S temi besedami se je mladi advokat dvignil in s tem dal razumeti, da je zanj pogovor končan.

— Ne vem, — je odvrnil Iglesias že med vrati, — kako bodo odločili v Limi. Lahko pa vam zagotovim, da si lahko kjer koli v tej divjini uredim novo haciendo. Vsi mi bodo prikočili na pomoč, ker me poznajo, da sem pošteni. O tem sem trdno prepričan! Prepričan pa sem tudi o tem, ne glede na to, kako bodo odločili gospodje ministri, da se nihče ne bo okoristil s sadovi mojega dela. El Maronal bo moj ali pa od nikogar.

— Kaj nameravate storiti? — je zanimalo advokata.

— To je moja stvar. Odlični strelci sem: celotno zadevo lahko zaključim z enim samim strelom. Vidim, da mi ne verjamete.

— Ne priporočam vam nobenih nepremišljenih dejanj. Ohranite mirne živce in ne otežkočajte mi že tako dovolj težkega dela.

— Z mojimi živci je vse v redu in zato lahko potrpi. Toda če mi vaši zakoni ne bodo pomagali do pravice, si jo bom poiskal sam.

x x x

Pred štirimi leti je bil El Maronal neobdelana nižina na skrajnem gornjem koncu velikega otoka na reki Ucayali, kjer je mogočni loček marona, katerega modrikasta skorja je trša od najboljšega jelka, s svojimi na koncu ošiljenimi listi, gosto prepletanimi med seboj, tvoril neprodimo goščavo. Čebela, mravlje in ose, ki so nagnosko vedele, da bo tjakaj človek le s težavo prodri, so si izbrale ta kraj za svoje bivališče.

V vsakem votlem delu je bilo čebelje satovje, pod vsako korenino mravljišče, z vsake veje je visel osir.

Tam je živeła žolta čebela medeno rumene barve, ki sploh nikoli ne piči; tako imenovana prašičja čebela, malo večja od navadne muhe, ki gradi le majhne celice in jih polni s črnim, umazaniam medom; pritlikava čebela, ki ob najmanjšem šumu zapusti svoje satovje in v velikih rojih napade vse, kar ji po njenem mnenju hoče ukrasti medeno bogastvo; črna čebela kovinsko lesketajoče se črne barve, ki se hrabro bori do smrti.

Tam je živeło vse od rdečih mravelj, majcenih, skoraj nevidnih, ki puščajo jedge priokus na jedlilih, čez katera so korakale, pa do ogromnih mravelj, imenovanih isušas, črnih, kovinskih, barve kot lakirano jeklo, katerih ugriz je smrten. Na razpoložgo so bile vse vrste in velikosti mravelj: nora mravlja, ki nikoli ne koraka v ravni črti; mravlja puša-analla, ki koraka umerjeno, samozavestno, kakor da se zaveda svojega nevarnega ugriza; mravlja tangarana, ki si zneša mravljišče pod istoimenskim drevesom; če gre ona preko golega človeškega telesa, ostane za njo pekoča sled, podobna opekinam drobnih koščkov žerjavice. Ta zvrst je tako požrešna, da mravlje enega samega mravljišča v eni sami noči ogledajo velikega jaguarja do belih kosti. Strašna mravlja curuince ali coque, ki napada samo rastline, zasajene od človeške roke, in lahko v nekaj urah opustoši celo polje na ta način, da skozen prežre deset centimetrov široke steze v dolžini nekaj desetih kilometrov križem krašem čez posejane površine. Isula, največja med mravljami, katere en sam ugriz pripravi tudi najmočnejšega moža, da tuli od bolečin, z dvema ugrizoma pa ga lahko usmrti.

TEMPELJARIDOSI

SEI SONAGON

Tempelj Aridoši je eden najznamenitjših v deželi. Nekdo je pesnik Curajuki jezil mimo tega svetišča. Menil je, da mu ni treba stopiti s konja in se prikloniti, saj je bila tema in ga nihče ni videl. Mahoma pa je njegov konj začel šepati in pesnik je takoj vedel, da mu bog ni spregledal njegove nesposobnosti. Pri hrbi je zložil pesem in jo daroval bogu. In konj je takoj spet ozdravel.

O izvoru tempeljevega imena pripovedujejo tole zgodbo. Ne vem pa, če je resnična.

Nekdo je živel cesar, ki je trpel v svojem cesarstvu samo mlade ljudi. Izdal je ukaz, da mora vsakdo, ki je dopolnil trideseteto leto, cesarju izpred oči. Zato so morali vsi starejši ljudje zapustiti glavno mesto.

Pa je živel tistikrat plemič, ki je svoje sedemdesetletne starše zelo ljubil in mu srce ni dalo, da bi jih pustil v izgnanstvo. Zatorej je ponoči skrivaj skopal klet pod svojo hišo, da so v njej lahko prebivali njegovi starši. Vsak dan jih je obiskal in povprašal, kako se počutijo. Potem je na dvoru povedal, da so starši odšli. V tistih časih je bilo pač strašno živeti. Stare ljudi naj bi pustili v miru, če so se skrili.

Ravno tistikrat pa je kitajski cesar hotel osvoboditi našo deželo in nas je skušal speljati s težkimi ugankami. Najprej je poslal lepo zgledno kladjo z vprašanjem, kje je začetek in kje njen konec. Naš cesar seveda na vprašanje ni znal odgovoriti in je bil hudo razburjen. Plemič je o tem pripovedoval svojim staršem in njegov stari oče je rekel: »Vrzi kladjo v brzico, pošev čez tok. Po nekaj zasutih se bo pokazalo, kje je začetek. Tista stran, ki kaže smer toka, je namreč konec.« Sin je to s pomembnim obrazom obrložil cesarju in rešitev je bila res pravilna.

Zatem pa so iz Kitajske poslali dve kleti, tokrat z vprašanjem, katera je moškega in katera ženskega spola. Tega ni nihče vedel. In spet je stari oče poznal dober svet: »Položi kači drugo klet, ki se bo prva zganila, je ženska.« Ko so tako zaznamovali kači, so ju vrnila na Kitajsko.

Po daljšem obdobju so cesarju poslali drag kamen z majcenima luknjama na obeh straneh, ki sta bili znotraj sedemkrat prepletani. Tokrat se je naloga glasila: »Prosimo, potegnite nit skozi kamen. Pri nas zna to skoraj vsakdo.« Toda celo najspretnejši moškega tega niso zmogli. Stari oče pa je spet vedel, kako in kaj, in je rekel svoje mu sinu: »Ujemi dve veliki mravlji in ju na sredini poveži s tanko nitjo. Na drugem koncu niti pa priveži močnejšo nit. Na drugem koncu niti kama s trohlo medu.« Sin je storil, kot mu je oče ukazal, in potisnil mravlji v luknjo drugega kamna. Zavohali sta med v drugi odprtini in kmalu prišli ven. Tedaj so rekli Kitajci: »Japan-

ska je pre pametna za nas,« pa nas niso več nadgledovali z vprašanji.

Cesar je mlademu plemiču ponudil najvišje državne počastitve. Ta pa se je zahvalil in rekel, da ima eno samo željo, namreč to, da bi cesar preklical izgon starih ljudi. Ta prošnja se mu je takoj izpolnila in veliko veselje je zavladalo po deželi. Plemič je kasneje postal minister v cesarstvu.

Njegov stari oče je brzico postal bog zaščitnik tega templja. Pripovedovali so mi, da se je nekoč prikazal obiskovalcu in mu povedal, zakaj se tempelj imenuje Aridoši (Mravljinčja pot).

(Iz »Zglednega knjige dvorne dame, dnevnika, ki ga je pisala Sei Sonagon, dvorna dama cesarice Sadako, okoli leta 1.000)

ŽVENKET PRASKET

STARA JAPONSKA ZGODBA

V tempeljski ulici v Kijotu sta živeła dva soseda, ki sta imela vsak na eni strani ulice svojo trgovino. Eden je dokaj premožen, celo bogat, so vedeli povedati ljudje, varčen in skop pa tako, da bi okupil kamen — kot pravi prepovor —, če bi imel kaj od tega. Drugi je prodajal ribe in je bil v vsem okolišju znan po tem, da jih zna tudi imenitno pripraviti. Ni je bilo dobrote, ki bi se dala primerjati z njegovo pečeniimi jeguljami. Zato je bila tudi njegova prodajalna vedno polna in od zgodnjega jutra do poznega večera je obrčal nad ogljem ribe na bambusovih palčkah in pekel jegulje na prasketajočem olju ali pa jih dušil v čudovito začimljeni soljni omaki.

Trgovce z ene strani ulice je preudarjal, koliko bi lahko prihranil, če izrabi to vabljivo sosedstvo v svojo korist. In ker je skopost iznajdljiva, je kmalu iztahtal, kaj mu je storiti. Ko je prišel čas kosila, je vzel lonček z rižem in šel v sosedovo ribarnico, kar tako na prijateljski obisk, sedek k pekaču z ribami in pošeljivo vdihal ribji duh in oljne izparine, medtem ko je s palčkami nosil v usta zalogaje riža. To mu je zabelilo kosilo in bil je tako sit, kot bi zares jedel k rižu ribe. Glavno, da so bili stroški prihranjeni.

Tako je delal dan na dan, dokler mu ni uživanje ribjega duha postalo netopirno potrebna navada. Slednjic je to opazil tudi mojster ribar in sklenil zahtevati od sosedu plačilo. Napisal je račun za toliko in toliko mesecev hrane za sosedov nos po večkrat na dan in ga čimprej trgovcu v njegovo trgovino. Ta ga je sprejel z vijučnim nasmehom, prebral zahtevo, tehtno pokimal in zaklical čeni, naj mu prinese blagajno. Vzel je iz nje nekaj prgišč zlatnikov in srebrnikov različne vrednosti, jih vrnil v skledo in jo močno stresel, da je denar v njej žvenketal in cvenketal. Potem se je dotaknil računa s pahljajo, se globoko priklonil in dejal: »Štem bi bilo plačano. Zdad sva si bot.«

»Kako?« je začudeno vzkliknil trgovec z ribami. »Nočes mi plačati računa?«

»Na noben način,« se je glasilo odgovor. »Ti si mi zaračunal duh tvojih jegulj, jaz pa ti ga plačam s cvenketom svojega denarja. Zvenket denarja za prasket olja, moj dragi sosed!«

ZA OKO IN ŽELODEC

Tudi kuhinja, kot toliko drugih sestavin japonske civilizacije, prihaja iz Kitajske. Toda to še nikakor ni posnemanje. Veliko jedi je istih ali podobnih, tako omaka iz soje, suhe gobe, sezamovo olje, razne zelenjave, testenine, svež ingver, sojino zrnce in obe kuhinji izdajno uporabljata sadje. Toda medtem ko je kitajska kuhinja predvsem količinsko obilna, je japonska finejša, zakaj jedilnik sestavljajo Japonci skoraj tako kot svoje slovite cvetne šopke. Na koncu obeda so Japonci bolj ali manj siti, vendar se ob njihovi hrani res ni mogoče zrediti.

Brž ko se človek usede za nizko mizo, dobi topli in vlažen prtič, s katerim si mora očistiti roke. Prvo kar opazi — govornik seveda o tujcu — je to, da je vse nekam pomanjšano, veliko manjše, kot je navajen doma, krožniki oz. skodelice so manjše in porcije tudi. Ampak potem si jedi nenehno sledijo, skoraj brez prekinitve, in tako bo na koncu skoraj gotovo še kaj riža ostalo. Riž spremilja vse jedi, ves čas je na mizi in ga jedo zlasti med eno in drugo jedjo.

Vsako jed postrežejo Japonci ločeno. Tudi v kuhinji zelo neradi mešajo stvari. Servirajo pa izredno domisejno, da hkrati nahranijo oči in želodec.

Tako kot ribe tudi zelenjava prihaja na mizo drobno narezana, saj nožev pri njih ne uporabljajo. Zrežejo jih na kosčke, kocke ali lističe, pomesece ali trikrožnike, pahljaje, v obliko krizanteminega popka ali češnjavega cveta. Vsaka stvar mora imeti pač ustrezno obliko in to je tradicija. Postrv na primer je nabodena na raženj tako, da je svitla v dvojni vijugi — to naj bi ponazorilo plavanje postrvi proti toku. Belo rižo servirajo v tenkih rezinah skupaj z rdečim zeljem, ki je narezan tanko kot las, da nudi prijeten kontrast, rdečo losovino pa postrežejo na zelenem zelju.

Vse, kar bi utegnilo izgubiti svoj značilni okus, postrežejo surovo.

Na ognju je vsaka jed natančno določena. Jajčevci dobijo pravi okus samo tedaj, če jih na sekundo natančno poberejo z ognja. Nič manj pomembne niso začimbe. Toliko jih je, da jih ni mogoče naštet.

Vsaka jed mora blesteti v barvah, da jih oko s pogledom poboža, vsaka jed mora zapustiti v ustih okus, ki se lahko prijetno poveže z naslednjim. Obrok se zaključuje z obvezno skodelico zelenega in grenkega čaja z aromo, ki ostane v spominu.

Zdaj bi se spodobilo, da zapišemo še nekaj receptov, toda

zadeva je spričo eksotičnih naravnih zelo kočljiva in najbrž bi se mojster Ivačić za glavo držal, ko bi slastno zmešnjavo prebral. Zatorej se rajši zadovol-

enena in ljudska jed na Japonskem — prodajajo jo tudi po ulicah kot pri nas sladolep.

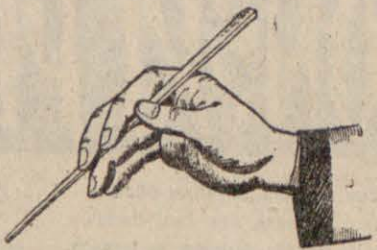
Sakana je v peči pečena riba. No ri so posušene alge.

Za poobede pa še sladica iz skute tofu in sladolep z rdečim fižolom jo kan.

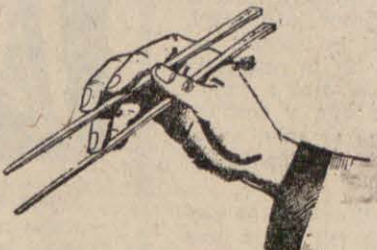
Obvezna pri vsakem obroku sta riž go an in čaj o ča.

Prosim, izvolite k mizi!

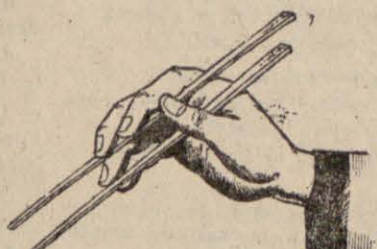
Če se po vsej sili želite naučiti jesti po japonsko, si dobro oglejte naše risbe. Ko boste znali s palčkama dvigati stekleno kroglico do ust, lahko sedete k japonski mizi (sedete na svoje pete k mizici skoraj pri tleh).

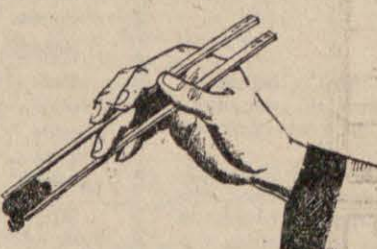
1. Primite palčko tako, da jo lahko premikate s kazalcem in sredincem.

3. Približujte in razmikajte palčki s premikanjem kazalca in sredinca.

2. Stisnite drugo palčko in jo trdno držite s palcem.

4. Vzemite iz posode drobec hrane in počasi ponosite k ustom.

ljimo s primerkom enega od mnogih, mnogih japonskih jedilnikov. Evo:

Mizo širu je juha izredno prijetnega okusa s skutlo, imenitna pa je tudi juha osuma, si, ki je močno začinjena in v njej plavajo rezine fig in listov vodne kreše.

Obrok nadaljujemo s tempuro, mešanico sesekljane ribe in zelenjave, povaljano v testu iz moke, vode in jajc, nato pa pečeno v vrelem rastlinskem olju.

Sašimi je surova riba, najbolj

ISKALKE BISEROV. „AH, SO DESKA!“

Toba je letoviški kraj na jugu Japonske. Še bolj je kraj pomemben zaradi donosne tropice. Tu namreč gojijo po vsem svetu znane japonske bisere. In tu živijo tudi po vsem svetu znane iskalke bisero, ki se pogumno potapljaajo k školjkam na morsko dno.

Ce pride turist v Toba, je razumljivo, da bo šel najprej gledat potapljavke. Mikimotoje ga sprušujejo domačini, ko se v zadregi ozira po napisih, ki so japonski. »Da, Mikimoto, se razveseli tujec, kaj bi tudi drugega iskal v Tobi. In tako pride v pristanišče, od koder ga motorni čoln popelje k Otoku Mikimotovih bisero.«

Iskalke bisero nimajo več »toplesov« kot prejšnje čase, ko se niso bile svetovna atrakcija

(tujci so jih tako radi fotografirali). Zdaj jih odeva do vratu zapeta blusa in kratke hlačke (v izjemnih primerih), sicer pa so običajno ovite v belo haljo (s kapico). Napredek se kaže v polapljaških naočnikih. V rokah imajo dekleta posebna sita in mreže. Z njimi se vsake pol ure za pet minut poženejo v vodo — ne da bi iskale bisere oziroma nabirale ostrige, marveč zaradi obiskovalcev, da bi jih razvesele. 90 odstotkov obiskovalcev so šolski otroci z učitelji na ekskurzijah. Prav tako otrokom (in odraslim) v veselje druga dekleta s siti pšejo bisere, kot da bi bila grahova zrna. Dekleta se smehljajo in ko pridejo iz vode, so videti kot majhne dekle, ovite v mokre rjuhe — debelušne so in kratkonoge.

Ne, tistih pravih iskalke bisero, ki so si bile pri tem težakem delu izdihale pljuča, ni več. Zdaj je tu industrija. In reklama za turizem.

Vse obkvaldujoča figura na tem kvadratnem bisernem otoku je 'kraj bisero' Kokiči Mikimoto, čeprav je že skoraj deset let mrtev: v plašču, podobnem peletini, z dolgim šalom okrog vratu, z melono na glavi, stoji — v bron ulit — na granitem podstavku. V desnici drži palčko, ki je večja od moža.

Svojo uspešno pot se Mikimoto začel kot tropovec s testeninami. Zatem se je potkusil še v drugih poklih, dokler ga ni leta 1893 na tem otoku obšla genialna ideja, da bi gojil bisere.

Kokiči Mikimoto je dočkal 96 let, toda svojega življenjskega cilja ni dosegel. Res si ga je malce preširoko zastavil: hotel je ženske celega sveta nakitiiti z Mikimotovimi biseri. Tako vsaj piše v prospektu, ki ga delijo brezplačno na tem otoku. Tu piše tudi, kako nastanejo znani Mikimotovi biseri. Tako:

»Vstavljanje jeder v ostrigo je najzahtevnejše dejanje pri gojitvi bisero. (Jedro je majhen, okrogel kosček školjke, ki jo lovijo v Mississippiju in jo uvažajo na Japonsko.) Podobno kot prašek v ovestu priključje solze, tako tudi kosček školjke vsemiri ostrigo. Vzemirni jo tako zaljo, da polči tisoč solz v tankih, svetlih valčičkih. Iz tega nastane biser. Potek traja — odvisno od velikosti ustavljenega kosčka školjke — dve do pet let. Da se ostrige ne bi razbile ob skalah, jih med tem, ko biser raste, položijo v žicnate kletke. Ostrige odmrjejo, ko je biser požet. Po žetvi bisere sortirajo glede na velikost, barvo, blesk in obliko.«

V manjši dvorani turistu vse to tudi pokažejo. Mlada dekleta sedajo tamkaj za dolgo mizo. Obiskovalcem se smehljajo — smehljajo se vse Japonke, smehljajo, smehljajo — pokažejo, kako se jedra vstavi v ostrigo in kako se požet biser brusi, polira in sortira.

V drugi dvorani so prodajni pult. Na modrih in črnih zamenljivih blazinah v steklenih vitrinah počivajo ogrlice, zapestnice, prstani. In Mikimotovi prodajalci in prodajalke smehljaje zagovarjajo vsakomer, da japonski gojenci biseri niso samo pran tako dobri kot pristni, marveč so sploh pristni. Kdor ne verjame, mis za primerjavo pokažejo imitirane bisere. In tu res ne kaže upovavati. Najbolje se je odati in pričupati: »Ah, so deska...«, kar pomeni »ah, tako«, zakaj na Japonskem se noben tujden človek ne prepriča.

Nagnjenje k uniformiranosti je ena od vidnih japonskih značilnosti. Na delovnem mestu delovna uniforma, doma in sploh v prostem času udobni stari kimono. V letoviščih ima vsak hotel enake kimone za goste (slika), enake po barvi in vzorcu, da se lačijo od drugih hotelov. Japonci, tako pravijo sami, ljubijo uniformiranost, kar je posledica posebnih okoliščin. Zaradi njih se radi v množicah organizirajo, čeprav po drugi strani strogo čuvajo zaprtost domačega ognjišča. Svoje probleme namreč, pravijo, lahko mojstrijo samo s kolektivnimi napori.

DOBRI STARI KIMONO

V stari preprosti japonski so nosili obleko, ki so jo imenovali KANTO ali KEZA KOROMO. To je bila vrsta obleke, kot so jo nosili tudi na Zahodu in Vzhodu. Do 7. in 8. stoletja je bila obleka pod vplivom Kitajske in Koreje iz dveh delov in je KIMONO, kot ga nosijo danes, samo nekdanja spodnja halja. Šešosa se je oblika kimona menjala. Pred reformo iz leta 1888 je imelo dvorsko plemstvo v Kiotu, imenovano KUGU, en tip svečane obleke, vojaško plemstvo v Edo, v današnjem Tokju, pa drug tip. Tako je bilo tudi z raznimi stanovni — s svečniki, kmeti, obrtniki in trgovci. Vsak stan je nosil

drugačno oblačilo in po tem so se razni sloji med sabo tudi razlikovali. (Japonci so se danes radi uniformirani.)

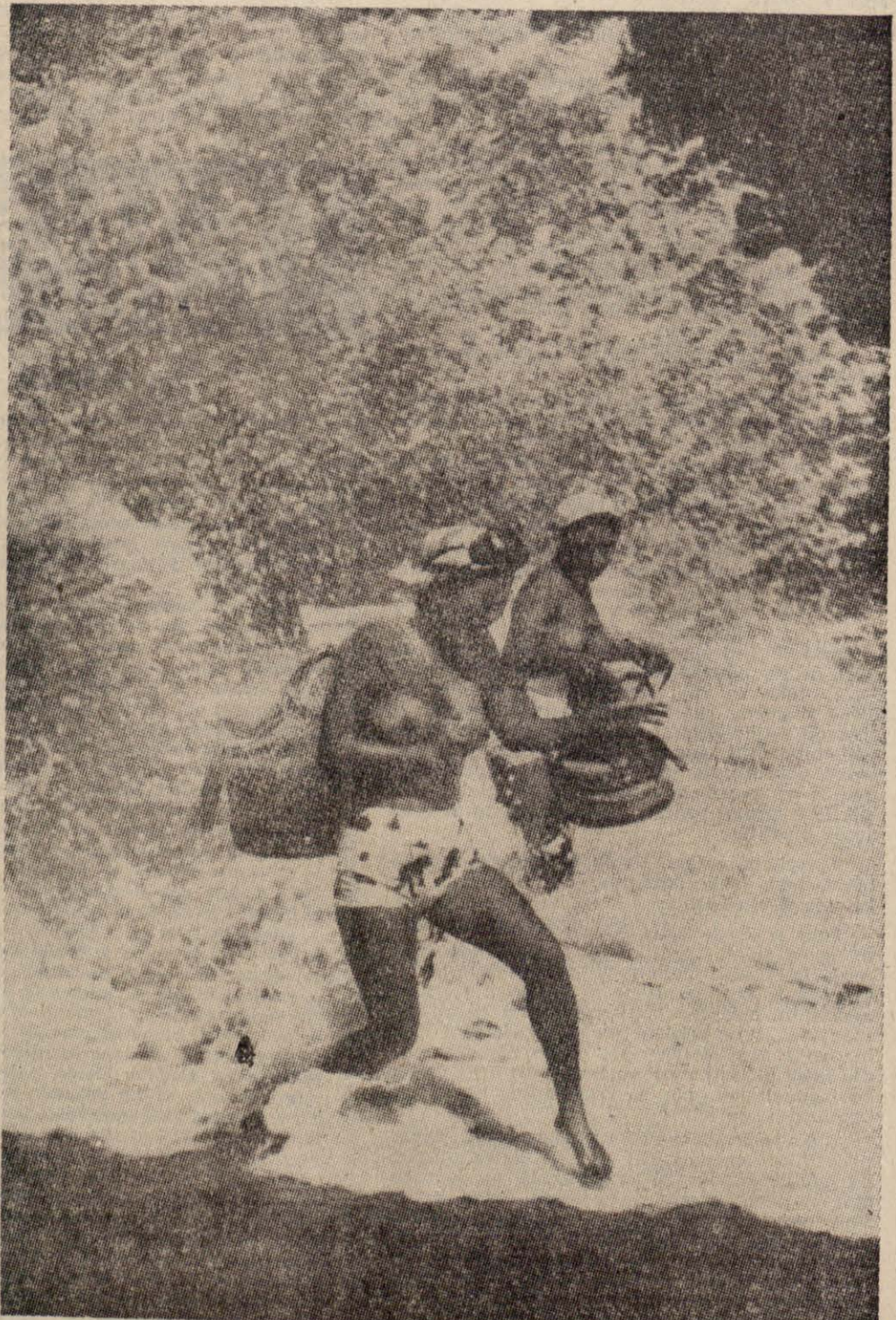
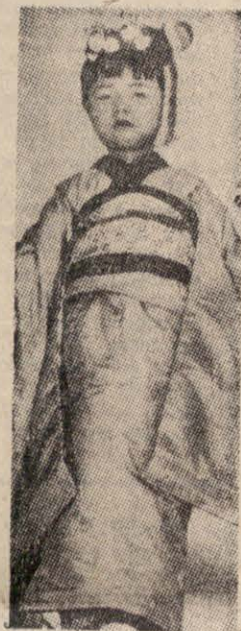
Od reforme naprej se je naglo širila zahodnjaška obleka posebno med učitelji, dijaki in uradniki. Doma pa so se naprej rajši nosili svoj udobnejši kimono, saj ga ni treba zapenjati in se enostavno zaveže. In se danes, ko je po vseh japonski prišla v modo obleka z Zahoda, niso ovrzli kimona med storo šaro. Može in žene hodijo sicer na delo v sodobnih oblekah, kakršne nosijo na Zahodu, ker so bolj praktične, toda vsakdo ima doma svoj kimono, ki ga obleče, ko gre na kako svečano praznovanje, v trgovino, na obisk, v kino ali gledališče. To seveda se predvsem stari ljudje. Mladina pa, posebno moški, nosijo tudi ob takih prilikah čedalje bolj evropska oblačila. Šolska mladina, moški in ženske, imajo enotne in cenene uniforme.

Kimono je enakega kroja za moške, ženske in za otroke. Edina razlika je v barvi in v materialu. Rdeč kimono nosijo na primer samo žene in dekleta. Poletni kimono je lahak iz tanke bombaževine, zimski pa ima podlogo in se imenuje VATAIHE. Razen cenene kimona iz bombaževine, ki ga nosi doma, ima vsak tudi praznjo, iz teške svile in brokata, v katerem se sprehaja in hodi na potovanja.

Ker kimono nima gumbov, nosijo na njem pas. OBI, ki je dvakrat ali trikrat ovit okoli života in zadaj zavezan s pentljo. Obi se prav lepo prilaga, in kimono brez njega je bolj podoben spalnici halji. Pas je iz teške svile, a njegova barva mora biti za razne priložnosti različna. Kimono nima žepov in vse stvari, kot so denarnice, pribor za ličilo, cigarete, vžigalice, naočnike in drugo nosijo Japonci ali zataknjeno za pas ali v širokih rokavih kimona. HAORI je sukinja, ki jo nosijo prek kimona, vendar nikoli ne, ko nastopajo uradno.

Ko so Japonci oblečeni v kimono, ne nosijo čevljev. Temveč GETA, cčkie. Te so ponavadi lesene, toda zadnje čase izdelujejo tudi že moderne iz lesa ali plitvine in prevlečene s svilo, polvinilom ali brokatom. TABI so nogavice, ki segajo do gležnjev. Navadno so pletene iz bombaža ali iz teške svile. Zaradi jermenička na srednjem delu cčkci, je palec tudi na nogavicih oddeljen. Ženske nogavice so navadno bele, moške pa temnomode. Le pri uradnih sprejemih nosijo moški bele nogavice. S kimonom nosijo moški ponavadi klobuk, ženske pa so gologlave.

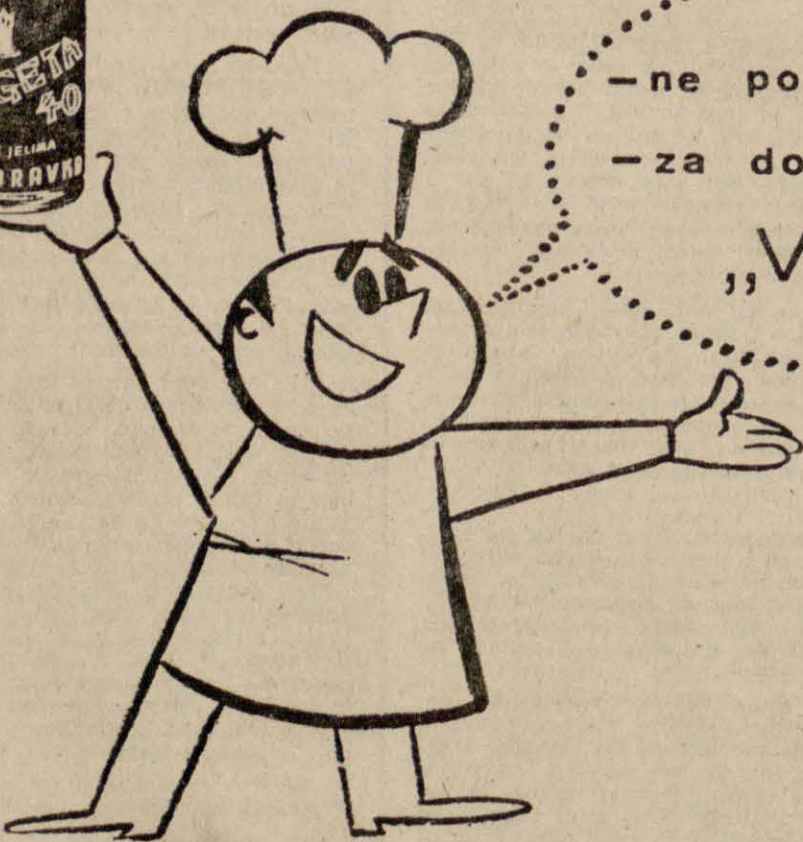
(Iz knjige Vojina Santiča: Japonska)

Iskalke bisero, oziroma pobiralke školjk, nagrajena fotografija izpred nekaj let z natečaja najlepših fotografij Japonske. Danes seveda je to delo — gojenje školjk — pravcata industrija in iskalke, ki še nastopajo zaradi reklame in turizma, skrbno pokrivajo svojo goloto, ki je bila nekdanj, vsaj v vodi, na Japonskem nekaj povsem naravnega in nič spotaljivega. To je naredil vpliv Zahoda. Sedanje razkazovanje golote, tudi zaradi vpliva Zahoda, služi povsem drugačnim namenom... Japonska se sploh zdi tujemu obiskovalcu kot imitiran Zahod, kar je pripisati zavzetemu in slepemu posnemanju vsega zahodnjakega, celotnega življenjskega stila. Tudi glede mode je vpliv Zahoda naravnost osupljiv in Tokio po pravici slovi kot »vzhodni Pariz«. Tako mladi. Toda stara Japonska še živi in njen vpliv postaja spet močnejši, hkrati z naraščajočim nacionalizmom.

SPECIALITETA SUKIJAKI

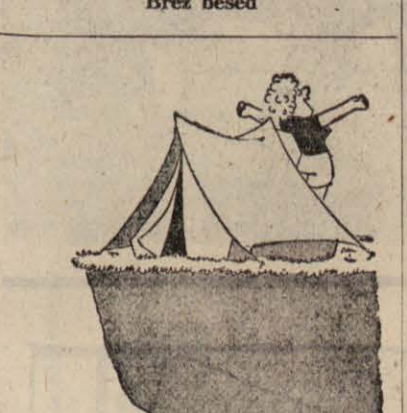
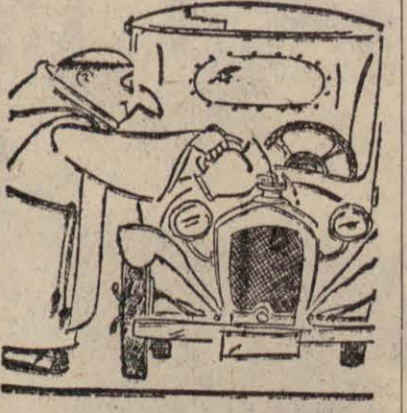
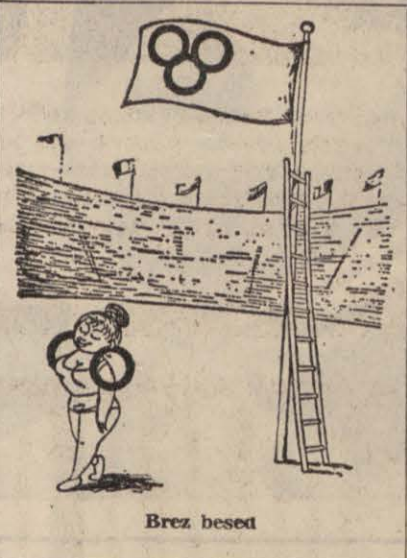
Sukijaki je znana specialiteta. Pripravijo ga na plinskem ali petrolejskem kuhalniku kar na mizi. V lonec pride najprej maščoba, potem drobnjak, malo peteršilja, pora, čebule. In potem položijo v lonec na tanke liste narezano goveje meso. V eni številnih skodelic in skodeličih, ki so razpostavljeni po mizi okrog kuhalnika, je raztepeno surovo jajce, v drugi skodelici je sojina omaka (ki ne manjka pri nobeni japonski jedi), v ostalih skodelicah je razna zelenjava in druge omake. Meso se cvre v vrelem olju. Ko je pečeno, ga palčke lovirjo kos za kosom iz masti, pomočijo najprej v jajce pa v razne omake in ga varno ponesejo k ustom. Varno? Ne, ne, glejte si no nerodnega Evropejca, kako beza nesrečni kosček meska v vroči masti! Ko ga ima slednjič med palčkama, ga s tresočo roko in utripajočim srcem skuša dvigniti, hop, še enkrat in še enkrat, zdaj je mast pa mu vsakokrat oškropi roko. Če boste torej vprašali naše olimpijce, ko se vrnejo okrašeni z medaljami domov iz Tokia, kako jim je teknil znameniti nacionalni sukijaki, takoj bodo zagotovo povedali: da, če bi imeli pri roki mažo zoper opekline — kar dobro.

— ne pozabi nasveta
— za dodatek
„VEGETA“

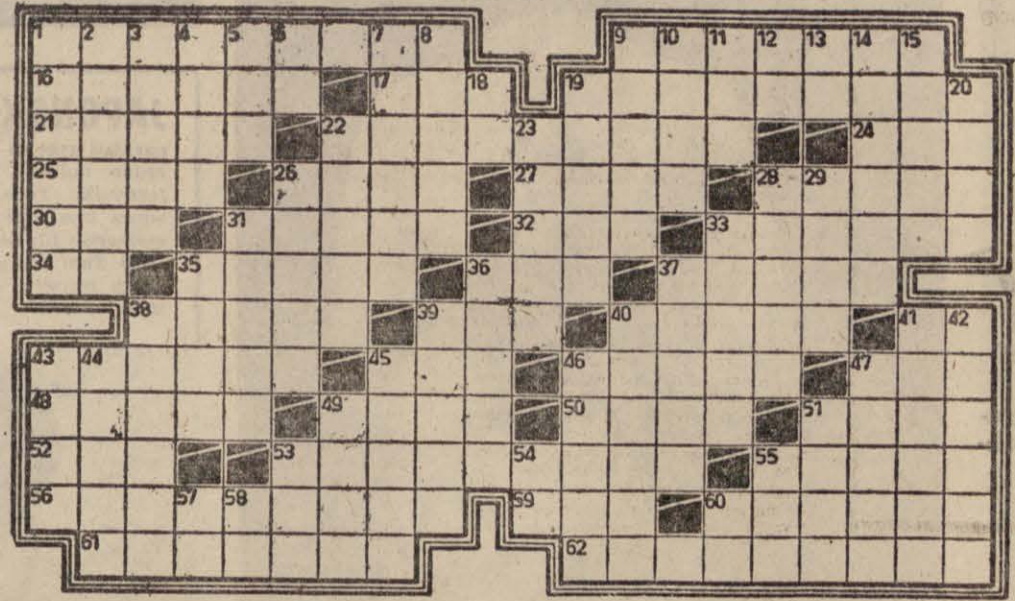

Pustolovščine cisca kida

izdaja in tiska Casopisno podjetje «DELA» v Ljubljani. — Glavni urednik Milan Pogacnik. Odgovor u urednik Goran Jerin. Uredništvo Ljubljana, Fomiševa 8/11 p 150-111. — Telefon 23-522 01-526. Prodajni oddelci: Ljubljana, Titova 1, telefon 20-463. Na odetna: celoletna 1.640 dinarjev, polletna 720 dinarjev, četrtletna 360 dinarjev, mesečna 120 dinarjev. Glasni oddelci: Ljubljana, Titova 1, telefon 21-858. — Številke tre računov NB 606-11/1-167. — Rokopisov ne vračamo.

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. mesto na Nizozemskem, ena najbolj prometnih luk na svetu, 9. šoja, lesnikar, 16. roka v severozahodni Kolumbiji, ki se izliva v Uraba zaliv, 17. energija, sila, 19. mestno prometno sredstvo, 21. karanje, ukor, 22. beneški slikar, velik reformator beneškega slikarstva na njegovem prehodu v visoko renesanso (1477-1510), 24. kačji glas, sikanje, 25. vrsta mre na srečo s številkami, 26. industrijsko mesto ob Volgi, sedanji Kalinin, 27. nemški filmski režiser (Fritz), 28. izloček ustnih žlez, 30. debelo orientalsko sukno, 31. moško ime, 32. napladi, nadav, predajem, 33. drag kamen temno rdeče barve, 34. kemični znak za kovino nikelj, 35. stanje zamaknenosti spiritskega medija, 36. ime ameriške filmske igralkice Gardner, 37. listnato drevo, 38. sijajno, izvrstno, dobro, 39. stvarnik sveta po veri starih Egipčanov, 40. znamenita umetniška galerija v Madridu, 41. domača pritrilnica, 43. vrsta trdega in slane ga peciva, 45. zemeljski tečaj, 46. koč za na voz, posmehljiv izraz za

slab avto, 47. kratica mednarodne zveze književnikov, 48. spisek, seznam, 49. moško ime, 50. zelena žabica, 51. nasad v mestu, 52. angleško žensko ime, 53. črta središnica v geometriji, 55. boginja pomladi pri starih Slovanih, 56. kontrolor, preglednik, 59. ime odličnega slovenskega kosačkarja Daneua, 60. tiskarsko sito, mreža, 61. nemški pisatelj in mislec, ustanovitelj psihognomike (Johann Kaspar), 62. pomilostitev, znižanje prvotne kazni.

Navpično: 1. površnik zvončaste oblike, 2. preostanek pri sejanju žita, luščine, 3. travnik, jasa, 4. reka v Španiji in Portugalski, 5. grška črka, 6. označba polmera vortanega kroga v geometriji, 7. glavno mesto departmaja Somme v severni Franciji, 8. sodobni angleški kipar moderne smeri (Henry), 9. švedska denarna enota, 10. odlični ameriški metalec kroglice, 11. svetlo angleško pivo, 12. osebni zaimek, 13. različna soglasnika, 14. pelinkovec, 15. podrtja, ruševina, 18. različna soglasnika, 19. papeževa kroma, 20. neletniška morska riba, 22. gnoj iz iztrežkov morskih pišč na obalah Južne Amerike, 23. vaden telesni organ, 26. najbolj razširjena rastlina, 28. dan v tednu, 29. vrst z zanke za lov divjih živali, 31. godna poseka, laz, 33. jarek ob cestni, kotarja, 35. veliko pristanišče v severnem Jadranu, 36. močan in okreten človek, 37. skrb, nega, 38. del stavka, red, 39. del slovnice periode, 40. fraktura, zlom, 41. ime jezikoslovca Kopitarja, 42. glavno mesto države v Mali Aziji, 43. lovska trofej, ugrabljena divjačina, 44. nasprotnik pri tekmi, tekmeč, spodrivac, 45. višavje v Aziji, imenovano »strela svetla«, 46. zelo koristna domača žival, 47. nastave, zanke, 49. kosilo, obed, pojedina, 51. stisnjeni prsti, 53. ribja koščica, 54. avtomobilska oznaka za okraj Raječka, 55. zaselek, majhna naselbina, 57. sosedni črki v abecedi, 58. začetni piščica in trnena sodobnega

slovenskega esejista, literarnega kritika in zgodovinarja, profesorja ljubljanske univerze za komparativno književnost, 60. izraz pri kvartanju. (KAM)

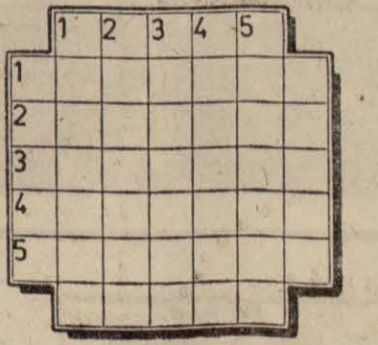
SKRITA MISEL

CELO, CVEK, JEZA, LETAK, DVOR, LICJE, NUNE, MORJE, LJUBO, HITIN, VEDA, BILJE, KUB, NIL, SAMEC, GLAS, EBEN.

V vsaki besedi prečrtaj eno črko. Preostale, brane po vrsti, dajo misel francoskega pisatelja Alberta Camusa. (KAM)

MAGIČNI LIK

Vodoravno in navpično:
1. mestna četrt Londona med Tenzo in Hyde Parkom, tudi vodilno nogometno moštvo angleške profesionalne lige, 2. človek, ki prenaša misli na drugega, ki vpliva na daljavo, 3. fantazmorgana, utvara, 4. zdravilo za glavobol, 5. človek, ki trezno presoja stvari, praktič.

BERITE PO KOSILU

Dr. Unger, predsednik avstrijskega državnega sodišča, je rekel 1908:
»Za opravljanje vsake službe potrebuješ danes potrdilo o strokovni usposobljenosti, samo ne tedaj, če postane minister ali poslanec. Tedaj zadostuje, da se ta nesposobnost pokaže šele v uradovanju.«

— Papa, saj smem po maturi opraviti voziški izpit?
— Ne, kar se malo počakaj.
— Saj sem vendar že dovolj star.
— Ti že, samo naš avto se ni. X X X
— Ko sem prišel k nudistom, mi je odprla vratarica...
— Kako pa veš, da je bila vratarica, saj ni bila oblečena?
— No, vsekakor ni bil vratar...

Nudisti imajo tudi okrepevalnico. Gost vznemirjen opazi, da natakarku lica vedno bolj zatekajo in se sočutno pozanima, če ga mogoče bolijo zobje. »Oh, ne, zamoljla vprašani. Toda kam pa naj sicer spravim napitnico?«

Pianist Artur Rubinštein je nekoč menil: »Vsi glasbeniki bi morali imeti hčerke. Sinovi rečejo s prizanesljivim smehljajem: Očka je že fejš fant, pa seveda malce čez les. Hčerke ga razumejo in občudujejo! Nagosko vedo, da ostane umetnik do konca svojih dni velik otrok.«

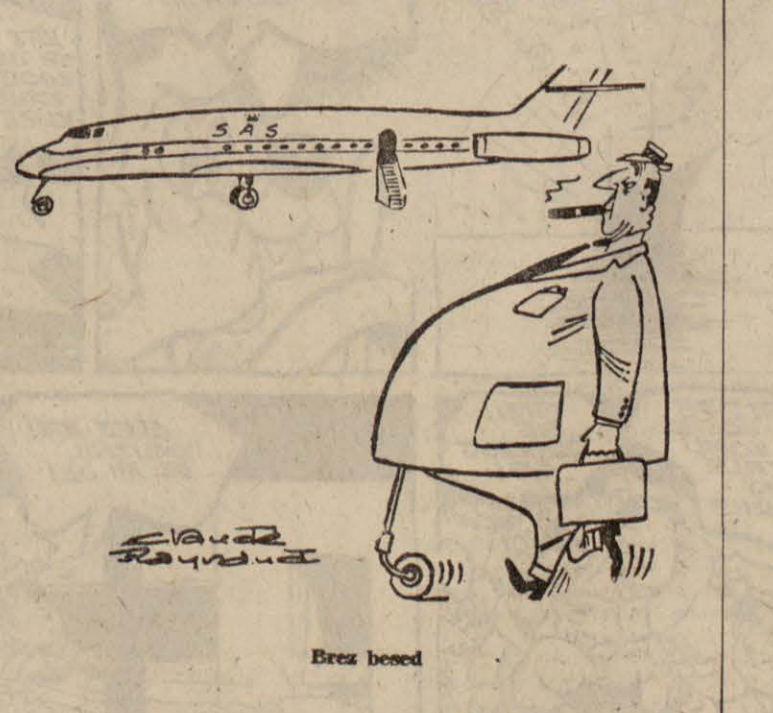
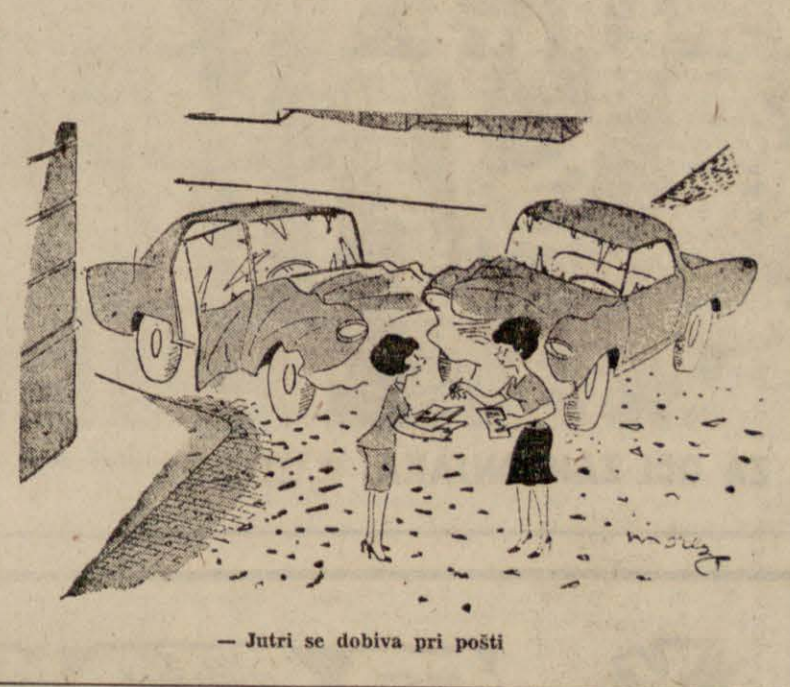
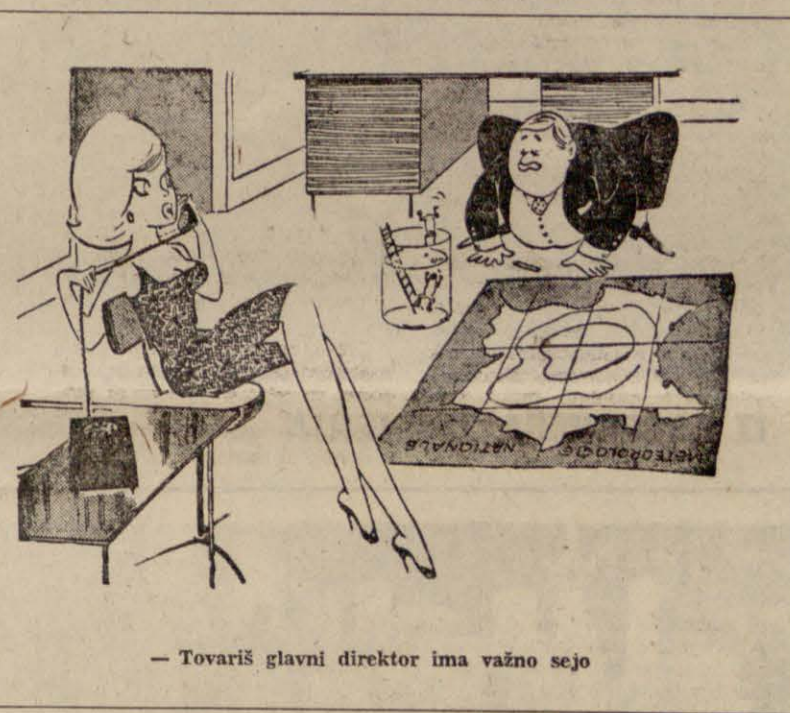
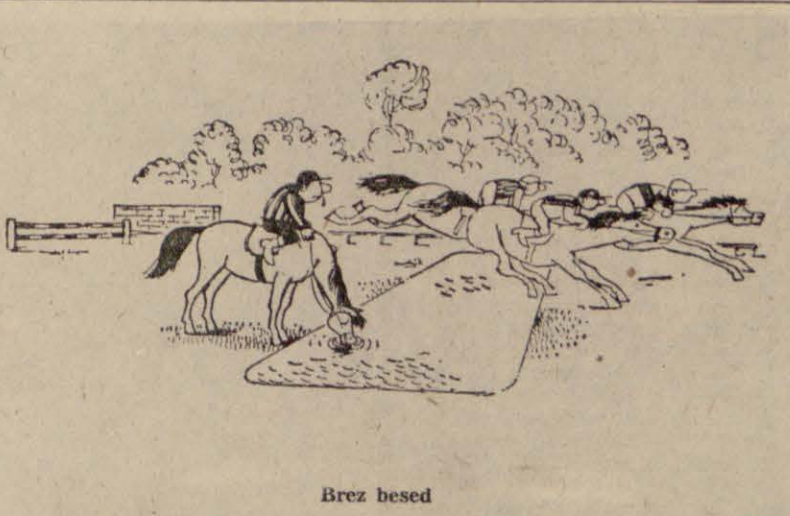
»No, dragec, vprašuje mlada žena po kosilu, ali ti je golaž teknil?«
»Odlično,« nežno pravi mladi mož, ali je golobčica moja vse konzerve sama odprla?«

»Kaj pa posedate v ceži? Pojdite domov! Ali morda nimate stanovanja?«
»Imam, tovariš — hk — miličnik, toda — hk — v njem stanuje ena ženska.«

»Ljubica, nič nečem reči zoper tvoje kuharske sposobnosti, toda s to torto ni nekaj v redu.«
»Tako? No, zdaj spet vidim, koliko se ti spoznaš na to. V kuharski knjigi posebej piše, da je odlična.«

»Ali je res, Lizička, da se hočeš ločiti od svojega moža?«
»Res je.«
»Presenetljivo! Kaj je pravzaprav vrok?«
»Njegova edina slaba navada: večkrat se ponoči zbudi, tako okoli dveh in hoče iti domov.«

On kadil cigaro in se ji ljubezljivo nasmehne:
»Povej, ženka, ali škoduje zavesam, če kadim?«
»Ti si pa res uvideven mož, dragi! Da, dim škoduje zavesam.«
»Dobro,« reče skrivni mož, »potem jih pa takoj snemi!«

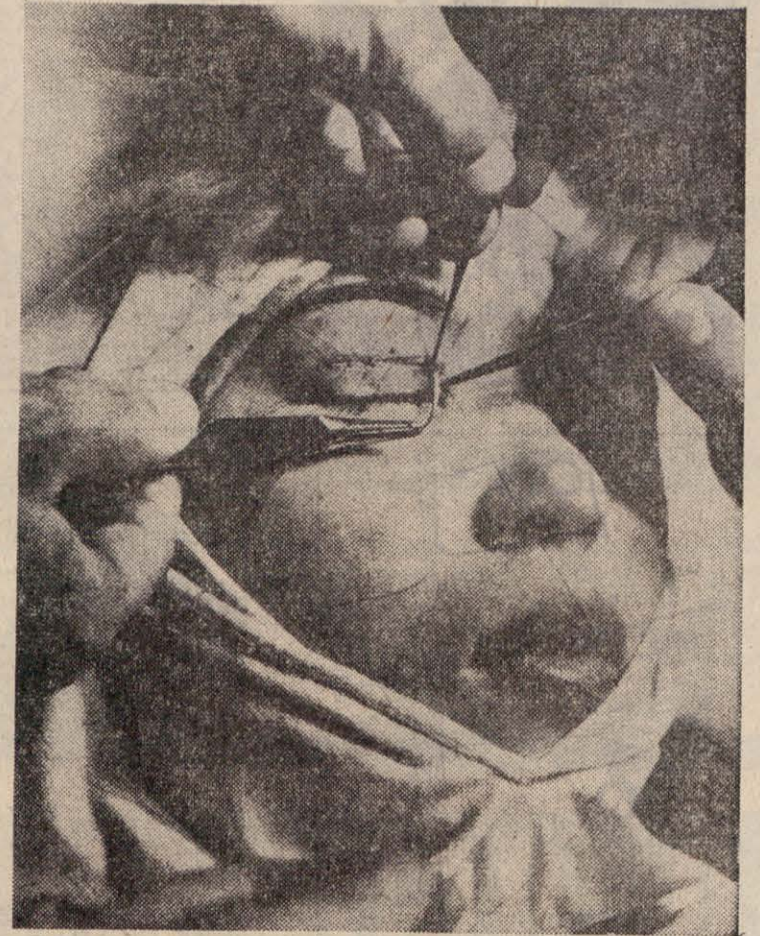

JAPONSKO GLEDALIŠČE je eno redkih na svetu, ki je skoraj povsem ohranilo tudi svoje klasične oblike. Gledališče kabuki se je rodilo nekje v 16. stoletju in je še danes izredno priljubljeno. Repertoar obsega kakih 300 dram, toda tudi sodobni avtorji ga še vedno bogate. Igralci so sedaj samo moški, čeprav se je gledališče rodilo po zaslugi ženske in na fotografiji vidimo značilno masko in mimiko samuraja, ki zmaguje. Pogled navzkriž pomeni jezo.

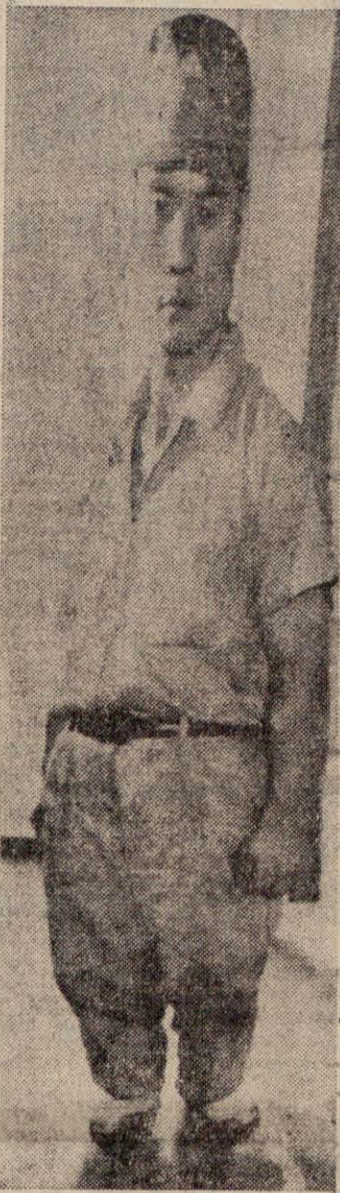

ZA VEČINO zahodnjakov je Japonska dežela gejš: še ena temeljita znota. Kaj vse je sodobna Japonska, lahko preberete na straneh te številke našega tednika. Toda kot dežela, v kateri so tradicije več kot svete, je Japonska ohranila tudi danes to svojevrstno institucijo. Na fotografiji: gejša na sprehodu po eni izmed ulic v svoji četrti.

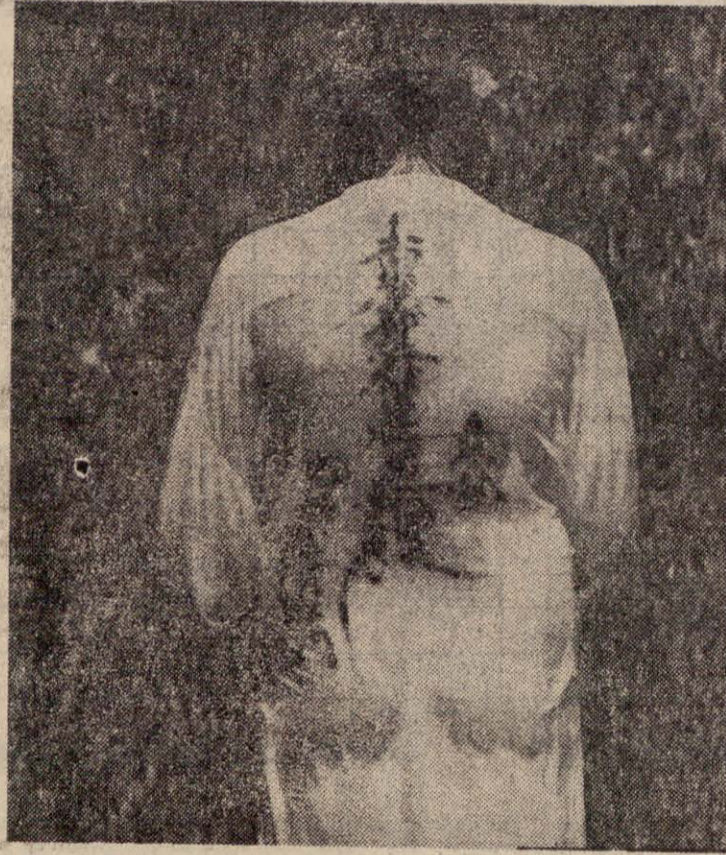
ČEPRAV ŠTEVILNI JAPONCI starejših rodov, ki se vztrajno bojujejo za izolacionizem in proti tujim vplivom, v mnogem pretravajajo in so s svojimi težnjami resnično zastareli, jim je treba priznati, da imajo vsaj v enem prav: ko ostro obsojajo najrazličnejše lepotilne operacije, s katerimi se skušajo mlade Japonke in tudi mladi Japonci »rešiti« svojnega orientalskega obraza. Te operacije so sicer nenevarne in tudi precej poceni, toda tudi povsem nesmiselne in po svoje tragične. Na fotografiji: operacija vek.

IZ ZASEBNEGA ŽIVLJENJA japonske družine: skupno kopanje.

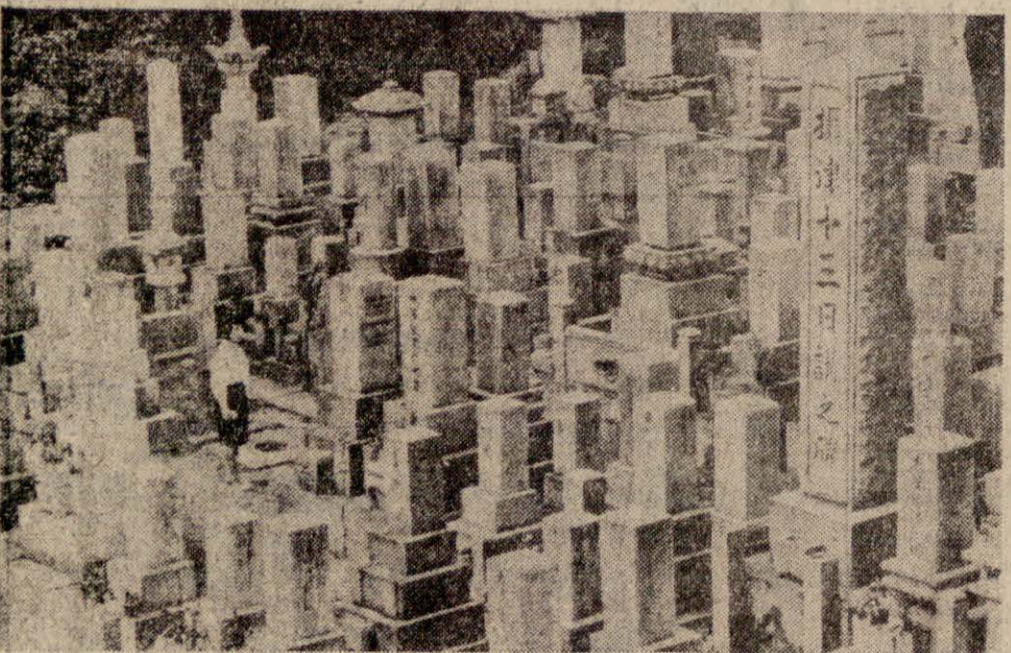
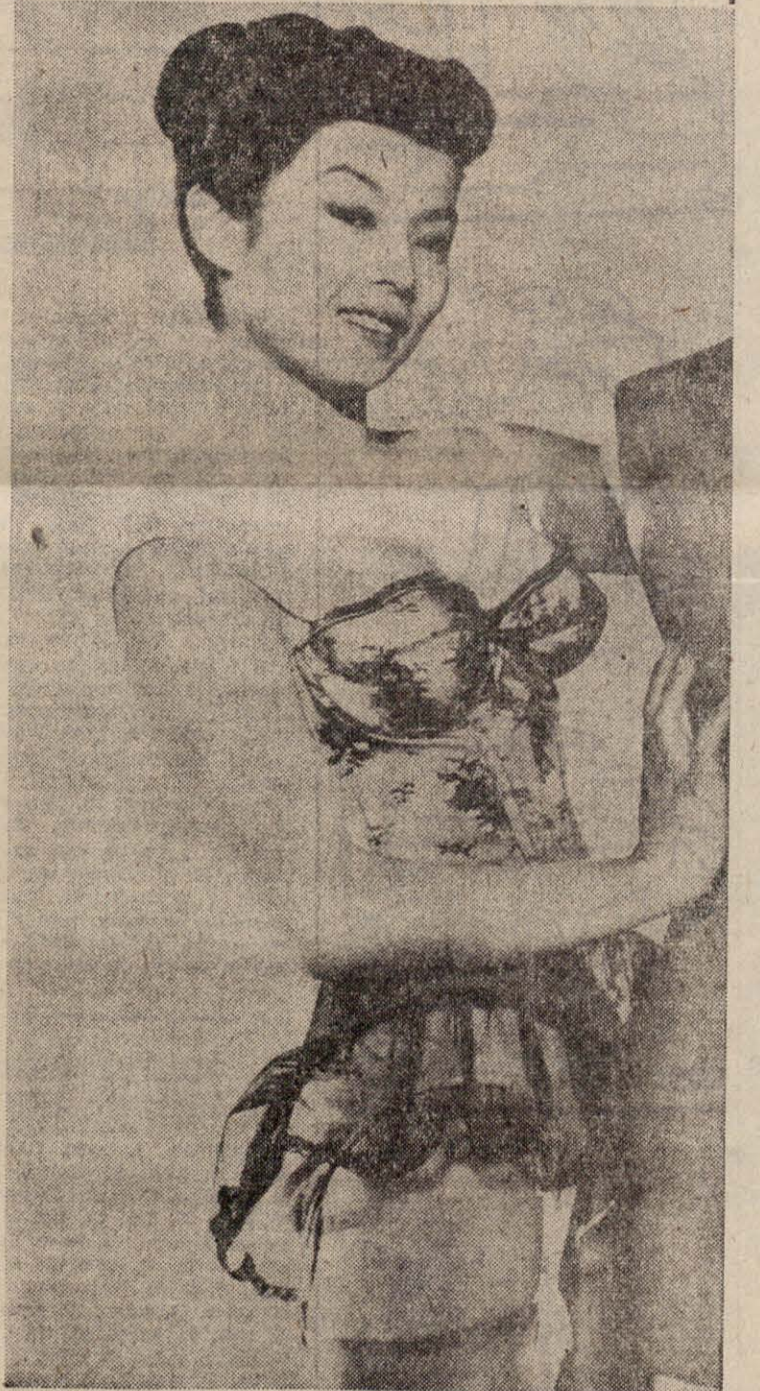

VERA, rituali, praznovanje. Ženska je pod slapom »čistilne vode«, na hrbtu ima izpisan verz ene izmed številnih molitev, hladni tuš pa naj bi pregnil iz nje posvetne skušnjave in jo napotil v globino Budovih nauk.

VSE za dvig storilnosti! Ker človek, ki je slabe volje, jezen ali zamorjen, tudi slabše dela, so v nekaterih japonskih tovarnah postavili v delavnice tudi norčava ogledala, kakršna pri nas poznamo samo iz raznih luna parkov. Delavec, ki je slabe volje, se pogleda vanje in takoj naj bi bil spet sposoben za delo.

JAPONSKI FILM je s številnimi mojstroviniami že pred dobrim desetletjem pričel osvajati svet in zlasti še Evropo, kjer so številni filmi skoraj redno dobivali najvišje nagrade na mednarodnih filmskih festivalih. Toda filmska industrija iz Dežele vzhajajočega sonca ima tudi svoje bolj ali manj stalne »ambasadorje« v evropskih filmskih studiih. Najuspešnejša med njimi je gotovo Joko Tani, ki je pred leti prišla v Evropo kot žena francoskega režiserja Yvesa Ciampiija in ki je sedaj že ena najboljših zlatih zvezd.

ZA OČI ZAHODNJAKA so japonska pokopališča, zlasti mestna, precej nenavadna.

MEDTEM ko ves svet občuduje umetnine japonskega klasičnega in tradicionalnega slikarstva, pa je na Japonskem tudi precej mlajših slikarjev, ki se trudijo, da bi posnemali zahodnjaške vzornike. Na fotografiji vidimo enega takih umetnikov med delom.

ČIK-ČOK

MIKI MUSTER

Panel 1: "ČEST!... TA JE ZADNJI!"

Panel 2: "KO SE IZVEJBAŠ JIH PA ZMANJKA!"

Panel 3: "VSI SO NA KROVU!"

Panel 4: "PRAV! POŠENI STROJE! ZVITOREPEČ H KRMILU!"

Panel 5: "HIM... ZAJI PA JAZ VEM, IZ KATERE SMERI SMO PRIPLULI..."

Panel 6: "DIREI SMER! POLICIAL BOM POMOG PO RADIU."

Panel 7: "JUHU!!! PRIJGITE LUZI!!! NEKA LAJBIČA SE BUZA..."

Panel 8: "KAJ SE JE ZGODILO? ZAJI ZILIZETES?"

Panel 9: "O, GLEJ NO, POLICIJA!!! ZAVNO PRAV!!! VRE GOR PRIDITE!"

Panel 10: "NAJ VAMA PREUŠTAVIM! NJEGOVO VELIKANSTVO-KRALJ ZIKRAGA IN NJEGOVA JIVORNA GARDU!!"

Panel 11: "MISLIŠ TOJE NAŠEMILJENO KROTOE! MA TI SI SIMEEN!"

Panel 12: "NE SIMEEN, TO JE NAJ NEVARNEJEI ZIDINEC!!"

Panel 13: "TALIZI! HO-HO-HO LE KOMU BI TALE KAJ STORIL?"

Panel 14: "PRAV! NE ODVEZUS GA!"

Panel 15: "GLEJ GA! IZMUJENIL SE MI JE!"

Panel 16: "LADJO SO POGNAL V ZIRAV!"

Panel 17: "VSI SEZ KROV!"